Riksdagens protokoll
1991/92:57

Tisdagen den 4 februari

Kl. 14.00 – 16.40
18.00 – 19.57

Protokoll
1991/92:57

1 § Ny riksdagsledamot m.m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från valprövningsnämnden inkommna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare för riksdagsledamöter

Till valprövningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Martin Nilsson (s), Gislaved, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 23 januari 1992 sedan Ingegerd Elm (s) avlidit.

Till ersättare för riksdagsledamöter har utsetts Conny Fredriksson, Gränna, Reine Frisk, Vaggeryd, Anna-Carin Magnusson, Nässjö, och Stefan Pettersson, Bredaryd (alla s).

Valprövningsnämnden har denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 27 januari 1992
Lars Tottie
Sven-Georg Grahn

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 21, 22 och 23 januari.

Meddelande om debatt om principerna för regeringens privatiseringspolitik m.m.

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får anmäla att socialdemokratiska riksdagsgruppen har framställt önskemål om särskild debatt om principerna för regeringens privatiseringspolitik och handläggningen av Volvo – Procordia-affären samt att talmannen beslutat att en sådan debatt skall anordnas på torsdag den 6 februari kl. 14.30.

För debatten gäller följande regler.

En företrädare för varje partigrupp får delta. Anmälan om deltagande bör göras senast i morgon kl. 17.00. Från socialdemokraterna deltar Odd Eng-

Information från regeringen

ström. Regeringen företräds av näringsminister Per Westerberg. Närmare besked om debattider m.m. lämnas i särskilt meddelande.

3 § Meddelande om svar på interpellation 1991/92:80

Från kanslirådet Björn Sternby, utrikesdepartementet, hade inkommit följande skrivelse:

Till riksdagen

Med hänvisning till riksdagsordningens 6 kap. 1 § får jag meddela att Kristina Svenssons interpellation nr 80, till statsrådet Alf Svensson om biståndsprojekt riktade till kvinnor, inte kommer att besvaras inom föreskriven tid på grund av att Kristina Svensson inte har möjlighet att ta emot svaret. Interpellationen kommer att besvaras den 27 februari 1992.

Stockholm den 30 januari 1992

Björn Sternby

4 § Meddelande om svar på interpellation 1991/92:83

Från miljöminister Olof Johansson hade inkommit följande skrivelse:

Till riksdagen

Hadar Cars har ställt en interpellation till mig om kärnkraftverken i f.d. Sovjetunionen.

Interpellanten och jag har inte kunnat finna en tid för interpellationens besvarande inom den aktuella fyraveckorsfristen på grund av andra engagemang. Vi har därför tillsammans med kammarkansliet träffat en överenskommelse om att jag skall svara på interpellationen den 27 februari 1992.

Stockholm den 27 januari 1992

Olof Johansson

5 § Information från regeringen om åtgärder mot våld och främlingsfientlighet

Anf. 2 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Nu kommer justitieminister Gun Hellsvik och kulturminister Birgit Friggebo att lämna information från regeringen. Efter informationen ges ledamöterna tillfälle att ställa kompletterande frågor. Jag vill understryka att anförandena bör vara korta. Det är också lämpligt att frågeställarna redan från början anger vem av statsråden som frågorna riktar sig till.

Anf. 3 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag känner inte igen mitt land – och jag tycker inte om vissa nya tendenser i vårt samhälle.

Det finns många – både svenska och utländska betraktare – som har ansett oss litet stela, litet tråkiga. När vi debatterar – t.ex här i kammaren – yttrar sig en i taget i god ordning utan att störas genom avbrott från åhörarna. När vi stiftar lagar tar det sin grundliga tid. Tråkiga? Ja, kanske det. Men i botten av detta mindre eldfängda beteende ligger en respekt för meningsmotståndarna och en känsla för fair play: om jag får redovisa min uppfattning måste andra få göra detsamma.

I det typiskt svenska ligger bl.a. också öppenhet, yttrandefrihet, tolerans och samarbete.

Men nu har nya oroväckande mönster dykt upp i vårt samhälle. Det finns grupper som struntar i debatten och som struntar i respekten för andra. Personer eller uppfattningar som anses oförenliga med det egna synsättet utövar man våld mot. De som *nu* drabbas är svenska medborgare av utländsk härkomst eller personer som har kommit hit som flyktingar eller invandrare.

Låt mig klart säga att det kan finnas olika uppfattningar bland oss vad gäller bl.a. invandringens omfattning och effekter. Det är inte konstigt. Vi lever i ett land där även sådana frågor får debatteras fritt. Men i denna fråga – eller i andra politiska frågor – kan vi aldrig tolerera att sansad debatt och utbyte av argument ersätts av våldsaktioner.

Vi måste alltid komma ihåg, att tolereras våld i dag mot invandrare, då accepteras våldets princip och vårt rättssamhälle hotas.

De som begår våldsbrott mot andra på grund av deras hudfärg, hårfärg, språk eller vanor förtjänar inte annat än vårt gemensamma fördömande, förakt och bestraffning. Den som tillgriper våld har ställt sig vid sidan av de ideal som vi vill skall vara vägledande för mänsklig samvaro. Våldet står för barbariet och för det laglösa samhället.

Det kan finnas förvirrade människor som i illgärningarna ser något beundransvärt. Till dem vill jag säga att det är fegheten ni beundrar. Vad krävs det för mod för att skjuta en slumpvis utvald och försvarslös medmänniska på öppen gata? Vad finns det att beundra hos dem som i skydd av mörkret smyger fram till ett hus, häller ut bensin och försöker bränna dem som sover där till döds?

Jag vet att den övervägande delen av vårt folk tar kraftfullt avstånd från och fördömer sådana handlingar. Men till er som vet vem som begår dessa handlingar eller känner dem säger jag: Få dem att sluta! Gör klart för dem att ni avskyr vad de gör. Om de inte överger våldets väg så vänd dem ryggen! Undvik deras sällskap! Ställ er på humanitetens sida, inte på barbariets. Ta ert ansvar.

Till dem som tror sig kunna påverka samhällsutvecklingen genom våldsbrott vill jag säga: Vi tänker inte vika för den sortens handlingar.

Vi har lagar som förbjuder envar att begå våldsbrott, och dessa lagar gäller självklart också när brottsoffret är en svensk medborgare av utländsk härkomst eller någon som har kommit hit från något annat land för kortare eller längre tid. Jag vill ta detta tillfälle för att kortfattat erinra om de möjligheter som i dag finns att ingripa mot brott med rasistiska inslag eller motiv.

De grundläggande bestämmelserna om skydd mot etnisk diskriminering finns i regeringsformen. I 1 kap. 2 § fastslås att den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda män-

niskans frihet och värdighet, liksom att etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kulturliv bör främjas. I 2 kap. 15 § sägs att lag eller annan föreskrift inte får innebära att någon medborgare missgynnas därför att han med hänsyn till ras, hudfärg eller etniskt ursprung tillhör en minoritet. Vidare sägs i 2 kap. 20 § 1 st. 7p. att utlänning här i riket är likställd med svensk medborgare i fråga om skydd mot att missgynnas på grund av ras, hudfärg eller etniskt ursprung.

Förutom dessa grundläggande bestämmelser finns det ett antal straffrättsliga stadganden i brottsbalken som kan användas vid rasistiska förfaranden. Inledningsvis vill jag nämna de brott som direkt tar sikte på en rasistisk eller diskriminerande verksamhet.

I brottsbalken 16 kap. 9 § om olaga diskriminering straffbelägges att näringsidkare i sin verksamhet diskriminerar någon på grund av hans ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse. Typfall är att vägra sälja till viss folkgrupp.

I brottsbalken 16 kap. 8 § straffbelägges att i uttalande eller annat meddelande som sprids hota eller uttrycka missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse. Görs ett sådant uttalande i tryckt skrift innebär det tryckfrihetsbrott.

Brottsbalken i övrigt innehåller en mängd straffbestämmelser som kan bli aktuella. I detta sammanhang vill jag nämna dem som ligger närmast till hands. Brotten mot liv eller hälsa, såsom mord, dråp och misshandel. Brotten mot frihet och frid. Här kan närmast brotten olaga tvång, olaga hot, hemfridsbrott och ofredande bli aktuella. Ärekränkningsbrotten, främst förtal och förolämpning. Skadegörelsebrott, främst skadegörelse, som även finns i en grov variant med enbart fängelse i straffskalan. Allmänfarliga brott, främst mordbrand och grov sådan. Brott mot allmän ordning, främst det tidigare nämnda hets mot folkgrupp och olaga diskriminering.

I 16 kap. brottsbalken bör också nämnas bestämmelsen om uppvigling vilken straffbelägger att muntligen inför menighet eller folksamling i skrift som sprids eller med annat meddelande till allmänheten uppmana eller eljest söka förleda till bl.a. brottslig gärning. Brott mot allmän verksamhet, främst övergrepp i rättssak. Tjänstefel kan bli aktuellt vid offentlig tjänstemans särbehandling på grund av ras eller liknande.

Rent allmänt gäller att rasistiska motiv kan tas med vid bedömningen av brottets straffvärde och leda till högre straff än annars.

Rättsväsendet har som uppgift att tillse att dessa bestämmelser efterlevs. Katalogen är lång. Polisens resurser har nu koncentrerats till att gripa förövarna och förhindra nya våldsdåd. Regeringen har, för att underlätta polisens ansträngningar, utfäst en belöning till den som medverkar till att få stopp på den våldsverkare som härjar på våra gator.

Jag vill slutligen nämna att det pågår en översyn av bestämmelser på andra områden för att ge oss vidgade möjligheter att ta itu med det rasistiska våldet. Utredningen för åtgärder mot etnisk diskriminering har i ett delbetänkande, Organiserad rasism, nyligen föreslagit att i brottsbalken skall införas ett nytt brott med benämningen organiserad rasism. Den brottsliga gärningen utgörs av deltagande i sammanslutning som genom att medverka el-

ler uppmana till brottslighet som innebär våld, hot eller tvång måste anses förfölja folkgrupp eller annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse. Enligt förslaget skall motsvarande tryckfrihetsbrott införas i tryckfrihetsförordningen. Detta utredningsbetänkande är för närvarande på remiss.

Det finns även anledning att kortfattat nämna de kriminalpolitiska förändringar regeringen avser att genomföra. Att bryta utvecklingen mot allt fler brott är en avgörande fråga för allas trygghet i samhället.

Det finns för närvarande stora brister vad gäller möjligheterna att ingripa mot unga brottslingar. Det måste skapas fungerande institutioner i statens regi för sådana brottslingar. Det finns också anledning att överväga införande av s.k. veckoslutsfängelser. Även särskilda jour- och ungdomsdomstolar kan bli aktuella.

Den s.k. halvtidsfrigivningen från fängelsestraff har väckt berättigad irritation hos svenska folket. Redan i år kommer förslag att läggas fram som i princip innebär en återgång till den reglering som gällde innan halvtidsreformen genomfördes. Det blir alltså inte fråga om någon obligatorisk halvtidsfrigivning, och riktpunkten för de flesta intagna blir att frigivning inte medges innan två tredjedelar av den utmätta strafftiden avtjänats.

Kampen mot narkotikabrottsligheten är vid sidan av kampen mot våldsbrottslighet en av våra mest angelägna kriminalpolitiska uppgifter. För att stoppa missbruket tidigt och kunna sätta in erforderligt stöd skärps straffskalan vid ringa narkotikabrott.

Polisen behöver ökade resurser, och det skall den få. Antagningen av polisaspiranter har redan ökat. Målsättningen är att polisbristen skall vara avhjälpt senast år 1995.

Rättsväsendets funktion är ytterst allas vårt ansvar. Respekten för medmänniskor och avståndstagande från våld och rasism kan vi envar visa oberoende av mängden lagar och bestämmelser. Det handlar om grundläggande etiska värden som överskuggar nationella och kulturella uttryck.

Vi lever i ett fint land som vi kan vara stolta över. Låt oss tillsammans göra vad vi förmår för att vi skall kunna säga detsamma om Sverige i framtiden. (Applåder)

Anf. 4 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag är tacksam för denna informationsstund. Det finns verkligen anledning, mot bakgrund av vad som händer i vårt land, att ge möjlighet för Sveriges riksdag, kammarens ledamöter och regeringen att få kommentera det som händer.

Regeringen fördömer med kraft de yttringar av främlingsfientlighet och rasism som vi sett breda ut sig under den senaste tiden. Låt mig redan från början få säga, att jag är upprörd och förskräckt över de allvarliga våldsbrott som den senaste tiden drabbat flera personer med invandrarbakgrund. Sådana handlingar får aldrig tolereras, oavsett vem eller vilka som drabbas av brottet.

Det mest akuta just nu är att den eller de skyldiga kan gripas. Som justitieministern redan framhållit, har polisen också satt till alla tillgängliga resurser för att få tag i brottslingen eller brottslingarna.

Det är viktigt att vi nu alla visar vår solidaritet med dem som drabbats och att vi visar förståelse för den rädsla som många invandrare känner. Vi som av övertygelse tar avstånd från dessa tendenser måste också visa att vi är många som fördömer främlingsfientlighet och rasism.

Jag ser därför mycket positivt på de spontana demonstrationer och manifestationer som ägt rum på flera håll de senaste dagarna, vilka ger människor möjlighet att delta och ge uttryck för sin reaktion mot det avskyvärda som nu hänt.

Jag hyser också stor förståelse för motiven bakom den sorgemanifestation som en rad invandrarorganisationer planerar den 21 februari för att åskådliggöra hur viktig och värdefull invandrarnas insats är för vårt land. Jag hoppas verkligen att den får en stor uppslutning.

Vi måste alla som medborgare och medmänniskor ta ett personligt ansvar för det öppna och toleranta samhället. Det klarar inte några få politiker. Vi måste alla bemöta fördomar och främlingsfientlighet varhelst vi möter dem. Det klarar inte någon myndighet åt oss. Det är i vardagslivets stämningar som opinioner skapas. Därför är det i vardagen det stora arbetet mot intoleransen måste ske. Jag vet att det är många som i vår vardag bekämpar intoleransen.

Arbetet med att bekämpa främlingsfientlighet och rasism handlar framför allt om att långsiktigt påverka attityder i vårt samhälle. Det gäller först och främst att undanröja missförållanden som kan befrämja en avog inställning till de flyktingar som får stanna i vårt land.

Dit hör regeringens beslut att upphäva det s.k. 13-december-beslutet och att i fortsättningen tillämpa en strikt bedömning enligt utlänningslagen av den enskildes skyddsbehov.

Dit hör också vår strävan att minska väntetiderna för de asylsökande, bl.a. genom att påskynda inrättandet av utlänningsnämnden och genom att ge den extra resurser.

Dit hör också slutligen vår önskan att öppna systemet för flyktingmottagning så att asylsökande och flyktingar i större utsträckning än hittills själva får ordna arbete och bostad. Därigenom befrämjas ett bättre inlemmande i vårt samhälle och en passivisering och ett bidragsberoende hos flyktingarna motverkas.

Det handlar vidare om ett aktivt påverkande av attityder. Jag anser att skolan spelar en central roll i det arbetet. Skolministern lämnade den 10 december förra året ett frågesvar om främlingsfientlighet bland ungdomar och framhöll där att skolan tålmodigt måste arbeta för att på sikt påverka normer och attityder. I de nya direktiven till läroplanskommittén, som nyligen har lämnats, betonas detta. Skolministern framhöll också i sitt svar att ytliga akuta åtgärder riskerar att aldrig nå fram till dem som verkligen berörs.

Regeringen kommer på ungdomsministerns förslag att använda 5 milj.kr. ur allmänna arvsfonden till stöd för ungdomars egna initiativ i det här arbetet. Civildepartementet planerar att i samråd med andra berörda departement ta fram ett informations- och diskussionsmaterial som vänder sig till barn och ungdomar i grundskolan. Det har visat sig att många lärare inte känner till att det redan nu finns en hel del läromedel som rör främlingsfientlighet och rasism. Skolministern har för en kort tid sedan i samverkan med

skolverket tagit initiativ till en sammanställning över läromedel på området. Den distribueras nu till skolorna.

Regeringen föreslår i årets budgetproposition att 10 milj.kr. avsätts till regeringens disposition för insats mot främlingsfientlighet, rasism och antisemitism. Avsikten är att stimulera ett sådant arbete på ett brett plan. Med detta får vi ökade möjligheter att stödja de goda krafter som finns.

I regeringskansliet har nyligen en inventering gjorts av tidigare arbete på det här området. Den avser såväl det som har gjorts av stat och kommun som det som gjorts av frivilliga organisationer. Inventeringen och en analys av denna bildar bakgrund till det arbete som nu pågår genom en samverkan mellan de närmast berörda departementen. Det handlar om ett mycket omsorgsfullt arbete för att dels få klarhet i vilka attityder och vilka bakomliggande faktorer som skall angripas, dels finna verkningsfulla metoder att uppnå en verklig förändring.

Det gäller vidare att se över vilka förändringar som erfordras inom lagstiftningen. De förslag till kriminalisering av medverkan i rasistiska organisationers verksamhet samt att rasistiska motiv eller inslag i brott skall utgöra en allmän straffskärpningsgrund, som har lämnats av utredningen mot etnisk diskriminering, kommer att behandlas inom regeringskansliet när remissvaren har kommit in.

Diskriminering inom arbetslivet är en huvuduppgift för arbetsmarknadens parter att ta itu med. Även här kan det vara nödvändigt med en lagstiftning till stöd för detta arbete. Utredningen om etnisk diskriminering kommer under det här året att också ge förslag till åtgärder som motverkar diskriminering bl.a. i arbetslivet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag i det här hänseendet.

Herr talman! Låt mig slutligen också i det här sammanhanget få framhålla den vikt som jag tillmäter det arbete som utförs av diskrimineringsombudsmannen, vad avser både att följa upp diskriminering och att medverka i opinionsbildningsarbetet. Därför är det av stor betydelse att befattningen nu, genom ett regeringsbeslut före jul, åter är besatt och kan verka med full kraft.

Det som har inträffat de senaste veckorna är djupt beklagligt. Jag hoppas innerligt att den omfattande reaktion som dessa dåd nu möter inte snart åter falnar. Arbetet med att värna tolerans och öppenhet och att bekämpa främlingsfientlighet och rasism måste bedrivas ständigt och långsiktigt. Tillåt mig därför en mycket personlig reflexion, nämligen den att det hade varit en styrka om det engagemang som nu glädjande manifesteras också hade kommit till uttryck i den tilltagande snålblåst som mötte dessa frågor bl.a. under förra årets valrörelse.

(Applåder)

Anf. 5 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Birgit Friggebo sade att hon var tacksam över att ha fått den här informationsstunden. Det är ju på regeringen det ankommer att ta sådana initiativ. Jag skulle vilja säga att det var på tiden.

Vad som behövs och vad som saknats i den här debatten är en enhetlig och snabb hållning från regeringen och inte minst från statsministern, både som

företrädare för regeringen och som företrädare för moderata samlingspartiet. Det sista är inte minst viktigt. Jag tycker att vi har upplevt motsatsen. Det är olika statsråd som har gått ut och sagt olika saker. Man har generellt tagit ställning mot våld i allmänhet, man har uppmanat till personligt ansvar, man har – som Gun Hellsvik gjort – hävdat demonstrationsrätten också för rasister osv. Sverige behöver ett enhetligt och entydigt fördömande av detta. Jag undrar varför inte regeringen, helst genom sin statsminister, kan gå ut i massmedia och förklara vad invandrare faktiskt betyder för Sverige, vad de gör i sjukvården, i lokalvården, i restaurangköken, på tunnelbanan osv. Varför kan inte samma regering, genom sin statsminister, tala om varför en del invandrare kommer till Sverige och varför de har tvingats fly från sina länder? Varför kan man inte tala om det krig, den terror, som pågår där och om tortyr av barn, om kvinnor som blir våldtagna osv. Det skulle skapa en större förståelse för att de här människorna behöver stöd och skydd i vårt land.

Jag skulle vilja ställa två frågor till Birgit Friggebo. Är dagens debatt ett uttryck för en enhetlig uppställning i regeringen mot det våld som nu riktar sig mot invandrare? Invandrarministern sade att hon hyser respekt för den sorgemanifestation som skall genomföras den 21 februari. Är det en respekt som hela regeringen delar?

Anf. 6 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Margareta Winberg vet att statsministern skall svara på en fråga här senare. Jag är alldeles övertygad om att statsministern kan tala för sig själv å hela regeringens vägnar. Svaret på Margareta Winbergs båda frågor är: Ja.

Anf. 7 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Jag vänder mig till Birgit Friggebo. Äntligen har regeringen kommit till insikt om att det behövs åtgärder mot främlingsfientligheten och rasismen. Det är bra att den allmänna opinionen högljutt har krävt insatser och att man har bevisat för regeringen nödvändigheten av att någonting görs.

I den information som vi fick, fanns det såvitt jag kunde förstå bara två konkreta åtgärder. De var att man påpekade att skolans roll var viktig. Det kan jag instämma i. Det är där som unga människors normer och attityder grundläggs. Birgit Friggebo sade att civildepartementet planerar att, i samråd med berörda departement, ta fram ett informationsmaterial som vänder sig till skolorna. Nu undrar jag: När når detta material skolorna?

Det talas också om 10 milj.kr. som finns i budgetpropositionen, dvs. det är pengar som riksdagen senare i år skall besluta om. De här pengarna skulle, sades det, komma alla goda krafter till del. Jag undrar då: Vad menas med dessa "goda krafter"? Är det folkrörelserna, eller vad menas med uttrycket?

Jag har också en tredje fråga. Birgit Friggebo säger att en del i arbetet med att bekämpa främlingsfientligheten och rasismen skulle vara att regeringen upphäver det s.k. 13-december-beslutet. Vill Birgit Friggebo med det påstå att den socialdemokratiska regeringen bidrog till främlingsfientlighet och rasism genom 13-december-beslutet?

Anf. 8 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Maud Björnemalm har tydligen litet svårt att räkna, eftersom hon bara kunde se två åtgärder. Jag räknade upp en rad åtgärder som dels har vidtagits, dels är på gång.

Låt mig börja med Maud Björnemalms fråga om 13-december-beslutet. Jag vill inte fortsätta den diskussion som har förts om vilka effekter det beslutet eventuellt hade. Den diskussionen har vi fört i denna kammare många gånger. Låt oss nu, alla vi som står upp för humanitet och respekt för alla enskilda individer, förenas i en gemensam kamp emot dem som hotar dessa värden.

Upphävandet av 13-december-beslutet innebar en återgång till en strikt tillämpning av bedömningen av det skyddsbehov som de som söker sig till vårt land har. Praxis har tyvärr under senare år blivit oklar på grund av de olika förändringar som har skett, både vad avser praxis när det gäller vistelsetid och vad avser den humanitära bedömning av de s.k. de facto-flyktingarna som vi hade under en viss period.

Om vi skall få respekt för en generös flyktingpolitik och respekt också i breda lager av det svenska folket för de nya svenskar som kommer hit till Sverige, är det viktigt att vi undanröjer oklarheter, missförstånd och missförhållanden. Jag har här redovisat en rad åtgärder som vi har vidtagit för att göra detta. Det åligger inte minst oss som vill ha en generös inställning till flyktingar att ta bort den möjlighet som främlingsfientliga krafter nu har att använda missförhållandena till en vidare kritik mot invandrare över lag.

Maud Björnemalm frågar hur de tio miljonerna skall användas. Jag har inte ett exakt besked att ge om detta. Riksdagen har ännu inte fattat sitt beslut, men jag utgår från att pengarna kommer att beviljas, och vi har därför vidtagit förberedelser för detta. Det är, som jag sade i min information, viktigt att vi vet vad det är för attityder vi skall angripa. Det är också viktigt att veta vilka metoder man skall använda för att nå resultat. Det arbetet har nu påbörjats i regeringskansliet.

Det material till skolorna som civilministern har tagit initiativ till började produceras före julhelgen. Exakt datum för när det kommer att finnas ute i skolorna kan jag inte ge.

Anf. 9 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! De fem miljonerna som Birgit Friggebo nämnde skall, om jag uppfattade det hela rätt, tas ur allmänna arvsfonden.

Vidare sade Birgit Friggebo faktiskt att man *planerar* att i samråd med berörda departement ta fram ett informationsmaterial som skall nå skolorna. Det var därför jag frågade när detta material skall nå skolorna.

Det är klart att vi alla, både som politiker och medmänniskor, har ett stort ansvar för att kraftigt markera att främlingsfientligheten och rasismen inte hör hemma i en demokrati som Sverige. Men det sägs ju ofta att främlingsfientlighetens och rasismens grogrund kan sökas i människors sociala och ekonomiska situation. Ett sätt för regeringen att bekämpa främlingsfientligheten är att se till att människor har ett arbete och att man upplever social rättvisa. I det sammanhanget har regeringen ett mycket stort ansvar.

Anf. 10 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag delar Maud Björnemalms uppfattning i denna fråga, och detta är också bakgrunden till att vi har fått en ny regering som är beredd att ta itu med Sveriges ekonomiska bekymmer. Alla de insatser som nu görs i det sammanhanget har också ett enda syfte, nämligen att få Sveriges ekonomi på fötter så att vi därmed kan garantera att alla människor i detta land kan försörja sig själva genom arbete.

Anf. 11 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Jag vill tacka Gun Hellsvik och Birgit Friggebo för den redogörelse vi har fått.

I de här frågorna är det av yttersta vikt med klarspråk och precision. Det är här – det tror jag alla numera har insett – inte fråga om isolerade pojkstreck eller något sådant, utan det är fråga om en form av politisk terror, som av allt att döma inspireras av nynazistiskt influerade grupper. Sambandet mellan den typ av grupper – med förkortningar som VAM och liknande – som nu har uppträtt i Sverige och liknande grupper i andra länder finns nu väl belagt i både svensk och internationell litteratur.

Även det idéhistoriska sammanhang som de här människorna och de här grupperna opererar inom finns väl belagt. Det är ingen slump att den här typen av föreställningar propageras nu, och det är inte heller någon slump att de uppträder tillsammans med vissa andra föreställningar.

Jag vet inte hur många av kammarens ledamöter som är medvetna om att man i dag i den propaganda som sprids i form av flygblad och skrifter av olika slag uppmanar inte bara till våldsdåd mot invandrare utan också till våldsdåd – opreciserat hur – mot judar, som ju bara i några få fall i någon rimlig mening kan beskrivas som invandrare i Sverige, nämligen i den mån de nyligen har kommit som flyktingar från Ryssland eller Sovjetunionen. Jag vet inte heller hur många av kammarens ledamöter som är medvetna om att Sverige internationellt sedan ett antal år har betraktats som något av en fristad för antisemitisk propaganda av ett slag som icke går att bedriva – i alla fall inte inom lagens ramar – i andra europeiska länder. Jag vet inte hur många som är medvetna om att det i dag t.o.m. förekommer att propaganda som går ut på att förintelsen under andra världskriget är en propagandabluff och något som aldrig har ägt rum, sprids med Stockholms gymnasieskolor – och kanske också andra skolor – som direkt mål.

Jag tror därför att det är viktigt att man när man diskuterar främlingsfientlighet och rasism inte bara talar i dessa allmänna termer, utan att man också, när så är nödvändigt, preciserar att det finns ett större sammanhang bakom detta, att vi har att göra med en propaganda som kan beskrivas med en hel rad av adjektiv, såsom nynazistisk, antisemitisk, främlingsfientlig och rasistisk. Allt detta är sammanvävt. Antisemitismen kan ju i många avseenden beskrivas som ett slags förutsättning för annan rasistisk propaganda genom att den har funnits under så lång tid och genom att den har en speciell typ av ideologisk överbyggnad.

Den fråga jag vill rikta till Birgit Friggebo och Gun Hellsvik är därför: Är regeringen beredd att fr.o.m. nu, när vi ser vad propaganda av detta slag kan leda till, också visa större uppmärksamhet än vad som under ganska många

år har varit fallet mot de antisemitiska föreställningar som är en så central del av den rasistiska propaganda som nu sprids?

Anf. 12 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det är viktigt att inte begränsa vår kamp mot rasismen till en grupp. Bakgrunden till det delbetänkande, Organiserad rasism, som nu är ute på remiss är den medvetenhet som har vuxit fram i vårt samhälle om de underliggande tendenserna, och förhoppningsvis skall vi med ändringar i lagstiftningen få större möjligheter att angripa just den typ av organiserad verksamhet som Håkan Holmberg är inne på. Jag vill poängtera att vi måste motarbeta all form av intolerans mot individer och grupper.

Anf. 13 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Jag vill tacka för det beskedet och bara nämna att Gun Hellsvik och jag självfallet har exakt samma uppfattning om detta. Det är det som är poängen; hat mot en grupp leder alltid till att andra grupper också utsätts för hat. Därför är det nödvändigt att se den rasistiska, främlingsfientliga propaganda som i dag sprids i vårt land i hela dess vidd och också se kopplingar till propaganda av liknande slag i andra länder.

Anf. 14 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag vill börja med att berätta att jag i går träffade representanter för 25 olika invandrarorganisationer och att vi då pratade rätt mycket om den sorgetimme som är planerad. Den är inte planerad som en manifestation för att visa invandrarnas betydelse, utan de vill först och främst att gränser mellan invandrare och andra i Sverige skall suddas ut, så att det inte görs en uppdelning i "de" och "vi". De vill att så många som möjligt skall delta i denna sorgetimme för att demonstrera för demokrati, öppenhet, frihet och solidaritet för alla människor i Sverige. De vill inbjuda samtliga att delta i sorgetimmen, och jag vill fråga om Birgit Friggebo och regeringen är beredda att säga att de inte bara sympatiserar utan även vill delta.

När det gäller 13-december-beslutet är vi många som kan intyga vilken betydelse det har haft för samhällsklimatet. När man skulle förklara åtgärden lämnade man nämligen öppningar för rasistiska organisationer och främlingsfientliga krafter att komma med lögnaktig propaganda till människor. Alla vi som har fått brev med rasistiska motiv har fått erfara det.

Alla dessa åtgärder för att få fram material till skolor osv. är mycket bra, men jag vill fråga Birgit Friggebo om det inte skulle vara av stort värde om vi nu fick ut en folder till samtliga hushåll med fakta om svensk flyktingpolitik. Frågor som folk ställer och som man får ute i samhället är dessa: Hur många kommer, vilka kommer, vilka får stanna och hur mycket kostar det? Det är också de frågorna som de invandrarfientliga organisationerna tar upp när de sprider falsk propaganda.

Anf. 15 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Som jag sade tidigare pågår ett förberedelsearbete för att klargöra hur vi skall använda de extra 10 milj.kr. som jag hoppas att riksdagen skall anslå för detta ändamål. Däri ingår att titta på vilka metoder som

vi skall använda för att nå bästa resultat. Det är klart att det som Berith Eriksson tog upp är ett tips om vad som kan göras, men det är viktigt att också rikta in budskapet så att det mottas – vi vet att olika grupper har olika sätt att ta åt sig information.

Jag tror att vi alla i denna riksdag har erfarit den mytbildning som sker och de lögner som i olika sammanhang sprids om dels hur flyktingmottagandet går till, dels hur villkoren är för invandrarna i Sverige. Det är påtagligt att samma felaktiga uppgifter kan komma från så många olika personer.

Berith Eriksson frågar också om den sorgetimme som skall komma till stånd. Det ges ju olika besked om syftet med denna manifestation, som det ändå är fråga om. Jag skulle inte här och nu vilja binda upp exakt hur deltagandet i denna sorgetimme skall ske, men om invandrarorganisationerna själva önskar att vi gamla svenskar också deltar är jag för min personliga del beredd att göra det.

Anf. 16 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Låt mig också först uttrycka min tacksamhet över att regeringen nu kommer med en rad åtgärder som både omedelbart och på sikt förhoppningsvis leder till minskad främlingsfientlighet och rasism. Gun Hellsvik nämnde att polisens resurser nu koncentreras på att gripa den eller de förövare som ligger bakom de våldsbrott som speciellt har drabbat ett stort antal av våra invandrare. Det är viktigt att den vägen förhindra nya våldsbrott.

Under tiden kommer brottsoffrens anhöriga, barn, föräldrar och andra, i kläm – det har de gjort under många år. Här behövs nu resurser så att de människor som känner sig oroliga kan få t.ex. personskydd. Det kan vara så att polisens resurser inte räcker till på vissa områden, och det kan behövas extra hjälp av vaktbolag, ersättning för terapikostnader och annat. Har regeringen räknat med en beredskap för ytterligare resurser, så att vi säkert tar hand om alla dem som blivit offer för och alla dem som nu berörs av de här illdåden?

Anf. 17 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Regeringen angav mycket tidigt, redan i regeringsförklaringen, att brottsoffren måste få en stärkt ställning och ett större skydd i det svenska samhället. Även om vi med gemensamma krafter motarbetar våldet i samhället måste vi vara realister och inse att det även i framtiden kommer att finnas brottsoffer. Därför kommer vi på olika sätt att successivt försöka stärka brottsoffrens situation. Det finns i budgetpropositionen förslag till stöd till brottsofferjourerna. Vi ger ett utökat stöd till kvinnojourerna. Vi har förslag till försöksverksamhet när det gäller livvakter åt förföljda kvinnor. Förslag är under utarbetande om stärkt stöd för målsägande i samband med processer för att kunna ge både ett snabbare och ett mera omfattande stöd. Det är en del av de åtgärder som ingår i vår plan att ge brottsoffren en central roll.

Anf. 18 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Först och främst vill jag säga att det givetvis är alldeles riktigt att man från regeringens och från riksdagens sida tar upp de här frågorna

och att man för en gångs skull verkligen ägnar sig åt de problem som ligger bakom dem. Men det är också viktigt *hur* man agerar och *hur* man reagerar. Jag skulle därför vilja ställa frågan: Anser justitieministern att det är riktigt att utlysa en strejk? Man kan kalla det för manifestation, men det skall dock även handla om en strejk. Är det juridiskt riktigt?

Sedan kan vi andra ifrågasätta om det är ett sätt att släta över stämningar eller om det är ett sätt att polarisera samhället.

Jag vill nämna en liten erfarenhet som jag själv har i kraft av min ålder. Jag var inte med om första världskriget men väl om manifestationerna efteråt. Vapenstilleståndsdagen var den 11 november kl. 11. Den 11 november kl. 11 stannade all trafik, t.ex. i London, och upphörde all annan verksamhet. Folk som satt i taxi eller bussar gick ur och stod tysta och stilla i en minut. Det slaget av manifestation tror jag gör mycket större verkan.

Anf. 19 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Även om jag tillhör dem som menar att man skall vara försiktig med orden tycker jag kanske inte att vi just nu behöver märka ord. Ordet strejk är ett ord som under senare år fått den mest varierande innebörd. Jag tycker i och för sig att det är viktigt att vi förbehåller ordet strejk de situationer då vi har en konflikt på arbetsmarknaden, men jag är också övertygad om att när invandrarorganisationerna från början gick ut med begreppet strejk var huvudsyftet inte att skapa en konflikt på arbetsmarknaden utan att visa att man vill ha någon form av manifestation. Jag vill därför använda uttrycket manifestation för de åtgärder som planeras den 21 februari.

Jag har också tidigare uttalat att det är min förhoppning att arbetsgivarna skall ge sitt stöd till någon form av manifestation – och inte bara det; jag hoppas att vi alla reser oss upp som en man. Men sedan den första känslan har gått över, då ordet strejk användes, tycker jag att vi kan hjälpas åt att försöka använda ett mer korrekt ord: manifestation.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 23 januari

1991/92:339 av *Hans Göran Franck* (s) till utrikesministern om svensk praxis för diplomatiskt erkännande av länder:

Sverige har tagit ställning till diplomatiskt erkännande av en rad olika länder i Öst- och Centraleuropa. Det förefaller i flera fall (exempelvis Kroatien) som om det ställs lägre krav på erkännande än vad som tidigare varit fallet (exempelvis Cambodja).

Jag ställer följande frågor till utrikesminister Margareta af Ugglas:

Vilka kriterier gäller för svenskt diplomatiskt erkännande, och har någon förändring skett i vår praxis?

1991/92:340 av *Georg Andersson* (s) till utbildningsministern om folkhögskolornas roll i samhället:

Enligt uppgift i Värmlands Folkblad den 16 januari har utbildningsministern yttrat:
– Det är oegentligt att kalla folkhögskolorna för folkbildning. Det är en socialt trevlig verksamhet men kanske inte så nödvändig när pengarna är knappa.

Med anledning härav vill jag fråga utbildningsministern:

Vilken roll anser regeringen att folkhögskolorna har i samhället?

den 24 januari

1991/92:341 av *Kenneth Attefors* (nyd) till kommunikationsministern om sammanslagning av Linjeflyg och SAS:

Det har blivit bestämt att Linjeflyg och SAS skall gå samman till ett stort flygbolag. Detta flygbolag blir helt dominerande på marknaden. Man kan kalla det för ett monopol/oligopolförhållande.

Ordföranden i konkurrenskommittén, Claes-Erik Norrbom, tror inte att denna sammanslagning skulle blivit av om den nya konkurrenslagen trätt i kraft.

Ny Demokrati har haft besök av ett antal piloter, tillika partimedlemmar i Ny Demokrati, från flygbolagen som också är förvånade över en sammanslagning utan diskussion. Någon information har denna viktiga personalkategori inte lyckats få från sin arbetsgivare. Med anledning av att staten är en av ägarna ställer jag därför en fråga till kommunikationsministern och förväntar mig ett uttömmande svar som tillfredsställer ett antimonopolparti som Ny Demokrati:

Vad är skälet till att kommunikationsministern kan gå med på att bilda ett monopol/oligopol när det gäller flyget?

den 28 januari

1991/92:342 av *Ingbritt Irhammar* (c) till jordbruksministern om försäljning av opastöriserad mjölk:

Den s.k. Dörrödsbonden (Sven och Inga Pettersson) säljer opastöriserad mjölk i liten skala. Livsmedelsverket har försökt stoppa denna verksamhet, då den anses strida mot livsmedelsförordningen. Efter lång tids strid har Dörrödsbonden fått ekonomiska problem och hotas nu av att kronofogden vill sälja jordbruksfastigheten. Samtidigt har det till jordbruksdepartementet inkommit en ansökan från Sven och Inga Pettersson om dispens från livsmedelsförordningen. En sådan dispens skulle möjliggöra en fortsatt småskalig försäljning av opastöriserad mjölk.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga jordbruksministern:

Vilka insatser avser regeringen vidta för att möjliggöra en fortsatt småskalig försäljning av opastöriserad mjölk?

1991/92:343 av *Margareta Winberg* (s) till miljöministern om Tjernobylolyckan:

Vid det s.k. Moreliasymposiet, arrangerat av Group de la cien, i Mexico framträdde kärnfysikern Vladimir Chernosenko. Han hade uppseendeväckande uppgifter om Tjernobylkatastrofen, vid vilken han hade varit chef för den räddningsaktion som gjordes för att röja upp efter reaktorhaveriet 1986. Hans uppgift var att avlägsna konsekvenserna av olyckan, som det officiella uppdraget löd. Vid Mexikokonferensen, som besöktes av vetenskapsmän, miljöaktivister framkom t.ex. att den "utrustning" som räddningsmanskapet, unga tvångskommenderade soldater, använde var av "medeltidskaraktär". Han påvisade också att strålningen från den utbrända reaktorn var 80 %, inte 3 % som officiellt angivits. Antalet döda och skadade var enligt dr. Chernosenko grovt underskattat. Nu har svenska massmedia äntligen uppmärksammat frågan. Precis som på Mexikokonferensen hävdar man att den internationella tillsynsmyndigheten för kärnkraft, IAEA, och dess svenska chef Hans Blix hela tiden varit medveten om förödelsen men förtigit den.

Jag vill fråga Olof Johansson:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta med anledning av de nya uppgifterna om Tjernobylolyckan?

1991/92:344 av *Maud Ekendahl* (m) till kommunikationsministern om den planerade järnvägstunneln genom Hallandsåsen:

Banverkets förslag om dubbelspårets sträckning genom Ängelholms kommun är under allmän diskussion.

Det finns en stark opinion som talar för att järnvägssträckan bör läggas längs E6:an. Om järnvägen skall följa motorvägen är det nödvändigt att ändra sträckningen på den redan planerade tunneln genom Hallandsåsen. I stället för i Förslöv måste tunneln mynna ut i trakten kring Margeretetorp.

Kan den redan planerade tunneln i Förslöv flyttas till Margeretetorpstrakten?

1991/92:345 av *Sture Ericson* (s) till försvarsministern om instruktionerna för ubåtsjakt:

Med anledning av ett uttalande om ändrade instruktioner för ubåtsjakt av försvarsminister Björck i TV 3 den 22 januari 1992 ber jag försvarsministern redovisa de instruktioner som i dag gäller för marinen vad avser ubåtsjakt och när regeringen senast fastställde dessa instruktioner.

Har försvarsminister Björck därutöver utfärdat ytterligare instruktioner?

1991/92:346 av *Lennart Fridén* (m) till statsrådet Bo Könberg om beräkning av pensionärers vårdavgifter:

Sedan vårdavgiften för pensionärer under ett antal år varit progressiv, kan den nu snarast sägas vara regressiv, dvs. det finns ett högsta belopp som dras från pensionen och som minskar i relation till dess storlek. Vad som är förvånande är att man vid bedömningen av detta avdrag endast utgår från svensk pension och bortser från t.ex. ränteinkomster/förmögenhet och utländska pensioner.

Resultatet blir att en person med normalstor pension och som saknar sparat kapital kan få betala full avgift, medan den som har en liten pension med stora kapitalinkomster slipper mycket billigare undan.

Förbereds några åtgärder på detta område just nu eller har statsrådet för avsikt att under den närmaste tiden behandla dessa frågor?

1991/92:347 av *Eva Johansson* (s) till civilministern om ungdomsorganisationernas lokalförsörjning:

Regeringen har enligt ett pressmeddelande beslutat bevilja trossamfunden ett anslag på 4 milj.kr. för att iordningställa lokaler för ungdomsverksamhet. Motivet är att trossamfunden bedriver ett mycket värdefullt ideellt arbete bland ungdomar i hela landet.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga civilministern följande:

Står samma möjligheter till bidrag till lokalförsörjning öppen för andra ungdomsorganisationer som i likhet med trossamfunden bedriver ett mycket värdefullt arbete bland ungdomar i hela landet?

1991/92:348 av *Ivar Virgin* (m) till jordbruksministern om lantbrukarna och etanolprogrammet:

I Lidköping är en återstart av försöksanläggningen för etanolproduktion planerad. Projektet är en intressant industriell nysatsning och har betydelse i jordbrukets omställning. En förutsättning för återstarten är att företaget kan finansieras inom ramen för omställningsprogrammet. Avsikten är därför att teckna kontrakt med lantbrukare i Västsverige, som på den omställda arealen fortsätter att odla spannmål. Genom kontraktsteckning erhåller Agroenergi Utveckling AB, som kommer att ansvara för driften, de omställningsersättningar, som lantbrukarna är berättigade till. Som motprestation åtager sig Agroenergi att förbruka en viss mängd spannmål. Bland lantbrukarna råder oro och osäkerhet kring den framtida jordbrukspolitiken. Oron förstärks av oklarheten kring hur den skall anpassas till ett kommande EG-medlemskap. Lantbrukarna som avser deltaga i etanolprogrammet måste få känna en rimlig grad av säkerhet inför de framtida spelreglerna.

Min fråga till jordbruksministern är därför:

Om jordbrukspolitiken ändras, kommer då lantbrukarna som deltar i kontraktsteckningen för etanolproduktion att få samma villkor, exempelvis om ett arealbidrag införs, som övriga spannmålsodlare?

1991/92:349 av *Sten Östlund* (s) till arbetsmarknadsministern om det kontanta arbetsmarknadsstödet:

Enligt uppgift i budgetpropositionen kommer utbetalningarna av kontant arbetsmarknadsstöd att uppgå till drygt 18 miljarder kronor. Enligt uppgift av AMS-chefen beräknas utbetalningarna bli mellan 25 och 30 miljarder kronor.

Mot den här bakgrunden skulle jag vilja ställa följande fråga till arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund:

Till vilka belopp räknar arbetsmarknadsministern att kontantstöden kommer att uppgå under 1992 och 1993?

1991/92:350 av *Ingvar Eriksson* (m) till kommunikationsministern om miljökonsekvenserna vid västkustbanans upprustning:

Satsningarna i det svenska järnvägsnätet är en riktig och framtidsinriktad åtgärd. Planering och projektering av västkustbanans upprustning med dubbelspår, tunnel genom Hallandsåsen, dragning genom Ängelholm är inne i ett intensivskede.

Ett flertal förslag för genomfarten av Ängelholm har nu presenterats. Alla synes på ett eller annat sätt komma att medföra negativa effekter i miljön.

Hur avser kommunikationsministern medverka till att miljökonsekvenserna blir allsidigt belysta?

1991/92:351 av *Monica Öhman* (s) till arbetsmarknadsministern om AMS ekonomiska resurser för att aktivera arbetslösa:

I olika sammanhang uppges att AMS i budgetpropositionen fått mycket större resurser för att bedriva aktiv arbetsmarknadspolitik.

Har AMS för nästa budgetår fått större ekonomiska resurser för att aktivera arbetslösa än man har för första halvåret 1992?

1991/92:352 av *Barbro Westerholm* (fp) till statsrådet Bo Könberg om modersmjölksersättningar:

Vid WHO:s generalförsamling i Genève 1981 antogs en internationell kod för marknadsföring av modersmjölksersättningar till vilken WHO:s medlemsstater anmodades ansluta sig. Ett av huvudmålen var att befrämja amning. I FN:s konvention om barnens rättigheter lyfts också vikten av amning fram.

Trots att Sverige var ett av de pådrivande länderna för att få en kod till stånd, är efterlevnaden av koden i Sverige bristfällig. Det saknas resurser för information och för utbildning av hälso- och sjukvårdens personal och samarbetet mellan olika ansvariga brister.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga:

Vad avser statsrådet vidta för åtgärder för att förbättra efterlevnaden av den ovan nämnda koden i Sverige?

1991/92:353 av *Barbro Westerholm* (fp) till statsrådet Bo Könberg om kostnader för blodtransfusion i hemmet:

Möjligheterna att vårda svårt cancersjuka patienter i hemmet har ökat. Det är t.ex. numera möjligt att ge blodtransfusion i hemmet. Detta blir emellertid mycket dyrt eftersom blodtransfusion inte räknas som läkemedelsbehandling och därmed inte kan rabatteras. Kostnaden ligger på ca 600 till 700 kr. per påse plus transport.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga statsrådet:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att kostnaderna för blodgivning i hemmet inte skall leda till att patienterna tas in på sjukhus i stället?

den 31 januari

1991/92:354 av *Lena Hjelm-Wallén* (s) till arbetsmarknadsministern om kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknads- och komvuxutbildningen:

Regeringen föreslår att bidraget till vuxenutbildningen minskar kraftigt. Enligt skolministern finns i stället möjlighet att få arbetsmarknadsutbildning via AMS.

Mot den här bakgrunden skulle jag vilja ställa följande fråga till arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund:

Är det dyrare för samhället att låta en elev studera på komvux jämfört med att låta en arbetslös genomgå arbetsmarknadsutbildning?

1991/92:355 av *Karl-Erik Svartberg* (s) till statsministern om enad kamp mot främlingsfientlighet och rasism:

Den senaste tidens rasistiska våldsdåd fyller oss med avsky. Från många håll krävs nu krafttag mot rasismen och mot våldet.

Riksdagen genomförde den 11 december i omedelbar anslutning till de mänskliga rättigheternas dag en manifestation mot rasism och främlingsfientlighet. Talmannen, statsministern och oppositionsledaren gjorde klara markeringar mot rasismen och för förståelse mellan människor och grupper av människor. Manifestationen inramades av sång av en kör från Rinkebyskolan.

Våldsdåden mot invandrare under den senaste tiden ställer krav på oss om ytterligare åtgärder. Nu gäller det att ena nationen i en samlad kamp mot rasismens vidrigheter. I denna kamp måste vårt lands statsminister spela en aktiv roll.

Jag vill därför fråga:

Är statsministern beredd att ta initiativ till att ena vårt folk till en gemensam kamp mot främlingsfientlighet och rasism och för förståelse och tolerans?

1991/92:356 av *Mona Sahlin* (s) till arbetsmarknadsministern om sysselsättningspolitiken:

Arbetslösheten stiger nu snabbt. Enligt AMS-chefen kommer den om ett år att uppgå till 6 %.

Mot den här bakgrunden skulle jag vilja ställa följande fråga till arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund:

Avser arbetsmarknadsministern att fullfölja en politik för full sysselsättning som ett mål för regeringens ekonomiska politik?

1991/92:357 av *Annika Åhnberg* (v) till statsministern om åtgärder mot nu pågående våldsvåg:

En våg av terrorism sveper över Sverige. Människor mördas framför våra ögon. Vi vet ännu inte vem eller vilka som ligger bakom.

Vi känner solidaritet med de som drabbas, med de som nu måste leva i ångest för sina liv, för sina barns liv. De som sökte en fristad här från våld och terror i sina hemländer, möts nu av detta också här.

Vi känner förtvivlan och skäms över att detta sker i vårt land, vi är alla delaktiga. Ingen kan stå utanför det som nu sker. Det är de mest grundläggande beståndsdelarna i demokratin och humanismen som nu sätts ur spel. Vi måste handla till försvar för människors liv och rättigheter, men den svenska regeringen tiger. Varför?

Vilka åtgärder avser regeringen vidta mot den terrorism som nu breder ut sig?

1991/92:358 av *Maud Björnemalm* (s) till kulturministern om åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism:

Den främlingsfientlighet och rasism som tydligare än någonsin visar sitt ansikte förskräcker. Hur kan det vara möjligt att oskyldiga människor skjuts, att mordbränder anläggs mot människor för att de har en annan hudfärg? Vi har tidigare kunnat läsa om attentat mot enskilda människor och mot flyktingförläggningar. Våldet har hela tiden trappats upp.

Sverige är ett mångkulturellt land och kommer så att vara även i framtiden. De människor som i dag finns i vårt land måste kunna känna sig trygga. Många invandrare är rädda och skrämda av det som numera nästan dagligen händer. Det är deras rättighet att få känna trygghet och inte behöva frukta för sitt och familjens liv.

I regeringsförklaringen sägs att "främlingsfientligheten och tendenser till rasism skall bekämpas". Det är ett viktigt och angeläget problem att ta itu med. Valresultaten visade att de främlingsfientliga partierna gått framåt. Tendenserna har hela tiden funnits. Men regeringen har ännu inte gjort något för att bekämpa främlingsfientligheten och rasism.

Vad gör regeringen konkret för att bekämpa den främlingsfientlighet och rasism som breder ut sig alltmer?

1991/92:359 av *Lars Andersson* (nyd) till justitieministern om information till brottsoffer om gärningsmans pågående frivård:

Är justitieministern beredd att medverka till att brottsoffren får en kontaktperson och därigenom fortlöpande information om pågående frivård i enlighet med regler som gäller kriminalvården i övrigt?

1991/92:360 av *Jan Bergqvist* (s) till statsrådet Bo Lundgren om tillstånd för banker att förvärva organisationsaktier i försäkringsbolag:

Bara under vissa förutsättningar får en bank förvärva aktier i en "bankfrämmande" verksamhet som ett försäkringsbolag. Dels kan det ske i rent placeringssyfte inom ramen för 30 % av bankens kapitalbas, dels kan det ske om aktieförvärvet "ingår som led i organisationen av verksamheten". Det senare förutsätter ett samarbete mellan banken och försäkringsbolaget och kräver ett särskilt tillstånd. Tyvärr är det i dag oklart på vilka grunder regeringen medger sådant tillstånd. Regeringen har t.ex. nyligen givit S-E-Banken tillstånd att förvärva en betydande aktiepost i Skandia med hänvisning till bankens planer på samarbete med försäkringsbolaget. Dessa samarbetsplaner fanns inte tillgängliga för de remissinstanser som några dagar före beslutet haft att yttra sig om S-E-Bankens ansökan. Enligt tidningsuppgifter var detta samarbete också helt okänt för den tilltänkte samarbetspartnern i Skandia. Denna ytterst exklusiva samarbetsplan presenterades för statsrådet Lundgren och hemligstämplades omedelbart i finansdepartementet.

Jag vill därför fråga statsrådet Lundgren:

På vilka grunder ger regeringen tillstånd för banker att förvärva organisationsaktier i försäkringsbolag?

7 § Svar på frågorna 1991/92:355 och 357 om enad kamp mot främlingsfientlighet och rasism

Anf. 20 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta mot den terrorism som nu breder ut sig. Karl-Erik Svartberg har frågat om jag är beredd att ta initiativ till att ena vårt folk till en gemensam kamp mot främlingsfientlighet och rasism och för förståelse och tolerans.

Låt mig först konstatera att vi aldrig får acceptera att människor inte kan känna sig trygga i sina hem, på sina arbetsplatser eller på gator och torg. Varje våldsbrott som begås i vårt samhälle är ett misslyckande för rättssamhället.

Det är rättsstatens mest grundläggande uppgift att svara för människors säkerhet. Denna trygghet skall gälla alla inom detta lands gränser: svenska medborgare oavsett härkomst, flyktingar, turister eller människor som kommit till Sverige för att bo och arbeta; alla omfattas vi av rättsstatens skydd; alla har vi rätt att kräva att vi skall slippa utsättas för våld eller trakasserier.

Den senaste tiden har vi upplevt en rå och brutal kriminalitet riktad mot

människor som kommit hit från andra länder för att leva och arbeta i Sverige. Vi upprörs och oroas av de tendenser till systematisk förföljelse som kan spåras i den senaste tidens händelser. Regeringens uppfattning, som nyss redovisats, är klar: dessa våldshandlingar skall bekämpas med den demokratiska rättsstatens alla medel. Det handlar om mördare och våldsmän, som skall spåras upp, dömas och straffas.

Justitieministern har nyss redogjort för de insatser som regeringen har föreslagit för att förstärka resurserna till brottsbekämpningen. Det är delvis ett långsiktigt arbete, men i ljuset av vad som hänt – inte bara i Stockholm utan också på andra platser i vårt land – har det blivit än tydligare att kampen mot brottsligheten måste stå högt på riksdagens och regeringens dagordning.

När det gäller de aktuella våldsbrotten kan jag konstatera att polisen har satt in alla tillgängliga resurser i jakten på de våldsverkare som med stor brutalitet terroriserar oskyldiga människor. Rikskriminalen och säkerhetspolisen medverkar också i spaningarna, och regeringen utfäste i går en belöning på upp till en miljon kronor till den som kan lämna tips som leder till att brottslingarna grips.

Många av de nya svenskarna, som i flera fall har flytt till Sverige från förtryck och våld, känner en tilltagande oro för sig själva och sina familjer. De skall veta att rättsstatens institutioner är till för att värna deras trygghet och att ingenting är viktigare än att också de som nu känner sig hotade och oroade skall kunna leva i trygghet och säkerhet.

Med stor tillfredsställelse noterar jag också att det politiska Sverige är enigt om vikten av att denna våldsvåg bekämpas med full kraft. Den politiska enigheten, som bl.a. kom till uttryck i ett gemensamt uttalande i fredags förra veckan, är en stor tillgång och en viktig signal till dem som känner otrygghet, att de har stöd i det demokratiska Sveriges politiska institutioner.

Men det kanske allra viktigaste och mest trösterika i dag är att det dessutom finns en bred folklig uppslutning bakom de värden som vårt rättssamhälle bygger på: respekten för människovärdet och respekten för den enskilda individen, alldeles oavsett hudfärg, religion eller härkomst.

Det är många unga som med full kraft protesterar mot det som sker. Det är de som i kyrkor och samfund tänder ljus och ber för dem som skadats och inte minst för deras familjer. Och det är alla de som från olika samhällsskikt och skilda politiska läger samlas som frivilliga vakter för att med sin blotta närvaro skydda utsatta. Åtskilliga tusentals människor i Sverige gör just nu en beundransvärd insats för att visa sin avsky för dessa nidingsdåd och för att ge sitt stöd till brottens offer.

Vi politiker har genom vår ställning ett särskilt ansvar att uppträda som föredömen och med stor tydlighet deklarera vår hållning. Vi gör det som politiker, men vi gör det framför allt som medmänniskor. Men det skulle vara deklarationer till ingen nytta om inte människor i sina hjärtan hyste medkänsla med dem som drabbas.

Denna nationella uppslutning är i sig ett uttryck för de möjligheter vi har att övervinna den rädsla och den misstänksamhet som tyvärr också finns i vårt land, en rädsla som alltför ofta slår över i främlingsfientlighet och i värsta fall i ren rasism.

Det är nämligen min bestämda övertygelse att främlingsfientliga attityder

kan bekämpas bara genom en fri och öppen debatt och genom ökad kunskap om vår egen och andra länders historia och kultur.

Just nu pågår en sådan debatt i hela Sverige, där förespråkarna för frihet, humanism och respekt för människovärdet försvarar vad som är den demokratiska rättsstatens ideal och innersta kärna. Och det är en debatt som vi kommer att vinna, därför att innerst inne bär vi alla med oss insikten om att det är i toleransen och i människokärleken som det civiliserade samhällets grund ligger.

Anf. 21 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! "Nelly Sachs tillhör en av dem som fick politisk asyl i Sverige; hon flydde nazismen. Hon fick senare Nobels litteraturpris. Hon skrev, kanske sammanfattande, så här: En främling bär alltid sitt hemland på armen likt ett föräldralöst barn åt vilket hon kanske blott söker en grav.

Det är hennes och oändligt många andras erfarenhet och smärta som nu hånas. Rasismen är nämligen människoförakt och förnekelse av historien."

På detta sätt inleder Olle Svenning en artikel i Aftonbladet i dag om rasism. Jag tycker att det är viktigt att markera att vi nu ställer oss på Nelly Sachs sida i kampen mot rasismen och invandrarfientligheten.

Jag vill tacka statsministern för svaret. Det var långt. Dessutom fick vi uppleva att statsministern innan han lämnade sitt svar lät två av sina ministrar presentera, som jag tycker, utmärkta svar innehållande en rad förslag till åtgärder som jag är mycket tacksam för.

Vad vi egentligen har saknat är just att statsministern och regeringen ställer sig i spetsen för kampen mot invandrarfientligheten och rasismen. Statsministern borde finnas i främsta ledet. Det skall inte behövas frågor från oss riksdagsledamöter för att regeringen skall komma hit och argumentera och redovisa sina åtgärder.

Tack alltså för det som sagts i dag. Jag tycker nämligen att frågan är så viktig att den bör lyftas över partigränserna. Därför efterlyser jag litet mer av engagemang och, låt mig säga, medkänsla från just statsministern.

Anf. 22 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Det som händer nu i vårt land är fruktansvärt. Människor som flytt från sina hemländer därför att de där utsatts för våld och terror utsätts nu för samma saker i vårt land. De får leva i ångest för sina egna och för sina barns liv. Liksom alla andra känner jag den djupaste förtvivlan och skam över det som händer. Jag känner också att det är allas vårt ansvar att göra någonting åt detta.

Jag har ställt min fråga till regeringen, inte därför att jag tror att det framför allt, eller enbart, är regeringen som kan göra någonting, utan därför att det är allas vårt ansvar, således också regeringens ansvar, att göra någonting.

Jag tycker precis som föregående talare att ett aktivt agerande har saknats. I går utlystes en belöning på 1 milj.kr., men det är flera veckor för sent. Det kunde ha gjorts mycket tidigare. I en av dagens morgontidningar sägs det att statsministern överväger om han skall hålla ett tal till nationen i de här frågorna. Om jag får ge ett litet råd, tycker jag att statsministern skall göra det, som medmänniska, som en av oss andra i detta land. Jag tror också att

det skulle ha varit betydelsefullt om regeringen hade arbetat mer aktivt. Det händer mycket nu i vårt land. Många fina inititiv tas, och det är bra. Men här har vi saknat ett agerande från regeringen.

Statsministern sade i sitt svar att alla har rätt till beskydd. Åtminstone en av dem som brutalt blivit nedskjutna har begärt beskydd därför att han känt sig hotad. Han fick inte något beskydd. Jag undrar om statsministern delar min uppfattning att det är upprörande att människor inte får det beskydd som de behöver.

På litet längre sikt handlar det om en fri och öppen debatt, säger statsministern. Ja, det är sant! Det behövs en fri och öppen debatt, om vi skall kunna komma till rätta med dessa problem, men det behövs också ett annat agerande från samhällets egna myndigheter.

Jag skall bara ge ett exempel. I dag fick jag ta del av uppgifter om en man som skulle utvisas. Han utvisades fyra dagar efter det att hans hustru hade avlidit. Familjen hade inte ens rätt att ordna begravningen. När vårt samhälles egna myndigheter hanterar människor på det sättet, rycks en av de viktigaste förutsättningarna undan för kravet att alla andra skall visa respekt. Jag undrar om regeringen avser att åstadkomma förändring på den punkten.

Anf. 23 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! När det gäller den typ av företeelser som Annika Åhnberg senast tog upp måste detta vara någonting som alla reagerar emot. Så får det inte gå till.

Nu vet vi alla att vårt mycket noggrant byråkratiskt uppbyggda samhälle, statsapparat, har en tendens att få till konsekvens att byråkratiska misstag ibland görs som ter sig närmast omänskliga till sina effekter. Det är inte säkert att det beror på illviljan hos någon enskild tjänsteman, men systemet har blivit sådant att omänsklighet ibland blir en konsekvens av det som inträffat.

Låt mig svara på den direkta frågan från Annika Åhnberg om rätten till skydd, att det ytterst självfallet är en fråga för polisen att göra en prioritering av de relativt ringa resurser som polisen har. Men åk en natt i Stockholms stad, även om det inte är Annika Åhnbergs valkrets, med polisen och se hur få det faktiskt är som skall skydda allt det som skall skyddas, alla människor som känner sig oroliga, rädda eller hotade på ett eller annat sätt i denna storstad med den nattliga djungel som storstäderna alltid är förknippade med. Det är en svår prioriteringsfråga. Ibland kan misstag begås. Jag känner inte till omständigheterna i det konkreta fall som här nämns, men vi skall vara medvetna om att det faktiskt finns begränsningar.

Det sägs att vi skall hålla ett tal till nationen. Jag tycker att vi skall tala till nationen här i Sveriges riksdag, alla. Vi hade en manifestation i denna kammare den 11 december. Vi hade en debatt här den 15 januari. Jag tycker att det var litet synd att debatten och manifestationen inte fick det genomslag i bl.a. massmedierna som jag så här i efterhand tror hade varit bra i ljuset av det som därefter har hänt. Ibland lever vi vårt eget liv i denna kammare, det finns en nation utanför som vi inte når. Det är beklagligt. Kan vi hitta former för att överbrygga detta och kan vi hitta former där jag själv kan medverka

på ett eller annat sätt, är jag förvisso mycket öppen för det. Det pågår en del tankearbete.

Anf. 24 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! När det gäller att nå utanför huset får väl statsministern tala för sig själv. Det finns annars ett bra sätt, och det är att gå ut ur det här huset.

En av de många saker som görs runt om i landet är att många människor, just med tanke på att polisens resurser är så begränsade, är tillsammans med sina medmänniskor i affärer, kiosker, hos dem som är utsatta och lever under hotet. Jag vill gärna uppmana statsministern att också ta chansen att vara med i detta viktiga arbete.

Jag skall nämna ett annat exempel där jag tycker att samhället självt – då menar jag myndigheter och oss politiker – inte tillräckligt aktivt agerar. Det nämndes tidigare att en utredning har föreslagit att man skulle kunna kriminalisera det som kallas organiserad rasism: organisationer som är uttalat rasistiska, som är beredda att använda våld och arbetar för det, människor som stöder sådana organisationer och deltar i deras verksamhet. Förslaget lades fram i september. Förslaget är ute på remiss och kommer att så vara till halvårsskiftet i år. Är det rimligt att det får ta så lång tid? Efter remissbehandlingen skall regeringen hantera frågan, och sedan skall det komma till oss i riksdagen. Det är ett av de allra mest akuta och allvarliga politiska problem som vi har som det handlar om. Är det då rimligt att det får ta så lång tid? Hur har man tänkt från regeringens sida då man låter dessa viktiga frågor dra ut så långt på tiden? Fri och öppen debatt är viktig, men det handlar också om vad vi gör som politiker och myndigheter.

Anf. 25 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag tycker som statsministern att det är viktigt att regeringschefen gör sina deklarationer här i riksdagen. Han skall självfallet också gå ut. Men jag saknar fortfarande litet grand av en manifestation från statsministerns sida. Det skall vara en klar markering.

Jag är glad över manifestationen i riksdagen. Jag tog själv initiativ till den. Jag tycker att den var bra. Jag hör att statsministern gång på gång åberopar det anförande som han höll där. Jag tycker att både hans, talmannens och Ingvar Carlssons anföranden var bra. Men nu har händelserna utvecklat sig i än allvarligare riktning sedan vi hade denna manifestation. Därför är det viktigt att vi nu markerar klart och tydligt.

Katalogen i statsministerns svar är bra. Uppräkningen är bra. Men vad gör vi gemensamt?

Anf. 26 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Först helt kort till Annika Åhnberg som frågade: Är det rimligt att remisstiden är lång? Det är rimligt att remisstiden är normal. Det är ett mycket svårt avvägningsproblem. Kan man lagstifta mot värderingar, kan man lagstifta mot åsikter? Någonstans kanske man kan det, men det är inte alldeles säkert. Jag tycker att det är rimligt att vi för debatten i den ordning som vi har beslutat från början. Det återstår att se vilken slutsats vi kommer till. Jag tycker att vi skall frikoppla den diskussionen från den här.

Jag är tacksam, Karl-Erik Svartberg, för de idéer, förslag och uppslag som kan komma. Ibland vacklar vi alla litet i den här debatten. Vi hade en manifestation och konstaterade att det inte gick. Det gjordes i fredags ett gemensamt uttalande av samtliga partiledare. Det blev knappt någon rad i tidningarna. Det nådde inte ut. Jag vet inte vad det blir av den här debatten. Det är möjligt att det krävs någonting som är alldeles extraordinärt för att det skall nå ut, men då skall vi göra någonting som vi alla anser vara lämpligt, värdigt och värdefullt. Kan vi föra en dialog och uppnå en överenskommelse om vad vi kan göra ytterligare utöver vad som har gjorts, tror jag att det faktiskt också kunde vara av värde med tanke på framtiden.

Anf. 27 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag tror att statsministern på den här punkten bör ta ett samtal med talmannen, eftersom jag tror att talmannen umgås med planer på att göra något ytterligare. Jag menar att regeringen och riksdagen gemensamt borde markera mot detta fruktansvärda, meningslösa våld som vi upplever dag efter dag – mord, mordförsök och andra illdåd. Det är nödvändigt att vi säger ifrån. Jag förstår statsministerns situation, för även om statsministern inte är någon landsfaderstyp, är det nödvändigt att markera kraftigare än hittills.

Anf. 28 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag kan inte påminna mig att jag någonsin har hört statsministern i något anförande tala om hur värdefulla de insatser är som människor som kommit hit från andra länder gör för oss. Margareta Winberg t.ex. kom ju med ett förslag under informationsstunden. Jag tycker det skulle vara både en extraordinär och mycket bra åtgärd om statsministern i ett anförande framhöll de här sakerna.

Sedan håller jag naturligtvis med om att det är en mycket grannlaga fråga om man skall kriminalisera organiserad rasism. Självfallet skall människor ha rätt att ha sina åsikter. Det är inte någonting som ifrågasätts. Men när åsikterna tar sig i uttryck i handling som åsidosätter den grundläggande respekten för alla människors lika värde och som sätter demokratin ur spel, måste vi dra upp gränser.

Anf. 29 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! I det senare fallet, Annika Åhnberg, är det inte brist på lagar som gör att vi inte kan förhindra våldsdåden. Det finns fullt tillfredsställande lagar som förbjuder mord på människor i det här landet. Problemet är att vi inte får tag på gärningsmannen. Vi vet inte vem det är. Det är kanske en isolerad människa med ett stört psyke, en människa som det är svårt att nå. Det är kanske bara polis eller t.o.m. andra vårdande myndigheter som kan ta sig an just det ifrågavarande fallet. Det är inte fråga om bristen på lagar i just det här fallet.

Sedan till den mycket vidare frågan som delvis är annorlunda, nämligen att nå ut till vad jag tror Birgit Friggebo refererade till som vardagslivets värderingar eller vardagslivets samtal. Att påverka på det här området tror jag inte heller är en fråga om lagar. Det gäller debatt och dialog och det gäller

den information som kan finnas. Låt mig hänvisa till kammarens protokoll från den 15 januari när det gäller det som Annika Åhnberg efterlyste.

Nu hann jag inte på grund av den korta taletiden svara på Karl-Erik Svartbergs fråga. Jag beklagar detta och ber att få återkomma.

Anf. 30 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Det finns mycket mer att säga, och jag skall eftersom massmedierna tydligen bevakar den här lilla frågestunden passa på att göra klart att den 21 mars är den internationella dagen för avskaffande av rasdiskriminering och inte den 21 februari som har sagts i debatten. Den 21 mars inleds också veckan för solidaritet med folk som kämpar mot rasism och rasdiskriminering. Så vi har anledning att ställa upp både nu den 8 på Skansen vid den folkiga aktionen mot rasism – Hasse Alfredson bjuder oss på entré – och den 21 februari, liksom också just den internationella dagen för avskaffande av rasdiskriminering, den 21 mars.

Anf. 31 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Vi talar ju om både det korta och det långa perspektivet. För de fruktansvärda saker som redan har hänt har vi lagar som kan reglera, men vi talar alltså också om det långsiktiga perspektivet, allt det som händer innan en enskild människa eller människor i grupp – vi vet ju inte vad det är fråga om – utför de fruktansvärda handlingarna. Det är därför som det är viktigt både med den fria debatten och med lagar och regelverk. Det kan inte vara antingen – eller. Det är både – och. Det är litet märkligt att höra att statsministern, som annars alltid talar om vikten av lagar och regler mot brottslighet, är så benägen att just när det gäller den här typen av brottslighet mera tala om den fria och öppna debatten och mindre om behovet av lagar och regler.

Anf. 32 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag får den här gången börja med att svara Karl-Erik Svartberg, för annars blir det alldeles galet.

När det gäller olika typer av manifestationer vill jag nämna att talmannen och jag har talat med varandra tidigare i dag om ytterligare manifestationer som kan komma i fråga inom riksdagens ram. Vad som därutöver kan göras kan, enligt min mening, också diskuteras. Här finns det en del uppslag som jag tror kan vara av värde just när det gäller att nå in i människors hjärtan i vardagen för att bekämpa eller upplysa om de värderingar som ibland kan bli en grogrund för sådant som vi har fullt tillfredsställande lagar att på olika sätt bekämpa.

Karl-Erik Svartberg påpekade att jag kanske inte är den idealiske landsfadern. Nej, jag har inte alltid framstått som en sådan. Inte heller har jag alltid haft ambitionen att vara en landsfader. Jag är smickrad över den efterfrågan på landsfadersroll för mig som bl.a. Karl-Erik Svartberg kom med.

Anf. 33 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag vet inte om jag efterfrågade landsfadersrollen. Men jag efterfrågar en statsminister som med medkänsla och engagemang tar sig an

problemet och gör en insats genom att just ställa sig i spetsen i kampen mot invandrarfientlighet och rasism.

Sedan håller jag med statsministern om att det är i vardagen som var och en kan göra en insats. Därför vill jag för min del avsluta med några ord ur hebréerbrevet som man kan tänka på då och då. Där står det följande: "Håll broderskärleken levande. Kom ihåg att visa gästfrihet, ty det har hänt att de som gjort det har haft änglar till gäster utan att veta om det."

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1991/92:359 om information till brottsoffer om gärningsmans pågående frivård

Anf. 34 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Lars Andersson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att brottsoffren får en kontaktperson och därigenom fortlöpande information om pågående frivård i enlighet med regler som gäller kriminalvården i övrigt. I frågan hänvisar han till de allmänna råd som kriminalvårdsstyrelsen har utfärdat angående information till den som utsatts för våldsbrott eller hot om våld.

Av dessa framgår att den som har utsatts för våldsbrott eller hot om våld vid behov skall informeras om på vilket fängelse gärningsmannen är intagen och när det blir aktuellt med permissioner eller annan vistelse utanför fängelset samt vid vilken tidpunkt han skall friges. Målsäganden skall också informeras om tidpunkten för frigivning samt om rymning och uteblivande efter permission. De allmänna råden tar alltså sikte på personer som dömts till fängelse.

Några motsvarande rekommendationer finns inte i fråga om personer som står under övervakning inom frivården. Eftersom den övervakade vistas ute i samhället, kan av naturliga skäl inte på samma sätt som i ett fängelse den dömde bevakas dygnet runt, och man kan inte heller hålla brottsoffret informerat om var den dömde befinner sig.

Frivårdsmyndigheten kan däremot naturligvis, på begäran av ett brottsoffer, informera om vad som gäller beträffande t.ex. övervakningen av en viss person inom ramen för reglerna om sekretess. Jag tror däremot inte att frivårdsmyndigheterna generellt skall ha kontaktmän för olika brottsoffer.

Anf. 35 LARS ANDERSSON (nyd):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Men det kan inte vara brottsoffrens fel att frivården fungerar dåligt. Min uppfattning är att övervakningen i dag inte alls fungerar, i synnerhet i vissa regioner. Eftersom övervakningsarbetet är dåligt betalt, får man inte den kvalitet på frivården som eftersträvas. Dessutom är det nödvändigt med professionella övervakare, om inte generellt så åtminstone i vissa besvärliga fall. En generell översyn av frivården vore på sin plats.

Anf. 36 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! När det gäller frivårdens resurser och möjligheter att fylla sina funktioner ligger det i och för sig en del i vad Lars Andersson sade. Därför har vi i budgetpropositionen pekat på möjligheterna till omdispositioner och förbättringar just inom frivården. Detta är kopplat till de brister som har uppstått under senare år men också till de planer på en utökning av samhällstjänst och kontraktsvård som den nuvarande regeringen har. Vår förhoppning är att frivården skall få större möjligheter att hålla en hög kvalitet, även om det inte i varje situation löser de problem som Lars Andersson pekade på.

Anf. 37 LARS ANDERSSON (nyd):

Herr talman! Vad jag ytterst menar är att den behjärtansvärda insats som regeringen har gjort genom att införa livvakter kommer att kräva större resurser om frivården fungerar dåligt. Vissa personer som jag känner till kommer då att ha rätt till livvaktsskydd enligt de regler som regeringen har fastställt.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1991/92:301 om dataregistersäkerheten

Anf. 38 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Harald Bergström har frågat mig hur jag vill agera för att skydda känsliga register från obehörig användning.

Frågan ställs mot bakgrund av en tidningsartikel, som påstår att det statliga person- och adressregistret, SPAR, kommit i orätta händer utomlands. Harald Bergström vill veta hur regeringen vill agera för att skydda andra register mot en motsvarande olycka.

Jag har tagit del av den tidningsartikel som Harald Bergström syftar på.

I artikeln sägs att det statliga person- och adressregistret, SPAR, har kommit i orätta händer i utlandet. Om det finns någon sanning i uppgifterna är detta naturligtvis mycket allvarligt. Det är viktigt att medborgarna har förtroende för hur myndigheterna handhar de registeruppgifter som de måste ha för att kunna fullgöra sina uppgifter.

Regeringen och riksdagen har genomfört en rad åtgärder för att få hög datasäkerhet och ett bra integritetsskydd. Det gäller bl.a. bestämmelserna i sekretesslagen och i datalagen, som reglerar utlämnandet av uppgifter ur personregister. I datalagen föreskrivs att den registeransvarige skall se till att ADB-säkerheten är tillfredsställande. Överträdelser av datalagens bestämmelser är straffsanktionerade. Sverige verkar i Europarådet och i OECD för att stärka integritetsskyddet i andra länder och reglera villkoren för att personuppgifter skall få överföras till annat land.

Alla statliga myndigheter har analyserat säkerheten i sina system och utarbetat handlingsplaner för de åtgärder som behöver vidtas. Myndigheterna har därmed fått kännedom om säkerhetsproblem som eventuellt kan finnas

i den egna verksamheten. Flera myndigheter har till uppgift att stödja registeransvariga, så att säkerheten hålls hög.

Jag har erfarit att den arbetsgrupp för samhällets säkerhet inom dataområdet, SAMS, som är knuten till regeringskansliet skall göra en genomgång av berörda säkerhetsfrågor. Syftet är att få ökad klarhet om säkerheten och bedöma om något ytterligare behöver göras i den här frågan.

Jag och flera andra riksdagsledamöter har i riksdagen under ett antal år kritiserat det faktum att staten sålt uppgifter ur SPAR-registret.

Jag anser att det nu är väsentligt med en noggrann undersökning av nuvarande förhållanden beträffande försäljning av personuppgifter. En sådan genomgång bör pröva frågan om förbud eller andra inskränkningar beträffande kommersiell försäljning av personrelaterade uppgifter från myndigheter.

Anf. 39 HARALD BERGSTRÖM (kds):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga. Det är riktigt att den initierades av en artikel i en tidning. Det var inte första gången som jag hörde talas om detta. Det har flera gånger förekommit liknande uppgifter om att register har läckt ut och kommit i orätta händer.

Jag är inte säker på att jag är så värst nöjd med svaret och att min oro har dämpats så mycket. Vi har en datalag med sanktionsmöjligheter. Vi har också ställt oss bakom en Europarådskonvention om säkerhet beträffande register, att det skall företas lämpliga säkerhetsåtgärder, osv.

Registren tycks bli mer och mer intressanta ju fler uppgifter de innehåller och ju mer komplexa de blir. Då blir de intressantare att använda – av suspekta personer, får man väl förutsätta.

Utvecklingen på dataområdet och tekniken går framåt med våldsam hastighet. Då är min fråga om det inte, i stället för att samla en mängd uppgifter om oss personer i ett register som det är fråga om i FAS 90, vore riktigare att behålla registren uppdelade och på det sättet försöka dämpa oron för just felanvändning av register, för att de kommer i orätta händer och utnyttjas fel. Jag undrar om inte detta vore en tanke.

Anf. 40 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag kan förstå Harald Bergströms oro. Jag delar den värdering som ligger bakom den, nämligen en stor omsorg om den personliga integriteten. Det är också därför som det har tagits ett antal initiativ under hösten. Jag skall gärna nämna några.

SPAR-nämnden, som sköter om SPAR-registret, har i en skrivelse till regeringen påpekat att man kan behöva förändra en del saker, bl.a. minska registerinnehållet i SPAR. Detta förslag har datainspektionen yttrat sig över och i allt väsentligt tillstyrkt förändringarna. De förändringar som skedde den 1 januari 1992 bedömer jag inte vara tillräckliga, utan de behöver följas upp. Justitiedepartementet har nu skickat en förfrågan till alla expeditionschefer på departementen för att undersöka hur departementen löser sina olika säkerhetsfrågor och för att se om det finns skäl att ta några ytterligare initiativ för en gemensam beredning eller liknande. Synpunkterna skall ha inkommit senaste den 20 februari.

Jag kan också garantera Harald Bergström att något FAS 90-register inte kommer att bli verklighet, om inte mycket högt ställda krav på säkerhet och personlig integritet kan garanteras.

Det är viktigt att säkerhetsfrågorna får en tillfredsställande lösning. Jag vill ha reda på om det är sant att det har inträffat något olagligt med svenska personregister och om de har olovligt använts utomlands. Det är inte alldeles enkla frågor. De diskussioner som jag ursprungligen hänvisade till förs nu i SAMS-gruppen. Där finns ett stort antal kunniga myndigheter representerade. Jag tror även att vi kommer att ha betydande hjälp av den harmonisering med EG:s krav som kommer att ta fart framöver. Där krävs för användning i direktreklamsyfte ett informerat samtycke.

Harald Bergström kan vara alldeles lugn. Det arbete som nu pågår kommer att leda till en betydande förbättring av säkerheten och den personliga integriteten.

Anf. 41 HARALD BERGSTRÖM (kds):

Herr talman! Jag lär inte få hjärtstillestånd så lätt, men oron finns där lika väl. Jag är glad över att det tas initiativ och att det arbetas med säkerheten.

Som jag nämnde tidigare går utvecklingen beträffande datatekniken framåt, och det innebär att beredskapen och säkerheten hela tiden måste följas upp och arbetas vidare med. Och om det nu är på det sättet att SPAR har kommit ut i världen på ett felaktigt sätt är det för sent att göra något. Då har man lyckats forcera säkerhetsspärrarna. Det är detta som jag är ängslig för. Ligger vi före säkerhetsmässigt, eller ligger vi efter dem som vill utnyttja våra system?

Anf. 42 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det gläder mig att Harald Bergström ändå sade *om* SPAR har kommit i orätta händer – eftersom de tidningsuppgifter som har figurerat, inte bara den artikel som åberopas nu utan även tidigare tidningsuppgifter – då är det naturligtvis mycket allvarligt, men det är ändå tills vidare obestyrkta uppgifter.

Jag tycker att det är angeläget att påpeka att det krävs information om huruvida det faktiskt förhåller sig på detta sätt och naturligtvis att man på ett bättre sätt kan garantera att något liknande inte kan inträffa med några andra register, om detta är korrekt i detta fall. För detta ändamål tycker jag att det är viktigt att påpeka att det nu sker en betydande upprustning av säkerhetskraven.

Jag har personligen principiella invändningar mot att statliga myndigheter säljer register på det sätt som har skett i fråga om SPAR. Det tror jag finns dokumenterat i riksdagshandlingar från gångna år.

Vi kommer att få en bedömning av säkerhetsfrågorna från myndigheten SAMS, där säkerhetspolisen, datainspektionen, överstyrelsen för civil beredskap, överbefälhavaren, statskontoret, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet och ett antal näringslivsorganisationer finns representerade. Den bedömningen kommer att avlämnas relativt snart under våren.

Om den visar på behov av förbud eller andra inskränkningar är jag beredd att omedelbart föranstalta om att sådana skall komma fram.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1991/92:335 om finansplanens skrivningar om skattesänkningar

Anf. 43 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jan Bergqvist har frågat mig om jag instämmer i Bengt Westerbergs kritik av regeringens finansplan för att den innehåller alltför långtgående skrivningar när det gäller skattesänkningar.

Självklart står hela regeringen bakom den ekonomiska politik som presenteras i finansplanen. Sänkningar av vissa strategiska skattesatser är en viktig del av den ekonomisk-politiska strategin för att få fart på företagandet och därmed tillväxten i vårt land. Förutom de skattesänkningar som regeringen redan har föreslagit, återstår ett antal som blir aktuella just för att klara den internationella konkurrensen. I en intervju med Bengt Westerberg i Svenska Dagbladet nämner han själv exempelvis energiskatterna, kilometerskatten och några skatter som främst gäller småföretagen som också måste sänkas.

Angående den större frågan om omfattningen av fortsatta skattesänkningar pågår inom finansdepartementet en kartläggning av vilka krav som internationaliseringen och Europaintegrationen ställer på svensk skattepolitik. En preliminär bedömning indikerar att det inkomstbortfall som i ett statiskt perspektiv följer av nödvändiga skattesänkningar uppgår till ca 10 miljarder kronor per år. När departementets analys och regeringens bedömning på grundval av den är klara vet vi om denna preliminära bedömning står sig, och också vilka skatter det är mest angeläget att sänka snabbt. Det är inte omöjligt att den preliminära bedömningen av skattesänkningskravens omfattning och inriktning då måste revideras. Det råder ingen meningsskiljaktighet mellan mig och Bengt Westerberg när det gäller inriktningen av den ekonomiska politiken såsom den har presenterats i finansplanen. Vi är övertygade om att det är både nödvändigt och möjligt att förstärka den svenska ekonomin så att den generella välfärdspolitiken kan bevaras och stärkas.

Däremot är jag bekymrad över Jan Bergqvists och socialdemokraternas skattepolitik. Det kan inte vara en seriös bedömning att höjda kapitalskatter, t.ex. förmögenhetsskatt på småföretagens maskiner och byggnader, främjar tillväxten.

Anf. 44 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret. Låt mig först säga att jag med glädje skall diskutera socialdemokratisk skattepolitik med finansministern. Vi kommer att få ett första tillfälle i morgon på Handelshögskolan, där vi två kommer att mötas i en debatt. Det ser jag verkligen fram emot.

Sedan jag ställde min fråga den 20 januari har det gått två veckor. Under den tiden har denna sak debatterats livligt i radio, TV och tidningar. Enligt

tidningsuppgifter har det också varit en livlig intern debatt inom folkpartiet. Frågan har dryftats även i regeringen.

Därför borde det i dag vara dags för Anne Wibble att ge ett klargörande besked på hela regeringens vägnar. Men vad är det för svar som jag får? Är det klargörande? Är det ett rejält besked? Tyvärr, Anne Wibble, måste jag nog säga att det närmast liknar goddag yxskaft. Det svar som finansministern nu ger är ett svar som avleder, undviker och tonar ned till oigenkännlighet och som faktiskt reducerar folkpartiledarens uttalande till en ren nullitet.

Vad är det Bengt Westerberg har sagt? Jo, han har bl.a. sagt: Jag skulle själv inte uttrycka mig så kategoriskt som det är skrivet i finansplanen.

Min fråga är: Beklagar även finansministern att skrivningarna i finansplanen är så kategoriska?

Bengt Westerberg har vidare sagt: Om det var så att skattetrycket hade mycket starkt samband med tillväxten skulle man tvingas få ned det rejält även om det skulle innebära smärtsamma uppoffringar. Men min uppfattning är att detta inte är nödvändigt.

Delar finansministern vice statsministerns uppfattning att det inte är nödvändigt att ta ned skattetrycket rejält?

Bengt Westerberg tar vidare avstånd från den helt centrala uppfattningen i finansplanen att Sveriges höga skattetryck är en viktig orsak till ekonomins försämrade utvecklingskraft.

Min fråga är: Kommer regeringen i kompletteringspropositionen i april att ändra denna centrala mening i sin ekonomiska politik?

Anf. 45 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Några kommentarer. Jan Bergqvist efterlyser ett klarläggande besked för hela regeringens del. Nu är det faktiskt på det sättet att, förmodligen i motsats till socialdemokraterna, regeringen inte avlägger några mycket bestämda besked innan vi har det underlag som vi själva har begärt och satt i gång utarbetandet av. Vi kommer att få underlag i form av långtidsutredningen och i form av den studie som åberopades i svaret om internationaliseringen i Europa och den svenska skattepolitiken. Dessförinnan är varken jag eller någon annan beredd att avlämna något betydligt mer handfast svar än det som återfinns i finansplanen och för övrigt också i regeringsförklaringen. Det kanske gick annorlunda till på den socialdemokratiska tiden, men vi är ganska måna om att de besked som vi lämnar skall vara sakligt korrekta.

Jan Bergqvist hävdade också att det var mycket kategoriska skrivningar i finansplanen. Detta är faktiskt inte korrekt. Jag uppmanar Jan Bergqvist att läsa dem, eftersom vi, just av det skälet att vi inte hade tillräckligt med underlag, har avstått från mycket bestämda kategoriska skrivningar. Det står därför mycket tydligt angivet att det är preliminära bedömningar och att de självfallet kan komma att ändras. Det kan bli mer, och det kan bli mindre. Detta vet vi först när vi har fått det underlag som kanske kan förmå även socialdemokraterna att ta hänsyn till verkligheten i sin skattepolitik, vem vet.

Slutligen frågan om sambandet mellan skattetryck och tillväxt. Det finns naturligtvis enskilda skattesatser som man skulle kunna sänka utan att detta

har någon positiv effekt på tillväxten. Jag noterade att skatteminister Bo Lundgren anförde några sådana exempel i en intervju i Svenska Dagbladet, t.ex. alkoholskatterna. Om man sänker dem sjunker skattetrycket. Jag tror inte att detta har någon som helst positiv inverkan på den svenska tillväxttakten. Det är självklart att det finns sådana skatter.

Däremot är merparten av de skattesatser som sammantaget bildar ett högt skattetryck en negativ faktor för den svenska företagsamheten och för möjligheterna att skapa en god tillväxt med höjd levnadsstandard för medborgarna i landet. Det sambandet står jag helt fast kvar vid.

Anf. 46 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag tycker att finansministern kunde börja med att uppmana vice statsministern att läsa skrivningarna i finansplanen. Jag förmodar ändå att han faktiskt har gjort det, för han säger att han inte själv skulle ha uttryckt sig så kategoriskt som i dessa skrivningar.

Finansministern argumenterar som om Bengt Westerberg inte alls riktat någon kritik mot den finansplan som presenterades den 10 januari. Jag har dock citerat Bengt Westerberg, och jag kunde fortsätta att göra det. Det går inte att förneka att det är fråga om en kritik, och den fråga som jag ställde till Anne Wibble den 20 januari kvarstår fortfarande obesvarad: Instämmer finansministern i den kritik som Bengt Westerberg har fört fram mot finansplanen, och är ni beredda att backa när det gäller formuleringarna om skattetryckets samband med tillväxten?

Det är två saker som vi diskuterar här: dels en sifferfråga, som gäller 10 miljarder, dels det centrala samband som Bengt Westerberg har ifrågasatt i sina uttalanden.

Anf. 47 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! På en mycket väsentlig punkt har jag, och har alltid haft, precis samma uppfattning som Bengt Westerberg – det finns mängder av sådana, men detta är en som åberopats av Jan Bergqvist – nämligen i frågan om de sociala områdenas del av de utgiftsförändringar som kommer att krävas framöver. Där har vi nu tagit ett mycket stort grepp i budgetpropositionen och i finansplanen. Jag delar helt Bengt Westerbergs uppfattning: några väldigt stora ytterligare förändringar synes mig vara ganska svåra att få fram.

Däremot, och det är viktigt, kommer de förändringar som redan nu ligger på riksdagens bord att successivt få större betydelse, i så måtto att effekterna i form av lägre utgifter kommer att bli större. Därför kommer de redan avlämnade förslagen att ge utrymme för ytterligare skattesänkningar framöver. Detta kallas ibland för dynamiska effekter, ibland för minskad ohälsa, och det är något som Jan Bergqvist inte borde vara alldeles främmande för.

Jag tror vidare att det skulle vara bra om Jan Bergqvist ville se sig om i världen. Det är viktigt att den svenska ekonomiska politiken utformas så att vi i den värld som nu finns – inte i någon förgången värld, utan i den som nu finns och som kommer att finnas under 90-talet och framöver – ger de svenska företagen och de människor som vill leva och jobba i Sverige möjlighet att göra det. Då måste vi ha en ekonomisk politik som ger vettiga tillväxt-

förutsättningar i Sverige. Däri ingår helt klart att sänka ett antal skadligt höga skattesatser just för att främja den svenska tillväxten.

Anf. 48 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Finansministern vill väl ändå inte förneka att Bengt Westerberg har sagt: "Jag skulle själv inte uttrycka mig så kategoriskt som det är skrivet i finansplanen." Finansministern kan väl heller inte ifrågasätta att han har sagt att han inte kan se att det finns så enormt mycket större utrymme för nedskärningar än det som man redan har tagit i anspråk. Han säger vidare: När jag ser på vad vi i dag använder skattepengar till, pension och sjukvård och mycket annat, har jag svårt att se var de stora nedskärningarna skall göras.

Har Anne Wibble lättare att se var de kan göras?

Det handlar här inte om någon citatexercis eller om att det kan finnas olika bedömningar i regeringen, men det är här fråga om centrala inslag i den ekonomiska politiken, själva kärnan i det som ni så anspråksfullt kallar den enda vägens ekonomiska politik. Här växer arbetslösheten dag för dag, byggandet rasar, lågkonjunkturen blir onödigt djup både till följd av regeringens åtgärder och till följd av den osäkerhet och oklarhet som finns om er politik. Oklarhet och motstridande besked är sämsta tänkbara metod för att bekämpa en lågkonjunktur.

Anf. 49 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag uppmanar Jan Bergqvist att studera formuleringarna i finansplanen. De är sannerligen inte särskilt kategoriska, av det enkla skälet att vi tycker att det är viktigt att ha ett sakligt riktigt underlag innan vi lämnar kategoriska besked. Jag har goda förhoppningar om att kunna finna förändringar i utgiftssystemen som innebär att den svenska utgiftskvoten, som långsiktigt styr våra möjligheter att sänka skatterna, kommer att sjunka successivt. Den har genom olika socialdemokratiska ekonomisk-politiska ingrepp nu landat på ungefär 64 %, och det är en i längden ohållbart hög nivå. Jag noterar att socialdemokraternas förslag innebär att den skulle bli ännu högre, vilket gör det ännu mera omöjligt att åstadkomma några sänkningar av skattetrycket.

Låt mig slutligen reagera mycket häftigt mot att Jan Bergqvist hävdar att skattepolitiken är det centrala inslaget – jag tror att han uttryckte sig så. Vid det här laget har jag i säkerligen 50 anföranden framhållit att regeringens ekonomiska politik bygger på en samlad strategi, som innehåller en lång rad olika förslag. Skattepolitiken är en sak, men andra saker är förändringar i utgiftssystemen, öppnandet av den offentliga sektorn för privata initiativ, en skärpt konkurrenslagstiftning, en satsning på utbildningspolitik, infrastrukturpolitik och mycket annat.

Det finns inga snabba klipp att göra, Jan Bergqvist. Inte ens skattesänkningar fungerar som något snabbt klipp.

Anf. 50 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag hemställer att de båda ärade talarna observerar när den röda lampan tänds.

Anf. 51 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Anne Wibble förnekar kategoriskt att finansplanens skrivningar är kategoriska. Men vad jag gjorde var att citera Bengt Westerberg. Det som han säger i radio är belagt, och det finns utskrift på det: "Jag skulle själv inte uttrycka mig så kategoriskt som det är skrivet i finansplanen." Det är detta, vid sidan av andra citat, som är bakgrund till min fråga: Instämmer finansministern i vice statsministerns kritik mot finansplanens skrivningar?

Nu säger finansministern att hon avvisar att det skulle vara kategoriska skrivningar. Jag kan inte tolka det på annat sätt än att hon tar avstånd från Bengt Westerbergs kritik mot finansplanen. Jag ställde mig den frågan redan den 20 januari. Jag förstår inte varför vi skall behöva ha så oerhörda omgångar för att komma fram till att finansministern tar avstånd från Bengt Westerbergs kritik mot finansplanens skrivningar.

Anf. 52 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag uppmanar Jan Bergqvist att läsa hela artikeln, för den innehåller många synpunkter och påståenden som är direkta tillämpningar av den ekonomisk-politiska strategi som Jan Bergqvist hävdar att Bengt Westerberg tar avstånd från. Kanske skulle det vara bättre om Jan Bergqvist ställde en fråga till Bengt Westerberg. Vad han uppenbarligen är ute efter är att på något sätt gå in i huvudet på Bengt Westerberg och se vad som kan ha funnits där tidigare.

Det som är väsentligt är att den ekonomiska politik som beskrivs i finansplanen har blivit möjlig genom mycket stora insatser från socialdepartementet och Bengt Westerberg, i så måtto att utan medverkan från socialministern hade den ekonomisk-politiska strategin faktiskt inte gått att genomföra. Jag tycker att detta är ett utomordentligt tydligt sakligt bevis för att strategin i hög grad omfattas av socialministern och vice statsministern. Det vore också, för att säga sanningen, egenartat annars.

Detta illustrerar även det som jag sade alldeles nyss, nämligen att regeringens ekonomiska politik innehåller ett stort antal inslag, förslag till lägre skatter men också ungefär tio elva andra punkter, som alla är lika centrala.

Anf. 53 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag har här en utskrift från Dagens eko den 20 januari. Det var den som var bakgrunden till att jag ställde min fråga till finansministern. I utskriften står det att Bengt Westerberg säger att han inte själv skulle uttrycka sig så kategoriskt som det är skrivet i finansplanen. Detta har varit en utgångspunkt för mina frågor. Det är uppenbart att finansministern inte känner till det. Jag skall ta fasta på hennes uppmaning till mig att vända min fråga i riksdagen till Bengt Westerberg. Det kanske kan ge klarhet och kan hjälpa er att komma fram till vad som gäller för det ena och det andra. Problemet är att biträdande finansministern reser runt och håller presskonferenser och genomför kampanjer. Han säger att ett sänkt skattetryck är en viktig förutsättning för ökad tillväxt. Men Olof Johansson säger att Bengt Westerberg har gjort en markering. Olof Johansson säger att det finns en övertro på kopplingen mellan skattesänkning och tillväxt och att det inte finns något entydigt samband.

Biträdande finansministern driver offentligt en uppfattning. Olof Johansson driver offentligt en annan uppfattning, och Bengt Westerberg har jag också citerat. Jag har ytterligare citat som skulle kunna belysa Bengt Westerbergs kritiska inställning i frågan.

Anf. 54 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag konstaterar att den ekonomiska politik som Jan Bergqvist påstår att vice statsministern tar avstånd från icke hade varit möjlig utan en synnerligen aktiv medverkan och pådrivande roll från Bengt Westerbergs sida. Det tycker jag talar för sig självt.

Jag nämnde inledningsvis att det självfallet finns enskilda skatter som kan sänkas utan att det positivt påverkar tillväxten. Jag tycker att Jan Bergqvist, som ändå har suttit i riksdagens skatteutskott, borde kunna föra en skattepolitisk debatt med litet större stringens. Det finns förändringar som kan göras som påverkar skattekvoten utan att ha någon som helst realekonomisk betydelse. Det vet Jan Bergqvist mycket väl. Däremot är det oerhört viktigt att om ett antal skattesatser sänks sjunker också skattekvoten. Det finns i den meningen ett betydande samspel och samvariation. Vi avser att genomföra viktiga strategiska skattesänkningar. Då kommer skattekvoten att sjunka. Det är positivt för den ekonomiska tillväxten i landet.

Anf. 55 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag vill läsa upp för finansministern från Eko-intervjun. Reporten hänvisar till finansplanen och säger: "Det står att Sveriges höga skattetryck är en viktigt orsak till ekonomins försämrade utvecklingskraft. Det är ju inte vad du säger?"

Westerberg: "Nej jag tror inte att sambandet är särskilt starkt. Däremot finns det enskilda skatter som varit hämmande. Men om du tittar på det totala skatteuttaget och ser på dess effekter på tillväxten då tycker jag det är svårt att till fullo instämma i den mening du läste upp."

Det finns alltså en rad punkter som är centrala formuleringar i regeringens finansplan. Finansministern skall inte försöka undervärdera vad formuleringarna innebär för den ekonomiska politiken. Det må hon göra. Men faktum är att detta utgör centrala formuleringar som Bengt Westerberg har tagit avstånd från. Jag konstaterar då att finansministern i den här debatten har tagit avstånd från Bengt Westerbergs kritik mot finansplanen. Det finns olika uppfattningar om de centrala skrivningarna i finansplanen när det gäller den ekonomiska politiken.

Anf. 56 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag kan inte förmå Jan Bergqvist att dra några andra slutsatser än de han själv vill. Men låt mig påpeka några saker. Korrekt skall ändå vara korrekt. Frågan om skattetryckets samband med den ekonomiska tillväxten är komplicerad. När man ritar upp ett diagram får man inte en rät linje utan en punktsvärm. Däremot kan vi konstatera att skattetrycket i Sverige har nått så betydande nivåer att en sänkning av praktiskt taget varje skatt skulle vara positiv för den ekonomiska tillväxten.

Det finns undantag. Det gäller t.ex. alkohol och tobak. Det finns kanske

möjlighet att sänka andra skatter som inte skulle ha någon stor positiv effekt på tillväxten. Men man kan utgå från att flertalet skattesänkningar kommer att ha positiva effekter på den ekonomiska tillväxten. Det beror på att de är så höga från början efter åratal av socialdemokratisk politik. Läget är förmodligen helt annorlunda i ett land där skattekvoten kanske är 35 % i stället 55 %. Då blir det ett annat samband. Det illustrerar svårigheten att diskutera skattepolitik i termer av skattekvot. Det är viktigare att prata om enskilda skattesatser.

Anf. 57 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Det där var en uppmaning som också kan rikta sig till biträdande finansministern. I ett pressmeddelande har han sagt att ett sänkt skattetryck är en viktig förutsättning för ökad tillväxt. Han borde nyansera det uttalandet.

Anf. 58 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag tror att den viktigaste slutsatsen man kan dra här är att Jan Bergqvist inte vill förstå. Det beror naturligtvis på att Jan Bergqvist är totalt ointresserad av att över huvud taget sänka några skattesatser i Sverige.

Det går naturligtvis att tänka sig att sänka vissa skattesatser och höja några andra – om man prompt vill behålla ett högt skattetryck. Det är möjligt att det skulle åstadkomma några förbättringar för företag, men knappast för hushållen i Sverige.

På den nivå där det svenska skattetrycket nu befinner sig, efter en lång tid av socialdemokratisk skattepolitik, är det min bedömning, och den bedömning som står i finansplanen och den bedömning som Bengt Westerberg har gjort i rader av uttalanden och skrivningar, att sänkningar av strategiskt viktiga skattesatser har positiva effekter för den ekonomiska tillväxten och därför bör genomföras.

Jan Bergqvist vill tvärtom höja ett antal av dessa strategiska skattesatser. Om Jan Bergqvist finge möjlighet att genomföra dessa höjningar, är jag övertygad om att han skulle få se negativa effekter på den ekonomiska tillväxten. Jag är glad att så inte är fallet.

Anf. 59 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! I Svenska Dagbladet står det att Westerberg medger att han nu har en annan syn på behovet av skattesänkningar än den som redovisades i Ny Start För Sverige och i finansplanen.

I artikeln finns ett citat, som såvitt jag vet Bengt Westerberg inte har dementerat, där det framgår att hans bedömning är annorlunda än den som görs i finansplanen.

Anf. 60 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag tycker att de citaten skall läsas med en viss försiktighet. Jag har själv gett uttryck för en viss ökad handlingsfrihet vad gäller t.ex. sänkningen av mervärdesskatten, som var ett viktigt inslag i Ny Start För Sverige.

Ser vi enbart på de internationella kraven och förutsättningarna, har vi

sannolikt mer tid på oss i Sverige att sänka mervärdesskatten. Det behöver inte ha åstadkommits en anpassning redan till den 1 januari 1995. Vi har från den utgångspunkten längre tid på oss. Det är viktigt att slå fast det.

Det finns andra skäl till att det är angeläget att genomföra en sänkt mervärdesskatt. Det ger enskilda medborgare en större beslutsrätt över sina egna inkomster. Jag tycker att det är viktigt. Men det tycker förmodligen Jan Bergqvist inte är viktigt. Men från rent ekonomisk utgångspunkt, utan några värderingar, kan man konstatera att det finns en större mängd år till vårt förfogande innan den ekonomiska verkligheten innebär att vi måste sänka momsen. Det finns andra värderingsmässiga skäl, och det tycker jag är viktigt att slå fast.

Anf. 61 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag väckte inte denna fråga för att få till stånd en skattepolitisk debatt. Jag ser fram emot den när jag skall replikera finansministern när det gäller innehållet i skattepolitiken.

Jag väckte frågan för två veckor sedan för att få klarhet i vad regeringen står för när det gäller den ekonomiska politiken. Där har det kommit fram mycket tydligt att Anne Wibble inte delar Bengt Westerbergs uppfattning att skrivningarna i finansplanen är kategoriska. Hon har tydligen inte varit medveten om att han har sagt det. Det anmärkningsvärda är att det pågår en kampanj utåt av regeringens ledamöter, där biträdande finansministern går ut mycket hårt och understryker sambandet mellan skattesänkningar och tillväxt. Bengt Westerberg är inte särskilt aktiv i debatten just nu, men Olof Johansson säger det motsatta. Detta skapar oklarhet om regeringens ekonomiska politik.

Anf. 62 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Om Jan Bergqvist är ute efter klarhet, föreslår jag att han läser finansplanen. Lägg den under huvudkudden varje kväll! Han skall då finna att det står samma sak hela tiden. Det är den politiken som gäller.

Anf. 63 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Kvar står att vice statsministern säger att skrivningarna i finansplanen är kategoriska. Han säger också att han gör en annan bedömning än den som görs i finansplanen.

Anf. 64 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Kvar står, vilket jag har sagt ett par gånger, att den ekonomiska politik som beskrivs i finansplanen har blivit möjlig enbart med hjälp av mycket stora insatser från biträdande statsministerns sida. Därmed får man säga att den i hög grad är en produkt av hans ansträngningar. Det tycker jag är bevis nog för att denna ekonomiska politik också omfattas av vice statsministern liksom av alla övriga statsråd som finns i regeringen.

Jag tror att Jan Bergqvist skulle må bra av att läsa det som i regeringskansliet går under benämningen regler om gemensam beredning. När man lägger fram propositioner har de varit föremål för gemensam beredning. Det innebär att hela regeringen står bakom de förslag som läggs fram.

Anf. 65 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag beklagar att debatten förlängs ytterligare, men jag måste ändå protestera mot Anne Wibbles sätt att lägga upp debatten. Hon talar om att man till stora delar är överens i regeringen. Det vore väl konstigt annars. Jag har åberopat konkreta uttalanden av Bengt Westerberg och frågat om finansministern instämmer i den kritiken eller inte. Finansministern argumenterar hela tiden som om dessa kritiska uttalanden över huvud taget inte existerade. Låt mig överlämna utskriften från Ekot. Då kommer finansministern att se att de finns där.

Anf. 66 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Just därför att jag har utskriften från Ekot och de olika TT-telegrammen, tidningsartiklar m.m., kan jag vara precis så utförlig i diskussionen som jag har varit.

I de skrivningar som finns i finansplanen talas det om preliminära bedömningar. När vi tar ställning och gör de slutliga bedömningarna, de som inte är preliminära, krävs det ett mera utförligt underlag än det som finns nu. Det är just därför det står "preliminära bedömningar".

Anf. 67 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Men finansministern, varför säger Bengt Westerberg då att han gör en annan bedömning än den som står i finansplanen?

Anf. 68 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Den bedömning som görs i finansplanen – jag har upprepat det till leda – har enbart varit möjlig att genomföra genom de mycket aktiva insatser som socialministern har gjort, inte minst på det sociala området men också inom den ekonomisk-politiska diskussionen. De bedömningar som det finns anledning att återkomma till vid ett senare tillfälle, nu närmast i kompletteringspropositionen, rör det som i finansplanen formuleras som preliminära bedömningar.

Anf. 69 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Mycket fakta har jag hört av finansministrar, men sällan så litet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1991/92:345 om instruktionerna för utbåtsjakt

Anf. 70 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Sture Ericson har bett mig redovisa de instruktioner som i dag gäller för marinen vad avser ubåtsjakt och när regeringen senast fastställde dessa instruktioner. Sture Ericson har också frågat om jag därutöver har utfärdat ytterligare instruktioner.

Enligt en bestämmelse i regeringsformen (10 kap. 7 §) får regeringen bemyndiga försvarsmakten att använda våld i enlighet med internationell rätt

och sedvänja för att hindra kränkning av rikets territorium i fred eller under krig mellan främmande stater.

Med stöd av denna grundlagsbestämmelse har regeringen i förordningen (1982:756) om försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred och neutralitet, m.m., den s.k. IKFN-förordningen, utfärdat bestämmelser om vilka åtgärder försvarsmakten får vidta vid olika former av kränkningar av svenskt territorium.

I 15 § IKFN-förordningen finns regler om hur försvarsmakten skall förfara när en utländsk ubåt påträffas i undervattensläge inom svenskt inre vatten eller inom territorialhavet. De regler som gäller nu trädde i kraft den 1 juli 1988 och innebär en skärpning i förhållande till vad som gällde tidigare.

Regeringen har inte utfärdat några ytterligare föreskrifter rörande ubåtsjakt. Självfallet har inte heller jag utfärdat några sådana föreskrifter.

Härutöver vill jag endast erinra om att överbefälhavaren inom ramen för regeringens föreskrifter har utfärdat anvisningar för ubåtsskyddsverksamheten, vari ubåtsjakten utgör en del.

Förste vice talmannen konstaterade att frågeställaren inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

12 § Svar på fråga 1991/92:346 om beräkning av pensionärers vårdavgifter

Anf. 71 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Lennart Fridén har frågat mig om det just nu förbereds några åtgärder angående beräkningen av pensionärers avgifter för sjukhusvård eller om jag har för avsikt att under den närmaste tiden behandla denna fråga. Enligt Lennart Fridén kan vårdavgiften för pensionärer för sjukhusvård numera sägas vara regressiv, dvs. det finns ett högsta belopp som dras från pensionen och som minskar i relation till dess storlek. Enligt Fridén är det också förvånande att denna avgift, som beräknas och tas ut som ett avdrag på utgående allmänna pensionsförmåner, endast utgår från svensk pension och hänsyn således inte tas till t.ex. ränteinkomster och förmögenhet samt utländska pensioner.

Det nuvarande avgiftssystemet vid sjukhusvård för ålderspensionärer har gällt sedan år 1989, då det avgiftsfria året för dessa pensionärer avskaffades. Avgiftssystemet motsvarar i princip det som har gällt till utgången av år 1991 vid sjukhusvård för sjukpenningförsäkrade. Avgiften per vårddag utgör för närvarande högst 65 kr., dock högst en tredjedel av summan av utgående pensionsförmåner från den allmänna försäkringen före skatt.

Före år 1989 gällde att när det avgiftsfria året förbrukats ankom det på sjukvårdshuvudmännen att själva ta ut en avgift. Detta system med s.k. differentierade vårdavgifter avskaffades den 1 april 1986 och ett system med fasta avgifter infördes, vilket innebar att avgiften då skulle vara högst 55 kr. per vårddag.

En viktig utgångspunkt för utformningen av det nya avgiftssystemet fr.o.m. år 1989 var att det skulle vara enkelt och att några tillämpningssvårig-

heter inte skulle behöva uppkomma. Enligt min bedömning uppfyller det nuvarande avgiftssystemet, som således administreras av riksförsäkringsverket och försäkringskassorna, dessa krav. En återgång till ett sådant system som Lennart Fridén förordar, med en avgiftsberäkning i varje individuellt fall enligt vad som gällde före den 1 april 1986 för utförsäkrade pensionärer, anser jag inte vara motiverat. Bl.a. kräver ett sådant system en kraftig ökning av de personella resurserna på främst försäkringskassorna och därmed en ökad byråkratisering.

Avslutningsvis vill jag nämna att frågan om ett överförande av administrationen av sjukhusvårdsavgifterna för pensionärerna kommer att tas upp med företrädare för sjukvårdshuvudmännen i anslutning till överläggningarna om ersättningar till dessa från sjukförsäkringen för tiden efter år 1992. Ett överförande av denna administration till huvudmännen förutsätter sannolikt ett ändrat avgiftssystem, och i det sammanhanget bör de synpunkter som Lennart Fridén för fram eventuellt kunna övervägas.

Anf. 72 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret på min fråga. En av anledningarna till att jag har ställt frågan är att jag under nio år som överförmyndare i en storstad som Göteborg har kommit i kontakt med ganska många fall med åldringar som har varit intagna, där gode män har kunnat redovisa vad de har upplevt som ganska obegripliga skillnader i avgiftsavdraget på pensionen.

Vi kan ta ett exempel. Två damer delar rum på ett vårdhem. Den ena har vad vi kan kalla en normal svensk folkpension med ATP och betalar full avgift, som i dag är 65 kr. Damen som ligger i sängen bredvid har en miljonförmögenhet på banken och dessutom amerikansk pension och betalar enligt beskedet från försäkringskassan 40 kr. om dagen för samma vård. Det är inte svårt att förstå att man i detta sammanhang tycker att det är litet orättvist. Det finns t.o.m. gode män som har hävdat att de arbetar för att det skall bli så stort arv som möjligt till arvingarna, medan en del andra får betala fullt ut för vården.

Jag har så sent som strax före kl. 12 i dag diskuterat med en person på försäkringskassan i Göteborg – jag känner till den ganska bra och vet vem jag skall vända mig till. Men där tycker man inte att detta är konstigare än differentiering i andra fall, t.ex. när det gäller KBT. Det sker redan nu en individuell prövning. Jag fick veta i dag att avgiften varierar från ca 30 kr. upp till 65 kr. De beräkningarna måste göras i vilket fall som helst. Man tyckte att det inte var så stora merkostnader och så mycket byråkrati som skulle till.

I slutet av svaret säger statsrådet att i och med de förhandlingar som är på gång mellan de nuvarande och de tillträdande huvudmännen kan det ske en förändring härvidlag. Jag kanske får avvakta och se vad den innebär. Men jag förstår dem som tycker att det i högsta grad är stötande när en person med miljonförmögenhet knappt betalar den administrativa kostnader för att ligga intagen, medan andra får betala fullt ut.

Anf. 73 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Jag har i likhet med Lennart Fridén förståelse för de människor som tycker att det vore bättre med en tingens ordning där beräkningen skedde med större precision. Jag har i mitt svar velat peka på att vi här, som på så många andra områden, tvingas göra en avvägning mellan önskemålet om en millimeterrättvisa å ena handen och å andra handen önskemålet att ha så litet byråkrati och administration som möjligt. Som Lennart Fridén avslutningsvis sade kan frågan komma upp relativt snart igen.

Anf. 74 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! Det kan vara ett tips för den som vill undgå alltför stora utgifter när vederbörande blir äldre att skaffa sig en utländsk pension.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1991/92:352 om modersmjölksersättningar

Anf. 75 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Barbro Westerholm har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra efterlevnaden i Sverige av den internationella kod för marknadsföring av modersmjölksersättningar som antogs av WHO:s generalförsamling år 1981.

Som riktlinjer för tillämpning av den internationella koden gav socialstyrelsen, och jag tror att den frågande väl vet det, år 1983 ut allmänna råd om marknadsföring av bröstmjölksersättningar. Råden vänder sig såväl till producenter och distributörer som till dem som har ansvar för uppfödning av spädbarn.

Enligt vad jag erfarit efterlevs marknadsföringen av bröstmjölksersättningar i enlighet med de principer som lagts fast.

Kodens syfte är att stödja amningen. Koden har sin största betydelse i utvecklingsländerna men har naturligtvis betydelse även i ett land som Sverige. WHO, som följer amningsutvecklingen, begär för detta ändamål in rapporter från de olika medlemsländerna. För Sveriges del ombesörjer socialstyrelsen denna rapportering. Den senaste rapporten sammanställdes i juli 1991, således för ett halvår sedan. Amningsfrekvensen i Sverige har utvecklats på ett positivt sätt under de senaste decennierna och ligger i jämförelse med många i-länder på en förhållandevis hög nivå. Lägst var den i början av 1970-talet för att sedan stadigt öka till år 1988, varefter frekvensen i stort sett varit oförändrad. Nästan alla mammor påbörjar amning. Ca 85 % ammar helt eller delvis när barnet är två månader och omkring hälften när barnet är sex månader.

Som komplement till de allmänna råden ger socialstyrelsen ut broschyren "Lättare att amma", vilken riktar sig till nyblivna mödrar. Denna broschyr omarbetades för mindre än ett år sedan. Eftersom amningen bedöms vara viktig ger regeringen också bidrag till organisationen Amningshjälpen. För innevarande budgetår uppgår bidraget till 150 000 kr.

Det mer direkta ansvaret för att personal erhåller vidareutbildning och för

att föräldrar får vederhäftig information åligger sjukvårdshuvudmännen. Statens roll är närmast att stödja det lokala arbetet. Genom inrättandet av folkhälsoinstitutet kommer möjligheterna att förstärka insatserna för en förbättrad folkhälsa att utökas. I samband med institutets inrättande kommer man att diskutera den framtida hanteringen av olika folkhälsofrågor. Dit hör kostfrågor generellt, varav amningsfrågor är en viktig del.

Anf. 76 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Ja, det var en stor dag för de nordiska länderna när Världshälsoförsamlingen 1981 antog den aktuella koden för marknadsföring av bröstmjölksersättningar och därmed tog ställning för amning. Vi hade verkligen slagits för att få igenom det här, och det var ingen lätt match vi hade. Men sedan konstaterade vi att det inte var lika lätt att driva igenom det hela här hemma. Det handlade bl.a. om tryckfrihetsförordningen. Frågan blev litet styvmoderligt behandlad.

Socialstyrelsen gav ut allmänna råd 1983 och 1986, som statsrådet nämnde. Dessutom förekom en nationell amningsrapportering. Sett till medeltalet när det gäller dessa siffror kan det hela se bra ut. Men om man studerar materialet litet närmare, ser man att det finns klara regionala skillnader. I Stockholm t.ex. ammades ungefär 73 % av barnen efter två månader. Motsvarande siffra för Malmö var 63 %. Här finns alltså en skillnad. Men framför allt finns det en skillnad mellan olika grupper – t.ex. mellan olika invandrargrupper – i samhället.

Bland dem som kommer från Turkiet, Grekland och Vietnam är siffrorna när det gäller amningsfrekvensen betydligt lägre. Man har tagit efter ett storstadsbeteende i sitt hemland och tagit med sig detta hit. Man använder sig således av bröstmjölksersättningar. Informationen når alltså inte ut till dessa grupper.

Jag är glad över att folkhälsoinstitutet får ytterligare en uppgift, för jag tror mycket på detta institut. Vidare hoppas jag att man skall se till att den här informationen når de grupper där amningsfrekvensen är låg. Det är barnen jag tänker på, för det här är viktiga saker för barnens hälsa och framtid.

Sedan tycker jag att det är värdefullt att frivilligorganisationer får ett bra stöd. Här har arbetslivsfonden varit litet njugg. Men jag hoppas att det blir ett bra stöd i fortsättningen.

Anf. 77 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Fråganden har mycket ingående kunskaper i detta sammanhang, bl.a. från tidigare yrkesverksamhet. Jag vet att fråganden också fortsätter att följa dessa frågor. Det här är, som jag nämnde i mitt svar, ett väldigt viktigt område. De regionala skillnader och även de skillnader som finns mellan olika grupper i Sverige som fråganden här nämner finns säkert. Det är viktigt att framför allt få till stånd förbättringar för de grupper som uppvisar de sämsta siffrorna. Speciellt gäller det kanske att få till stånd förbättringar redan från första början i ett barns liv.

Frågan om stöd till frivilligorganisationer får vi pröva nästa gång vi tar ställning i detta avseende.

Anf. 78 BARBRO WESTERHOLM (fp):
Herr talman! Jag tackar för svaret och följer det hela med stort intresse.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1991/92:353 om kostnader för blodtransfusion i hemmet

Anf. 79 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):
Herr talman! Barbro Westerholm har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att kostnaderna för blodgivning i hemmet inte skall leda till att patienterna tas in på sjukhus i stället.

Om säkerhetsaspekterna kan uppfyllas, får sjukvårdshuvudmannen i samråd med patienten bedöma om det finns praktiska förutsättningar för att ge blodtransfusioner i hemmet. Jag utgår från att detta kan ordnas i samverkan mellan den öppna och den slutna vården på ett sådant sätt att patienten inte åsamkas ökade kostnader.

Enligt socialstyrelsen har styrelsen ännu inte fått några signaler om att kostnader som drabbar patienten skulle utgöra något hinder för blodtransfusioner i hemmet.

Jag har därför för närvarande inte någon orsak att vidta några särskilda åtgärder med anledning av vad Barbro Westerholm frågat. Skulle det senare framkomma uppgifter som tyder på att kostnadsaspekten skulle vara ett avgörande hinder för blodtransfusioner i hemmet får jag naturligvis studera frågan närmare.

Anf. 80 BARBRO WESTERHOLM (fp):
Herr talman! Bakgrunden till min fråga är faktiskt ett brev från företrädare för onkologiskt centrum i Stockholms läns landsting. Där har avdelningsföreståndarna påtalat den höga kostnad som resp. enhet har för blodtransfusioner i hemmet. Den är 600–700 kr. per påse plus transport. De har kontaktat socialstyrelsen, som har sagt att detta var en intressant fråga. Man skulle återkomma. Läkemedelsverket har hänvisat till att blodprodukter inte är receptbelagda. Det hela är litet konstigt. Om man får blodersättningsmedel kan man alltså få en rabatt, men om man får blodet som sådant, får man ingen rabatt. Det här leder till att man av penningskäl, med omtanke om patientens ekonomi, kan välja en dyrare och en mindre lämplig vårdform, nämligen sluten vård, än vad som skulle vara fallet om blodtransfusioner skulle kunna rabatteras. Det finns flera sådana här systemfel inom läkemedelsområdet.

Jag är ute efter att man, om vi nu får en ny läkemedelslag som ju är aviserad till våren, försöker undanröja sådana här snårigheter så att ingen av penningskäl försöker gå runt systemet och egentligen gör det mera opraktiskt för patienten och också dyrare för samhället. I det här fallet är det billigare att vårda patienten hemma än att ta in patienten på sjukhus.

Det finns andra exempel där man skriver ut patienter från sjukhus för att nedbringa läkemedelskostnader för sjukhuset, som statsrådet säkert väl kän-

ner till från sin tidigare landstingserfarenhet. Vad jag är ute efter är alltså att man i samband med läkemedelspropositionen försöker få bort det här hindret för rationell vård.

Anf. 81 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Barbro Westerholm och jag har samma inställning i sakfrågan, dvs. att vi inte skall ha sådana system som styr bort från den önskade utveckling som innebär att fler människor, om de vill, skall kunna få vård i hemmet. Vi bör alltså inte ha regelsystem som snedvrider det hela.

Det som framför allt har skilt oss åt är att de uppgifter som jag har inhämtat tyder på att så inte är fallet på det här området. De uppgifter som jag nu får från Barbro Westerholm tyder på att det inom socialstyrelsen skulle finnas uppgifter som jag inte hunnit få ta del av på grund av den korta tid som gått sedan jag fick frågan i fredags. Men jag skall omedelbart ta reda på om det är ett reellt problem eller om det är ett reellt problem som inte har så stor betydelse i praktiken.

Vad gäller möjligheterna att inarbeta detta i den proposition om läkemedelslag som skall föreläggas riksdagen under våren får vi se om vi hinner ta med det i sammanhanget. Det är fråga om en stor och omfattande proposition.

Anf. 82 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag hoppas att det går att hitta en lättvunnen lösning på det här och att inte heller anpassningen till EG skall lägga hinder i vägen. Sådana signaler har nämligen kommit från läkemedelsverket. När det gäller blod är det knappast så att vi kommer att exportera det till andra EG-länder med tanke på den WHO-överenskommelse som vi har om att vara självförsörjande. Det här är ett internt problem, där jag som sagt hoppas att EG inte lägger hinder i vägen för en praktisk lösning.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1991/92:347 om ungdomsorganisationernas lokalförsörjning

Anf. 83 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Eva Johansson har frågat mig om samma möjligheter till stöd ur allmänna arvsfonden till ungdomslokaler gäller för alla ungdomsorganisationer. Frågan har ställts med anledning av att regeringen har beviljat 4 milj.kr. ur allmänna arvsfonden till trossamfundens lokaler för ungdomsverksamhet.

Först vill jag säga att detta stöd till trossamfundens lokaler för ungdomsverksamhet har utgått under åtskilliga år. Stödet i sig är alltså ingen nyhet.

Jag vill vidare understryka att det är min och hela regeringens uppfattning att det ideella arbete bland barn och ungdom som bedrivs i olika organisationer runt om i landet är mycket värdefullt. Det är också av stort värde att

svenskt föreningsliv präglas av så stor mångfald att var och en kan finna *sin* förening.

En viktig förutsättning för föreningsarbete är ofta att ha tillgång till en lokal eller annan lämplig mötesplats. Regeringen har uppmärksammat detta på flera sätt än det som Eva Johansson tar upp i sin fråga.

Redan förra året avsattes 10 milj.kr. ur allmänna arvsfonden för en särskild satsning på träffpunkter för ungdomar. Stödet, som skall fördelas av statens ungdomsråd under 1992, är öppet för alla organisationer som bedriver barn- och ungdomsverksamhet.

Mitt svar till Eva Johansson blir alltså: Ja, det finns redan i dag möjlighet för alla typer av organisationer som bedriver ungdomsverksamhet att få stöd till bl.a. lokaler för denna. Så bör det enligt min mening vara även i framtiden.

Anf. 84 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag förstår att vi är ganska överens om att barn- och ungdomsorganisationers verksamhet är av stor betydelse. Vi är också överens om att det är viktigt med mångfald. Det är kunskapen om detta som ligger till grund för hela samhällets stöd till barn- och ungdomsorganisationer. Då är det viktigt att stödet utgår på ett sådant sätt att det just stimulerar mångfalden och bredden i verksamheten för att, precis som civilministern säger, var och en skall kunna hitta *sin* förening. Därför tycker jag att det är bra att det finns möjligheter även för andra barn- och ungdomsorganisationer än dem som är knutna till trossamfunden att få ett sådant stöd för sin lokalförsörjning.

Min erfarenhet är, efter att ha besökt ganska många barn- och ungdomsorganisationer, att många arbetar i mycket torftiga lokaler som måste te sig ganska trista för ungdomar om de jämför dem med vad framför allt det kommersiella nöjeslivet kan erbjuda.

Den fråga som jag ställer mig efter att ha tagit del av svaret är om fördelningen av stödet kan tänkas motsvara behovet hos trossamfundens barn- och ungdomsorganisationer och deras lokalförsörjning, som ju får 4 miljoner, och hos alla andra barn- och ungdomsorganisationer, som skall dela på 10 miljoner. Är det grundat på en uppfattning om att det är där som behoven är störst? Min erfarenhet är kanske att just trossamfundens barn- och ungdomsorganisationer är ganska välförsedda i samband med sina kyrkor. Den andra frågan är vilken fördelning som skett av de 10 miljoner som delats ut.

Anf. 85 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Jag skall börja bakifrån och svara på frågan angående fördelningen. Den har precis påbörjats nu i januari, så därför har jag ingen överblick och vet alltså inte ännu hur fördelningen kommer att bli. Men vår inriktning är att övervaka och se till att det blir någorlunda jämn fördelning, även om inriktningen när det gäller fördelningen av stödet har varit att se till nyttan av verksamheten, inte millimeterrättvisan.

När det gäller stödet till trossamfundens ungdomsorganisationer, som ju har höjts från 3 till 4 miljoner i år, är förklaringen den att det har kommit så väldigt många fler ansökningar. Förra året hade vi 32 och i år 72 trossamfund

som skall få dela på summan. Fördelningen avgörs av samarbetsnämnden för stöd till trossamfunden. Den avgör internt hur mycket man vill fördela på varje trossamfund som det handlar om. Jag tror nog att man kan säga överlag att det sker en rättvis fördelning. Man ser alltså till vilken nytta verksamheten kan vara och bedömer därefter. Dessa 10 miljoner har som sagt just börjat delas ut.

Anf. 86 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag är medveten om att någon exakt millimeterrättvisa inte går att få. Summorna är alldeles för små för att klara det, för vi har en uppsjö av olika organisationer och behoven är mycket stora. Jag hoppas att jag inte behöver tolka civilministern så att betydelsen av trossamfundens barn- och ungdomsverksamhet bedöms större än alla andra organisationers. Jag tänker på allt ifrån idrottsrörelser, politiska ungdomsförbund, scouter, Unga Örnar, handikapporganisationer till invandrarorganisationer. Kan vi se fram emot att dessa också kan få ett ökat stöd?

Anf. 87 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Det är inte så att trossamfunden får 4 miljoner av dessa 10 miljoner och att de andra skall dela på resten. Det är två olika potter. Fördelningen görs med utgångspunkten att alla skall kunna söka stödet. Det händer ibland att det kommer in litet ojämnt med ansökningar, att vissa organisationer söker mer än andra. Men inriktningen är helt klart att vi skall fördela så bra som vi någonsin kan. Vi tycker att alla ungdomsverksamheter har samma rätt att få dessa pengar och gör ett lika värdefullt arbete. Det är självklart.

Anf. 88 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tog upp denna fråga delvis därför att det här kanske inte är riktigt känt ute. Jag hoppas att den här debatten och uppmärksamheten måhända kan göra att också andra barn- och ungdomsorganisationer kommer in med ansökningar så att det kommer att finnas anledning att öka på dessa tio miljoner, för behoven är vida mycket större. Har jag gett civilministern ett bra argument där tycker jag att jag har gjort en bra insats. Tack.

Anf. 89 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Jag får då säga att det är ett vällovligt syfte.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1991/92:332 om villkoren för de turkbulgarer som återvänt till Bulgarien

Anf. 90 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Odd Engström har frågat mig hur regeringen låtit informera sig om villkoren för de bulgarienturkar som inte fått stanna i Sverige utan återvänt till Bulgarien.

Regeringen håller sig fortlöpande informerad om läget i Bulgarien, genom bl.a. regelbunden rapportering från den svenska ambassaden i Sofia, men också genom att ta del av information från andra källor.

Bulgarien befinner sig i snabb politisk utveckling i positiv riktning. Lagar med syfte att värna de mänskliga rättigheterna antas successivt. Lagar som ger etniska turkar rätt att återfå sina ursprungliga namn och om rätt till hemspråksundervisning på bl.a. turkiska har nyligen antagits.

De problem som uppstår för hemvändande bulgarienturkar, t.ex. bristen på bostäder, tycks huvudsakligen vara en följd av den allmänna ekonomiska situationen i landet.

Mot bakgrund av denna utveckling har det inte funnits anledning att mer systematiskt följa upp hur enskilda individer som avvisats från Sverige funnit sig till rätta.

Sveriges och övriga länders möjligheter att följa utvecklingen i Bulgarien – såväl generellt som i enskilda fall – kommer förhoppningsvis att kunna stärkas inom kort i och med att FN:s flyktingkommissarie avser öppna ett lokalkontor i Bulgarien.

Anf. 91 ODD ENGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag har ställt den här frågan egentligen på uppdrag av en kvinna i min valkrets i Kopparbergs län. Hon är en av de många människor som är engagerade för flyktingarnas sak. Hon är orolig, ängslig och hon är en av de många som nu känner för de turkbulgarer som gömmer sig i Dalarna undan myndigheternas verkställighet av beslut som har fattats om att de inte får stanna i Sverige.

Nu har vi fått svar, och det tackar vi för. Vad som är oklart för mig efter att ha tagit del av svaret är om hon kan känna sig lugn eller inte. Låt mig formulera det så här: Vad betyder svaret beträffande myndigheternas praxis framöver när det gäller att verkställa beslut om att turkbulgarer som önskar stanna i Sverige inte får stanna i Sverige utan måste lämna landet? Kommer myndigheterna även fortsättningsvis att låta dessa beslut gå i verkställighet, eller avser de att avvakta i väntan på bättre kunskaper om vad som faktiskt händer de turkbulgarer som nu har fått återvända till Bulgarien?

Anf. 92 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! I de informationer som vi har fått finns ingenting som talar emot att de turkbulgarer som har fått sitt skyddsbehov prövat och som har fått avslag på sin ansökan, skulle kunna åka hem i full förvissning om att de inte kommer att råka ut för förföljelse i Bulgarien. För detta talar inte minst att bulgarienturkarnas politiska parti, MRF, nu sitter i parlamentet. Partiet har en nyckelroll därigenom att regeringen inte har en egen majoritet. Som jag har påpekat har även ett lagstiftningsarbete påbörjats, vilket innebär att Bulgarienturkarnas rättigheter tas till vara.

Vi kan även se på tillströmningen till Sverige. 1989 kom 5 022 bulgarienturkar. 1990 kom 355. 1991, alltså förra året, kom så få att man inte ens har en särskild redovisning av dem, utan de ingår i gruppen Övriga. Det är ett tecken på att situationen i dag är annorlunda i Bulgarien.

Anf. 93 ODD ENGSTRÖM (s):

Herr talman! Låt mig då ställa en sista fråga så att jag som för talan här och de som egentligen har initierat frågan kan känna oss någorlunda säkra på att vi har förstått svaret. Statsrådet valde att formulera sig så här: "Ingenting i den information som vi nu har tyder på", osv. Jag respekterar det svaret. Låt mig bara lägga till en följdfråga: Är den information som statsrådet och myndigheten förfogar över tillräcklig för att den skall kännas betryggande såsom underlag för den praxis som tillämpas?

Anf. 94 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Svaret på den frågan är obetingat ja. Jag har personligen talat med vår ambassadör i Bulgarien, när han var hemma för sändebudsmötet. Han betygade att situationen i Bulgarien nu är helt säker för bulgarienturkarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1991/92:358 om åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism

Anf. 95 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Maud Björnemalm har frågat mig vad regeringen gör konkret för att bekämpa den främlingsfientlighet och rasism som breder ut sig alltmer. Jag hänvisar till den information som jag tidigare i dag har lämnat riksdagen om regeringens arbete mot främlingsfientlighet och rasism.

Anf. 96 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det är naturligtvis intressant att få en redogörelse för vad regeringen vill göra för att motverka främlingsfientlighet och rasism. Jag har frågat efter konkreta åtgärder. I regeringsförklaringen uttalades ju att främlingsfientlighet och rasism skulle bekämpas. Det har tagit lång tid för regeringen att komma fram med förslag. Främlingsfientliga tendenser har vi sett under en lång tid, och de har hela tiden trappats upp.

Jag tycker nog att det behövs olika former av åtgärder. Det behövs åtgärder nu och det behövs åtgärder på sikt. Det behövs konkreta åtgärder och attitydpåverkande ågärder. Det behövs även manifestationer för att kraftigt markera att vi inte tolerar våld, våldshandlingar, främlingsfientlighet och rasism i vårt samhälle. En del av de åtgärder som regeringen redovisar är inte nya.

Jag sade i debatten tidigare i dag att det fanns två konkreta åtgärder. När jag nu läste igenom Birgit Friggebos redogörelse för regeringens åtgärder, såg jag att det egentligen inte finns några konkreta åtgärder. Min fråga kvarstår därför.

Anf. 97 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Att åtgärderna inte är helt nya och färska för dagen innebär inte att de är sämre. Maud Björnemalm sade själv att detta är ett långsiktigt

arbete, och det är det förvisso. Jag har i min information tidigare redovisat en rad saker som vi gör och som har långsiktig inverkan. Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi undanröjer missförhållanden som det med rätta riktas kritik mot. Det har varit fråga om att minska väntetiderna, att påskynda utlänningsnämndens inrättande och ge den extra resurser samt att få en striktare asylpraxis så att inte de som är främlingsfientliga får underlag för sin kritik, t.ex. när det gäller ekonomiska flyktingar i Sverige. Detta är en oerhört viktig fråga.

Vi har vidtagit ytterligare åtgärder. Läroplanskommittén har fått nya direktiv, som just skall ta upp frågan om skolans möjligheter. Civildepartementet har påbörjat ett arbete för att skicka ut information. Vi har i budgeten föreslagit extra pengar, 10 milj.kr., för att motverka rasism. Jag vet inte vilka krav Maud Björnemalm har på konkreta åtgärder, om detta inte är i högsta grad konkreta åtgärder.

Anf. 98 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Jag har inte sagt att regeringen har föreslagit dåliga åtgärder – tvärtom. Jag tycker att det är bra att vi gör detta. Men vad jag efterlyste var åtgärder *nu*. De flesta av dessa åtgärder sker på sikt. Vad man tänker göra i skolan är också någonting på sikt. Det är väldigt viktigt att man just nu går in och gör konkreta saker. Rädslan och skräcken hos människorna är påtagliga. Ungdomarna protesterar. Äldre protesterar. Invandrare protesterar och demonstrerar. Här kommer regeringen med förslag till bra men långsiktiga åtgärder. Jag tror att vi behöver markera att regeringen gör insatser *nu*.

Anf. 99 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Självklart skall vi göra insatser nu. Det skall alltid göras insatser. Vad som är viktigt nu är för det första att polisen kan fånga dessa brottslingar. Vi har utlyst en belöning till dem som kan lämna information. För det andra solidariserar vi oss med invandrarna och med dem som har drabbats av dessa dåd.

Vi ger från riksdag och regering uttryck för att vi har förståelse för den rädsla som finns hos invandrare. Människor har lutat sitt huvud mot min axel och gråtit ut, därför att de känner en så oerhört stor rädsla. Det är viktigt att vi visar att vi förstår detta. Vi kan delta i manifestationer, ta avstånd och gemensamt visa på att vi inte accepterar dessa våldsdåd i vårt samhälle. Detta är ett opinionsbildningsarbete som inte heller skall undervärderas eller nedvärderas. Under tiden arbetar vi även konkret med de åtgärder som jag nu har redovisat.

Anf. 100 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Det är bra, men jag tycker ändå att man skall gå ut med ett starkare opinionsbildande och attitydpåverkande arbete. Jag vill avsluta med att citera vad Theodor Kallifatides har sagt, nämligen att hatet mot invandrarna gör oss alla till främlingar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.40 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

18 § Svar på fråga 1991/92:349 om det kontanta arbetsmarknadsstödet

Anf. 101 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Sten Östlund har frågat mig om vilka belopp som jag beräknar att kontantstöden kommer att uppgå till under åren 1992 och 1993. Frågan har ställts med anledning av att arbetsmarknadsstyrelsens generaldirektör beräknat utbetalningarna av sådant stöd till mellan 25 och 30 miljarder kronor.

I budgetpropositionen beräknas kostnaderna för det kontanta understödet till ca 18 miljarder kronor under budgetåret 1992/93.

Beräkningen grundar sig på finansplanens bedömning av hur svensk ekonomi och arbetsmarknad kommer att utvecklas under åren 1992 och 1993. Efter finansplanens offentliggörande har det emellertid tillkommit omständigheter som försvårar bedömningen av såväl den svenska som den internationella ekonomiska utvecklingen. Det bedömningsunderlag, som föreligger för närvarande, är därför inte sådant att man med säkerhet kan förutsäga hur utbetalningarna av kontantstöd kommer att utvecklas under det kommande budgetåret.

Jag följer emellertid utvecklingen noga, och jag kommer att i samband med kompletteringspropositionen göra en ny bedömning av läget på arbetsmarknaden.

Anf. 102 STEN ÖSTLUND (s):

Fru talman! Jag skall be att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Det är bara att konstatera att det ser ut att gå mot en hotfull utveckling när det gäller kostnaderna för det kontanta arbetsmarknadsstödet. Vi har från socialdemokratiskt håll i våra motioner – särskilt motionen om det goda arbetet – lagt fram förslag om att man skall omvandla delar av det kontanta arbetsmarknadsstödet till aktiva åtgärder, och vi har bett regeringen utarbeta förslag på sådana åtgärder i kompletteringspropositionen.

Jag skulle därför vilja ställa en följdfråga till arbetsmarknadsministern. Har arbetsmarknadsministern tagit initiativ till att påbörja ett sådant arbete på departementet och i regeringen? Med anledning av den information som vi nu har fått ifrån byggentreprenörerna vill jag också ställa en fråga om de infrastruktursatsningar som särskilt finns på kommunikationsdepartementets område. Man ställer sig frågan: Vart tog vägen vägen? Har arbetsmark-

nadsministern gjort sig underrättad om hur det egentligen står till med de infrastruktursatsningar som man i andra sammanhang har sagt skall ge så många jobb?

Anf. 103 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! I det stora vägpaket som den socialdemokratiska regeringen litet i panik lade ut i augusti är det många projekt som kommer i gång mycket sent och dåligt. Det gäller kulturområden som man måste se på. Det gäller ganska besvärliga miljöprövningar. Det finns också svåra marklösenfrågor, som gör att objekten ser ut att kunna komma i gång sent. Det finns även flera huvudmän i form av kommuner, landsting och staten. Man blir inte sams om vägtrafikavgifter och liknande saker. Det råder politisk oenighet om vissa leder. Ett par partier håller på en led, och andra partier håller på en annan led. Detta medför att jag själv är mycket tveksam till vilken nytta de här stora jobben kommer att vara under lågkonjunkturtiden.

Däremot kommer det paket som den här regeringen lade fram och som riksdagen fattade beslut om i december att i sin helhet kunna byggas upp under 1992. I en arbetsgrupp pågår ett arbete med en framtida beredskap för att kunna mata in nya objekt. Jag är personligen mycket tveksam till att vissa stora objekt kommer i gång. Det vill jag omtala.

När det gäller arbetsmarknadsfonden, pengarna till de arbetslösa, föreslog socialdemokraterna i september – medan de hade kvar regeringsmakten – att man skulle ta drygt två miljarder och betala åtgärder. Vi tog det öppet i budgeten, eftersom vi såg hur pengarna sinade i arbetsmarknadsfonden.

Anf. 104 STEN ÖSTLUND (s):

Fru talman! Vi riskerar ändå, Börje Hörnlund, att få göra utbetalningar av kontant arbetsmarknadsstöd i storleksordningen uppemot 30 miljarder kronor om hotbilden förverkligas. Vi skulle kunna göra oändligt mycket mera och få mycket mer nytta av dessa pengar om vi i stället kunde hålla folk i arbete.

Börje Hörnlund säger att det paket som vår regering lade fram inte kommer att få någon effekt medan det paket som den nuvarande regeringen har lagt fram skall få goda effekter. Det fodrar väl mer än någon minut att föra den diskussionen. Låt mig bara referera till vad som sägs i den skrift som vi i dag har fått från byggentreprenörerna. Där sägs att till detta kommer att man nu för att sänka kostnaderna med 20 till 30 % skall omförhandla projekten. Det är väl kanske en av orsakerna till att det blir förseningar. Man säger vidare att det understryker behovet av att påskynda ytterligare personalnedskärningar så att man inte på grund av överkapacitet tvingas ta uppdrag till priser som på sikt hotar företagens existens. Det är den utveckling som byggentreprenörerna ser på det här området.

Anf. 105 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det var inte jag som sade att det socialdemokratiska paketet inte gav några effekter. En del objekt ger effekter, men det finns här stora

objekt som ser ut att vara mycket tungstartade av många skäl som jag kort berörde.

Är det verkligen Sten Östlunds mening att man inte skall ta till vara att det går att göra upphandlingar som är 30 % billigare? Eftersom det rör sig om mycket stora pengar kan man åstadkomma ytterligare åtskilliga vägmil genom det lägre priset. Jag tycker att det känns litet oansvarigt om man inte försöker omförhandla objekten och få dem till rätt pris i dag.

Det skulle finnas betydligt mindre pengar i arbetsmarknadsfonden om socialdemokraterna på olika sätt skulle ha fått sin vilja igenom. Ni fick er vilja igenom vid ett tillfälle när facken fick en gåva på 2,5 miljarder. Hade det inte skett hade vi haft 3,5 miljarder extra i fonden i dag.

Anf. 106 STEN ÖSTLUND (s):

Fru talman! Det var fackens pengar som facken fick tillbaka. Men debatter på en minut är för korta för att man skall kunna gå in på det.

När det gäller de 25 till 30 % som man beräknar att man skall spara genom att omförhandla är det väl obestridligt så att om man inte är snabb i sina åtgärder kan detta ytterligare försena projektens igångsättande.

Dessutom, Börje Hörnlund, tänker inte kommunikationsdepartementet använda pengarna till infrastruktursatsningar. De skall läggas på vägunderhåll. Det är en mycket märklig utveckling för de pengar vi har avsatt för infrastruktursatsningar. Om man kan få projekten billigare genomförda kommer man att ta pengarna och använda dem till vägunderhåll. Det är en utveckling som jag tycker att arbetsmarknadsministern gentemot kommunikationsdepartementet skulle gå till storms mot. Det vi i reella pengar har avsatt för infrastruktursatsningar och för att lätta upp på arbetsmarknaden skall enligt min mening användas till just infrastruktursatsningar.

Anf. 107 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det skall självklart förhandlas snabbt. När det sedan gäller vem som äger pengarna i fonderna har faktiskt 95 % av medlen varit statsbidrag och 5 % egenavgift. Det skulle vara skönt för alla om vi i dag hade haft ytterligare 3,5 miljarder i arbetsmarknadsfonden, eftersom den lågkonjunktur vi upplever är tung, djup och långvarig.

Sedan till infrastrukturupphandlingarna. Om man har ett antal objekt som kan upphandlas billigare, och man behöver vidta åtgärder på andra håll i landet där det är minst lika stor arbetslöshet och vägarna knappast är farbara, är det lika viktigt för folkhushållet som att arbetet med dessa stora objekt kommer i gång. Dessa saker svär inte emot varandra, utan man skall vara glad och tacksam om vi kan upphandla de stora objekten 30 % billigare.

Anf. 108 STEN ÖSTLUND (s):

Fru talman! Detta tvivlar jag starkt på. Det är snarare på det sättet att man tar pengar från infrastruktursatsningarna och lägger på vanligt vägunderhåll, något som man annars hade fått ta över statsbudgeten.

När det sedan gäller egenavgiften och A-kassan är ni nu genom det beslut riksdagen har fattat och det förslag ni har lagt fram i full färd med att ta tillbaka de pengar som var fackens, och som facken också fick. Det tar ni nu

tillbaka genom att höja egenavgiften. Men egenavgiften är ingen finansieringsväg. Låt mig påminna om att vi måste höja avgiften med 1 000 kr. per betalande medlem, om alla i A-kassorna kan betala avgift, för att få in 3,5 miljarder kronor. Utvecklingen pekar nu på att kostnaderna kommer att öka från 18 miljarder till uppåt 30 miljarder, och det visar på orimligheten att finansiera det den vägen.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1991/92:351 om AMS ekonomiska resurser för att aktivera arbetslösa

Anf. 109 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Monica Öhman har frågat mig om AMS för nästa budgetår fått större resurser för att aktivera arbetslösa än man har fått för första halvåret 1992.

Regeringens förslag i 1992 års budgetproposition innebär en kraftig förstärkning av de arbetsmarknadspolitiska resurserna i förhållande till vad som föreslogs i förra årets budgetproposition. Den nuvarande regeringen har dessutom, genom förslag i tilläggsbudget I och via finansfullmakt, förstärkt de arbetsmarknadspolitiska resurserna under senare delen av innevarande budgetår. Dessa förstärkningar innebär att lika många arbetslösa kan få utbildning eller nytta av någon annan arbetsmarknadspolitisk åtgärd under de båda budgetåren.

En viktig skillnad är dock att den nuvarande regeringen, trots det ansträngda statsfinansiella läget, redan i budgetpropositionen föreslår att omfattande resurser skall anvisas till arbetsmarknadspolitiken. Detta tillvägagångssätt innebär att arbetsmarknadsverket får bättre förutsättningar att planera för insatserna under nästa budgetår.

Avslutningsvis vill jag påpeka att de nuvarande höga arbetslöshetstalen ökar kraven på att de arbetsmarknadspolitiska resurserna används effektivt. Av den anledningen ser regeringen för närvarande över den s.k. ungdomsgarantin med syfte att skapa meningsfulla praktikplatser för arbetslösa ungdomar inom hela arbetsmarknaden.

Anf. 110 MONICA ÖHMAN (s):

Fru talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret, även om jag inte anser att det är ett riktigt svar på den konkreta frågan.

Det har inte gjorts en riktigt rättvis beskrivning av hur mycket resurser som finns att tillgå för innevarande budgetår. Om jag har lagt ihop siffrorna rätt, både det som föreslogs i propositionen i januari i fjol, i kompletteringspropositionen, i tilläggsbudgeten och finansfullmakten, kommer man upp i en summa på 18,6 miljarder kronor. I år föreslås 19,6 miljarder. Jag tycker inte att man kan utläsa att det blir så förfärligt mycket mer, vilket görs gällande i svaret.

Det kan väl inte vara så, att man ute i länen inte kan bedöma situationen? Vi får med jämna mellanrum larmrapporter om att man är tvungen att dra

ner på utbildningen, eftersom man inte vet huruvida det finns resurser så att man klarar det. Då har det inte givits trygghet åt länen.

Jag vill komplettera bilden med en annan fråga, nämligen stödet till företagsutbildningen och försöksverksamheten med ökat företagsstöd. När vi nu börjat få litet snurr på detta och företagen börjat inse att detta är ganska bra att använda i en sådan här situation, föreslår regeringen att stödet skall bort. I budgetpropositionen säger ministern: Jag finner inget skäl att föreslå någon förlängning av denna försöksverksamhet. Det lämnas inte någon motivering. Min fråga kvarstår fortfarande: Finns det tillräckliga resurser?

Anf. 111 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Om man summerar vad som finns tillgängligt för innevarande budgetår, finner man att den uträkning som Monica Öhman gör är riktig. Det jag pekade på är att medel fyllts på ett antal gånger under budgetåret, och det så sent som i december. Utöver vad som föreslogs av den förra regeringen för detta budgetår har det tillkommit över 8 miljarder kronor för att hålla ca 3 % i åtgärder, vilket är den siffra AMS i princip fortfarande menar är taket.

Nu är jag litet tveksam till om det är taket. Om man tittar på län som Gävleborgs län, Norrbottens län och några till ligger man där klart över dessa tal, och där kommer vi att sätta in litet specialundersökningar för att se om det är effektivt med så höga tal som 4–5 % i åtgärder. Här har vi en viss beredskap. Jag vill betona att regeringen i sin helhet har inriktningen att arbetslinjen skall gälla. Men vi behärskar inte internationell konjunktur och sådana saker, så vi vet inte riktigt hur besvärligt det blir framöver.

Anf. 112 MONICA ÖHMAN (s):

Fru talman! Jag hoppas att regeringen tar till sig all den information den kan få i den här frågan. Jag tänker då på den artikel som fanns i Dagens Nyheter den 30 januari där Göte Bernhardsson var mycket orolig för utvecklingen. Han säger att arbetslösheten kommer att uppgå till 4–5 %, vilket regeringen själv har talat om, och kanske 6 %. Kommer man upp i dessa tal, blir det mycket svårt att vända utvecklingen. Ifall arbetsmarknadsministern inte har sett den här artikeln, kan jag gärna överlämna den. Han, liksom vi socialdemokrater i vår motion, har pekat på många åtgärder som man nu snabbt kan sätta in för att bryta kurvan och ge människor meningsfull sysselsättning.

Anf. 113 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det är inte bara så att jag läser artiklar som rör mitt ansvarsområde, utan jag träffar också generaldirektören rätt ofta för samtal i dessa frågor. En sak som vi arbetar med i departementet, och som nog är bekant för alla, är ett förslag som i princip skall ta bort ungdomsarbetslösheten för ungdomar i åldern t.o.m. 24 år. Enbart det förslaget, om det blir riksdagens beslut, kommer att innebära att man noga skyddar en skör grupp, nämligen de unga, och deras inträde på arbetsmarknaden, genom utbildning eller praktik. Det förslaget i sig innebär att de 3 % som AMS i dag säger sig kunna rymma i åtgärder räknas upp med ett antal tiondels procent.

Det arbetas, fru Monica Öhman, hela tiden med dessa frågor, och det antar jag att fru Öhman är väl medveten om.

Anf. 114 MONICA ÖHMAN (s):

Fru talman! Vi skall nu inte föra en diskussion om ungdomsgarantin. Jag har inte sett eller hört någonting mer än vad man har rapporterat i Aktuellt kring detta. Den frågan spar vi. Vi kommer säkert att ha åsikter om ungdomsgarantin. Min första reaktion var: Vilken arbetsgivare kommer att anställa en ungdom under 24 år på ett vanligt jobb om han vet, att om han låter bli att göra detta kommer han kanske att få ersättning från staten med 7 200 kr.?

Jag kommer från Norrbotten, och Börje Hörnlund kommer från Västerbotten. Vi kommer båda från län som blöder. Bekymren är stora, inte minst i min hemkommun. Skall man reda ut detta, måste det till särskilda åtgärder, men framför allt måste AMS få veta att vi har resurser och att åtgärder kan sättas in snabbt, eftersom det här handlar om människors väl och ve.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1991/92:354 om kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknads- och komvuxutbildningarna

Anf. 115 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Lena Hjelm-Wallén har frågat mig om det är dyrare för samhället att låta en elev studera på komvux jämfört med att låta en arbetslös genomgå arbetsmarknadsutbildning.

Det går inte att göra sådana direkta kostnadsjämförelser som åsyftas i frågan.

Alla som går i komvux är inte arbetslösa. En arbetslös kan vara reguljär elev i komvux på eget initiativ, men många studerar vid sidan av sitt arbete. En elev i komvux kan studera på heltid, deltid eller fritid. Arbetsmarknadsutbildning bedrivs oftast på heltid. Kostnaden per elev blir därför olika.

En arbetslös kan delta i arbetsmarknadsutbildning på skilda sätt. Arbetsmarknadsutbildning uppvisar därför inte någon enhetlig kostnadsbild. Man kan delta i särskilt anordnad arbetsmarknadsutbildning som upphandlas av olika utbildningsanordnare. Den kan upphandlas hos en kommun i form av enstaka studieplats eller som hel utbildning, genomförd av komvux eller av gymnasieskolan. En arbetslös kan som deltagare i arbetsmarknadsutbildning även vara placerad i t.ex. reguljär komvux. Kostnaderna blir helt olika också i dessa skilda fall.

Regeringen har tillsatt en arbetsgrupp inom regeringskansliet med uppgift att se över kostnaderna för olika utbildningsformer och göra en bedömning av hur medlen för utbildningsplatser bör fördelas så att största möjliga samhällsnytta uppnås.

Regeringen skall också tillsätta en utredning rörande det allmännas resurser för vuxenutbildningen. Utredningen skall arbeta snabbt och lämna för-

slag som kan leda till ett effektivare medelsutnyttjande och minskade kostnader.

Anf. 116 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Jag har förståelse för att det är svårt att göra kostnadsjämförelser, men allmänt får man väl säga att den kommunala vuxenutbildningen är känd för att vara en mycket kostnadseffektiv och billig utbildningsform för vuxna.

Jag tackar för beskeden om att diverse utredningar skall tillsättas och analyser göras. Jag tycker dock att det hade varit bättre att göra dessa analyser innan regeringen skred till verket och drog ner den kommunala vuxenutbildningen med 25 %. Detta kommer att slå mycket kraftigt. Även om alla inte bara har alternativet att bli arbetslösa, ser ett mycket stort antal människor det som alternativet till sina studier i komvux. Jag har träffat många studerande inom komvux under den här tiden och vi har diskuterat detta. Även om de inte själva direkt blir arbetslösa pekar de på att indirekt blir någon annan person arbetslös. De som nu är vikarier för dem när de studerar, kommer ju att hamna i den här situationen.

Arbetsmarknadsministern, om någon, borde inse att man inte skall utöka utbudet av arbetskraft just nu. Man gör ju detta när tiotusentals människor stängs ute från sina studier i vuxenutbildning. Regeringen har ju föreslagit detta. Jag undrar om arbetsmarknadsministern har beaktat konsekvenserna av regeringens förslag.

Anf. 117 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Vi räknar med att ungefär 70 % av AMS-resurserna går till olika utbildningsinsatser. Om vi uppskattar antalet som kommer att gå till utbildning – det är ju stor självbestämmanderätt på dagens arbetsmarknadsstyrelse – kommer via den summan pengar ungefär 240 000 människor boende i Sverige att få utbildning under kommande budgetår.

Sedan vill jag meddela att en arbetsgrupp som arbetar med detta består av en representant för utbildningsdepartementet som har de reguljära utbildningarna, en representant för mitt departement som har arbetsmarknadsutbildningarna och som vanligt när det är fråga om sådana här saker en representant för finansdepartementet. Den skall analysera detta på olika sätt för att få ut maximalt ur arbetsmarknadssynpunkt. Dessutom behöver ju hela Sverige en höjd utbildningsnivå, ju högre desto bättre.

Anf. 118 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Allt detta är gott och väl, men det hade varit lämpligare att göra det innan man lade ett förslag om att skära ned kommunal vuxenutbildning med 25 %. Det verkar som om den ena handen inte vet vad den andra gör. Det är ofrånkomligt att man därigenom dels förhindrar människor att skaffa sig kunskap – jag tycker faktiskt att det är mycket konstigt att en regering vill göra det i dagens läge –, dels ökar utbudet på arbetsmarknaden. Detta borde inte vara det som regeringen skall sysselsätta sig med just nu.

Kan Börje Hörnlund förklara varför man har lagt detta underliga och obegripliga förslag om minskad komvux?

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1991/92:356 om sysselsättningspolitiken

Anf. 119 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Mona Sahlin har frågat mig om jag avser att fullfölja en politik för full sysselsättning som ett mål för regeringens ekonomiska politik.

Som Mona Sahlin känner till kan regeringen inte påverka den internationella lågkonjunkturen.

Med hänsyn tagen till olika omständigheter för hela regeringen en ekonomisk politik som syftar till att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt och därmed full sysselsättning.

Anf. 120 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Jag kan väl också påminna om att vi hade ombytta roller här för ett tag sedan. Då var det jag som sade till Börje Hörnlunds partikamrater att det inte heller var regeringen Carlsson som hade startat lågkonjunkturen i världen. Vi kan vara överens om att det varken är regeringen Carlsson eller regeringen Bildt som har påverkat den internationella lågkonjunkturen.

Jag blir mycket nyfiken på vad det är för olika omständigheter som man skall ta hänsyn till för att förstå att regeringen faktiskt för en ekonomisk politik som syftar till full sysselsättning. Om man avser full sysselsättning, inser arbetsmarknadsministern då att något som man kan påverka, nämligen hemmamarknaden som i stort sett alla små och medelstora företag är beroende av, nu stramas åt så starkt att detta förvärrar arbetslösheten? Inser arbetsmarknadsministern också att tvärstoppet för hela byggmarknaden, som man också kan påverka, förvärrar situationen? Bör inte slutsatsen då vara att man bör göra något nu, utöver det som regeringen hittills har meddelat? Annars litar jag inte fullt ut på att man verkligen har för avsikt att klara full sysselsättning nu.

Anf. 121 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Mona Sahlin skall naturligtvis lita fullt ut på regeringen, men det är litet svårt att säga det i oppositionsrollen.

Det handlar om två saker, nämligen att skapa den här framtidstron och det här investeringsklimatet i Sverige. Där har vi t.ex. förslaget om arbetande kapital och att det får vara i fred i företagen för att skapa nya jobb och nya investeringar i stället för att det skall planeras hur man skyddar detta på olika sätt. Företagen skall jobba med vad de är bra på, nämligen att producera. Detta verkar vänstern börja förstå, men socialdemokraterna sitter fast i det gamla, vilket jag beklagar. Jag tror att detta är ett grundläggande förslag om vi skall få fart på Sverige och ha människor sysselsatta i ordinarie näringsliv.

Vi måste ju också titta på hur det ser ut i vår omvärld. Vissa år under 1980-talet gick ca 100 miljarder kronor av svenskt kapital ut, och bara 10 miljarder kom in. Detta vill regeringen ändra på så att en stor del av svenskt kapital investeras här och att utländskt kapital också finner det intressant att investera i Sverige.

Sedan säger Mona Sahlin att det stramas åt. Ja, industriproduktionen går neråt nu 1991 och 1992. Köpkraften ökar faktiskt samtidigt rätt ordentligt både 1991 och 1992. Eftersom det finns vissa samband mellan detta i en sund ekonomi, kan man inte påstå att åtstramningen är överdriven. Detta visar sig ju sedan i ett statligt budgetunderskott som är ungefär 90 miljarder kronor om man inte hade 20 miljarder kronor i engångsförstärkning. Här har vi en balanspunkt; om vi gasar för mycket, kan vi få en ränteutveckling som blir väldigt besvärande för hushållen och för svenska investeringar. Jag tycker därför att detta är rätt väl avvägt. Det finns naturligtvis en del man kan diskutera – det finns det alltid.

Anf. 122 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag tror inte, Börje Hörnlund, att det här bara handlar om att lita på eller inte, utan jag är av den bestämda uppfattningen att detta icke är en väl avvägd politik om den syftar till full sysselsättning. Jag pekade tidigare ut två områden där jag och t.o.m. måndagens ledarsida i DN – och det vill inte säga litet! – nu efterlyser snabbare och mer akuta och riktade insatser för att sysselsättningen skall klaras. Jag har pekat ut två områden. Dels har efterfrågan på hemmamarknaden dämpats ordentligt sedan regeringsskiftet. Det har varit en medveten strategi från den borgerliga regeringen. Detta är en katastrof för många av de små och medelstora företag som jag vet att också Börje Hörnlund värnar om. Dels gäller det byggarbetsmarknaden, där man också kan vidta åtgärder nu.

Bakgrunden till min fråga är mycket allvarlig, nämligen att man inte i något land där man låtit arbetslösheten passera 6 % har kunnat få ned den igen, utan då befinner sig arbetslösheten på den nivån permanent. Därför efterlyser jag nu under våren dessa konkreta insatser på de områden jag har tagit upp. Vi riskerar annars att hamna i en sits som ingen hittills har kunnat komma ur.

Anf. 123 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag diskuterade nyss ett antal investeringsobjekt med Sten Östlund. Faktum kvarstår: Om man hade satsat mer före lågkonjunkturen, hade vi nu haft i gång mer. Det decemberpaket jag nämnde byggs upp helt och hållet under 1992, medan vissa storprojekt kommer mycket sent. Jag vet att Mona Sahlin är en intelligent bedömare så till vida att hon vet att det uppstår ganska stora bekymmer när man går över från att bygga kontorshus, bostäder och industrilokaler, som nu står tomma runt om i Sveriges land, till annan verksamhet, till en annan typ av investeringar. Det här blir en smärtsam process för byggarbetsmarknaden. Byggarbetsmarknaden har fått gå upp på en för hög nivå, och den måste därför nu litet nedåt.

Anf. 124 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern upprepar att mycket skulle ha varit annorlunda om inte om hade varit. Jag efterlyste åtgärder som kan vidtas nu under våren för att vi skall undvika den "uppgång i onödan" av arbetslösheten som blir effekten om man inte vidtar åtgärder. Jag kan peka på många förslag: räntebidrag för en tidigareläggning av kommunala investeringar, bidrag och stöd för ROT-programmet, att man drar tillbaka förslaget att inte hjälpa till med en upprustning av skolorna, komvux, som togs upp i den förra frågan. Det finns en mängd sådana åtgärder som nu skulle kunna bidra till att arbetslösheten inte drar i väg till de höjder som bl.a. AMS-chefen förutspår. Jag vill understryka allvaret.

Jag bedömer – och t.o.m. Börje Hörnlund tycker att jag är i alla fall litet intelligent – att Sverige möjligen har detta år på sig. Om vi icke under detta år begränsar ökningen, riskerar vi att hamna i den fälla som alla andra länder i Europa har fastnat i. Det är den utvecklingen jag till varje pris vill undvika.

Anf. 125 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! De sammantagna subventionerna under 1991 – och då räknar jag också in bostadsbidragen – uppgår till 54 miljarder kronor. Det beloppet är så förfärande högt att det inte utan vidare går att öka hur som helst.

Inom regeringen, inom regeringskansliet och i ett antal departement, bearbetas en mängd frågor, och syftet är att vi skall möta arbetslöshetsspöket. Det är inte bara fråga om långsiktiga åtgärder utan också om kortsiktiga åtgärder som sätts in i avvaktan på att hemmalagade problem löses och att den internationella konjunkturen vänder. Målet är självfallet, Mona Sahlin, att vi skall ha lägsta möjliga öppna arbetslöshet.

Anf. 126 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag får väl inget svar på vad som är lägsta godtagbara eller lägsta möjliga arbetslöshet. Jag vill betona att jag inte talar om de allmänna subventionerna på bostadsmarknaden, utan jag talar om statens ansvar för att stimulera genom reparationer, ombyggnad och tillbyggnad, vilket har betydelse för glesbygden, för de små kommunerna och för tillväxten. Det är på dessa områden jag bedömer att vi har detta år på oss att möta utvecklingen. Jag menar att vi skall vara unika och att läget här icke skall bli som i andra länder i Europa – därav allvaret i min fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1991/92:336 om jordbrukspolitiken

Anf. 127 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Annika Åhnberg har frågat mig om regeringen inför ett EG-medlemskap kommer att anpassa den svenska jordbrukspolitiken till EG:s gemensamma jordbrukspolitik, vilket enligt Annika Åhnberg vore mycket olyckligt, eftersom EG:s jordbrukspolitik präglas av protektionism och brist på ansvar och solidaritet gentemot tredje världens länder.

Som framgår av regeringsförklaringen är en av de stora uppgifterna för regeringen att fullt ut föra Sverige in i det europeiska samarbetet genom förhandlingar om medlemskap i EG. Regeringen har också deklarerat att omställningen av jordbruket skall fullföljas. Syftet är att Sverige vid inträdet i EG skall ha en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring. För att förbereda en avstämning av omställningsbesluten efter det att EG lagt fast principerna för sin kommande jordbrukspolitik har en särskild omställningskommission tillsatts. Kommissionen skall beakta effekter och faktorer som inte var kända eller förutsedda vid tidpunkten för det livsmedelspolitiska beslutet, i första hand konsekvenserna av en anslutning till EG. Kommissionen kommer bl.a. också att behandla frågor rörande stödet till jordbruket i norra Sverige i ett långsiktigt perspektiv. Det är alltså fråga om att utreda vilka anpassningar som bör göras inom svensk livsmedelsproduktion inför ett EG-medlemskap. Det är självfallet viktigt att inga åtgärder vidtas som försvårar anpassningen till EG. Ett medlemskap ställer den svenska livsmedelsproduktionen inför en helt ny situation karakteriserad av lägre stödnivåer, i många fall lägre priser och en högre grad av konkurrens. Sett ur ett snävt svenskt perspektiv innebär därför ett medlemskap faktiskt minskad protektionism och ökad handel med livsmedel. Anpassningsarbetet är svårt av flera skäl. Bl.a. innebär den pågående reformen av EG:s jordbrukspolitik och de ännu inte avslutade GATT-förhandlingarna att den svenska anpassningen måste ske mot vad som kan karakteriseras som "ett rörligt mål".

När det gäller de pågående GATT-förhandlingarna kan konstateras att Sverige aktivt har engagerat sig för en framgångsrik Uruguayrunda, vars mål är minskad protektionism och stärkta regler för världshandeln inom jordbruksområdet. Detta gagnar inte minst tredje världens länder. Sveriges stora utrikeshandelsberoende gör att vi gynnas av handelsliberaliseringar och ett fungerande regelverk för den internationella handeln. Ett lyckat resultat av Uruguayrundan är därför ett vitalt svenskt intresse som inte påverkas av att Sverige nu ansökt om medlemskap i EG. Uruguayrundan bidrar även till att minska skillnaderna mellan Sveriges och EG:s jordbrukspolitik.

Det förtjänar också att påpekas att den av riksdagen år 1990 beslutade livsmedelspolitiska reformen redan gett positiva resultat. Överskotten inom animalieproduktionen har minskat, och i dag råder det i stort sett balans på dessa marknader. Spannmålsproduktionen har också reducerats tack vare den stora anslutningen till omställningsprogrammet. Det innebär att Sverige minskat sin avsättning av överskottsprodukter på världsmarknaden, vilket, under förutsättning att detta utrymme inte tas upp av andra i-länders överskott, är till gagn för tredje världens länder, eftersom dessa missgynnas av snedvriden världshandel med livsmedel. Den livsmedelpolitiska reformen har också inneburit att prisstegringstakten vad gäller livsmedel har dämpats. Viktiga steg har alltså tagits i riktning mot en fungerande marknad på livsmedelsområdet. Jag har också vid ett flertal tillfällen slagit fast att omställningen av jordbruket skall fullföljas även om Sverige nu ansökt om medlemskap i EG. Omställningsåtgärderna kan dock behöva anpassas med hänsyn till EG utan att vi för den skull ger upp de livsmedelspolitiska målen enligt 1990 års beslut.

Anf. 128 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Av svaret förstår jag dock att jag kanske uttryckte mig något oklart i frågan, därför att det här är inte riktigt ett svar på den fråga jag faktiskt ställde.

Jag delar den uppfattning som jordbruksministern ger uttryck för, dvs. förhoppningarna om att Uruguayrundan inom GATT skall bli framgångsrik. Det är inte bara ett litet, exportberoende land som Sverige som kan tjäna på det, utan det kan hela världen göra, förutsatt att man lyckas förena en liberal världshandel med hänsyn till miljön.

På lång sikt finns det ett problem här, då Sveriges närmande till och medlemskap i EG kommer att leda till en helt annan inställning i fråga om världshandeln i stort och livsmedelspolitiken. Det är helt uppenbart att den ståndpunkt som Sverige har intagit i GATT-förhandlingarna hittills när det har gällt jordbrukspolitiken är en helt annan än den som EG har intagit, och det är en diskussion som vi har all anledning att återkomma till. Hur skall vi kunna bevara vår inställning till en friare världshandel, i syfte att gynna u-länderna och ge dem tillträde till i-ländernas marknad, genom ett medlemskap i EG? Det är en av anledningarna till att vänsterpartiet förhåller sig mycket kritiskt till ett medlemskap i EG.

Men min fråga gällde årets budgetproposition, där jordbruksministern i det avsnitt som handlar om direktbidrag till jordbruket säger att ett ställningstagande till "kompensationsbeloppet för budgetåret 1992/93 får anstå tills dess förhandlingarna i GATT är avslutade". Det är en formulering som vi känner igen, men så kommer ett tillägg: "Övervägandena bör då också göras med beaktande av att anpassningen av svenskt jordbruk och svensk jordbrukspolitik till EG inte får försvåras."

"Detta måste betyda en förändring i förhållande till hur vi tidigare har hanterat den här överenskommelsen inom ramen för GATT. Det är på den punkten som jag undrar: Vad står den här mycket oklara formuleringen för? Vad betyder den i praktiken?

Anf. 129 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag tycker inte att formuleringen är oklar, utan den betyder precis vad där står, dvs. att kompensationsbeloppet – som är en summa pengar, varav det mesta tillfördes 1989 och en del 1990, när man under pågående GATT-förhandlingar inte ville höja gränsskyddet ytterligare – kan utgå till jordbruket på olika sätt. Vi vet inte vilket resultatet av GATT-förhandlingarna blir, inte heller när de är slutförda, men under förutsättning av att det skall utgå ett kompensationsbelopp efter GATT-förhandlingarnas slut, kan det alltså omfördelas, dels beroende på krav i GATT-resultatet, dels beroende på att vi har att anpassa det svenska stödsystemet till EG inför ett medlemskap. Det är ganska enkelt.

Får jag sedan till kommentaren om svensk politik efter ett EG-medlemskap säga att jag är övertygad om att inte vare sig Annika Åhnberg, hennes parti eller några andra partier kommer att upphöra med politisk verksamhet därför att Sverige blir medlem i EG. Vi får då snarare möjlighet att i större fora driva en aktiv linje till förmån för u-länderna, och det är kanske bra.

Jag tror att det skulle vara nyttigare om vi fick framföra våra gemensamma uppfattningar inom EG.

Anf. 130 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att vi alltid, oavsett om vi är i eller utanför EG, bör försöka fortsätta med den handelspolitiska inställning som vi har haft och som är till gagn för u-länderna. Jag tror ändå att jordbruksministern är rätt ensam om att tycka att frågorna om kompensationsbidraget för det budgetår vi strax går in på och hur vi skall förhålla oss till EG är enkla.

Jordbruksministern säger att vi måste anpassa oss till ett stödsystem som är delvis annorlunda. Ja, det bygger t.ex. på ett högre gränsskydd i förhållande till länder utanför EG än det som Sverige faktiskt har. Betyder en sådan här formulering att det är den typen av kompensation man tänker sig att det svenska jordbruket skall få, att Sverige på det sättet skall närma sig EG, att gränsskyddet för vissa produkter t.ex. är i nivå med EG:s? Eller vad betyder det mera konkret? Kompensationsbeloppet har hittills gällt en summa t.ex. per ko, men vilken typ av förändringar avser man nu att göra?

Anf. 131 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag sade att den här formuleringen var begriplig, men jag tror inte att jag sade att den var enkel. Jordbrukspolitik saknar tyvärr enkla inslag i allmänhet och är tämligen svår. Däremot tror jag väl att Annika Åhnberg har förmåga att förstå den, efter långvarigt arbete i jordbruksutskottet.

Det konkreta innehållet känner vi inte till, och det skall inte heller uttalas i budgetarbetet. Vad vi vet är att GATT-förhandlingarna inte är avslutade, att EG:s livsmedelspolitiska reform inte har kommit till stånd och att vi ännu så länge inte har inlett några förhandlingar. Vi kommer efter hand att få veta mer och mer på var och en av dessa punkter, och då skall vi se till att anpassa vårt system så att medlemskap inte försvåras.

Anf. 132 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Medlemskapet är ju inte aktuellt för dagen. Tidigare år har regeringen nöjt sig med att konstatera att kompensationsbeloppets storlek och utbetalningsform är huvudsakligen beroende av vad som händer inom ramen för GATT-förhandlingarna, men nu finner regeringen anledning att göra detta tillägg. Det är alltså inte tillräckligt att frågan om kompensationsbeloppet får anstå till dess GATT-förhandlingarna är avslutade, utan man har för avsikt att under budgetåret 1992/93 göra andra förändringar, som innebär en anpassning av svenskt jordbruk och svensk jordbrukspolitik till EG. Vad denna anpassning skall innebära vet man inte, men man är ändå övertygad om att det under detta år kommer att vara nödvändigt med förändringar.

Det förvånar mig att man å ena sidan redan nu är så säker att man i budgetpropositionen måste göra detta tillägg och å andra sidan inte alls vet vad de förändringarna kommer att innebära. Jag tror att jordbrukarna i Sverige vid det här laget är tämligen trötta på dessa halvkvädna visor, som inte ger minsta vägledning för hur de skall lägga upp sitt arbete.

Anf. 133 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Nu har jag insett hur det är. Det är inte så att Annika Åhnberg inte förstår vad som står i texten, utan hon tycker inte om vad där står. I och för sig respekterar jag det.

Jag vill upprepa vad jag sade i svaret, nämligen att en av de stora uppgifterna för den nuvarande regeringen är att fullt ut föra Sverige in i det europeiska samarbetet genom förhandlingar om medlemskap i EG. Det är uppenbart att kommentaren att medlemskap inte är aktuellt får stå för Annika Åhnberg, då regeringen har en annan uppfattning. Därför talar vi om att detta kommer att påverka jordbrukspolitikens utformning framöver. Den 25 februari kommer ytterligare förslag från regeringen om jordbrukspolitiken, och då finns det möjligen också anledning att tro att en del av det som inte är klart uttryckt här kommer att bli något klarare.

Anf. 134 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att jag inte tycker om formuleringen, och det beror på att jag inte förstår den. Jag blir inte mycket klokare efter jordbruksministerns svar.

När jag sade att medlemskap inte är aktuellt menade jag just att det inte är aktuellt under budgetåret 1992/93, men det är uppenbarligen aktuellt med någon typ av anpassning under det budgetåret som rör kompensationsbeloppet. Vad denna förändring skall innebära vet regeringen inte, men man vet ändå tillräckligt säkert att den skall komma för att tala om det i budgetpropositionen. Jag vidhåller att den här typen av oklara formuleringar – som jag nog inte är ensam om att fundera över vad de betyder – ställer till problem för jordbrukarna i det här landet. Vad betyder detta? Det är ungefär som att ställa en fråga till oraklet i Delfi; man får ett svar som är omöjligt att tolka. Vad betyder det här för jordbrukare som har att planera verksamheten vid sitt jordbruksföretag? Har man inte tydligare besked att komma med kunde man ha avvaktat tills man hade sett resultatet av GATT-förhandlingarna och vad de faktiskt skulle innebära för det här årets kompensationsbelopp.

Anf. 135 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Signalen att vi successivt kommer att anpassa jordbrukspolitiken till EG inför ett förestående medlemskap är viktig, tycker jag. Det är därför den finns med i budgetpropositionen. Meddelanden om på vilka sätt det kan göras kommer successivt och i den takt som vi får reda på hur vi kan göra dessa förändringar.

Anf. 136 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag har förstått att jordbruksministern tycker att det är viktigt. Jag tror att vi är många som tycker att det skulle vara viktigt med klara besked. Kopplat till vad som också sägs i svaret och som sägs allmänt i diskussionen om att det livsmedelspolitiska beslutet ligger fast, att vår hållning i GATT-förhandlingarna ligger fast och att medlemskapet i EG inte skall innebära någonting annat än att vi fullföljer omställningen av jordbrukspolitiken blir det här inte något klart och tydligt besked, som gör livet särskilt mycket lättare för någon. Men det är uppenbarligen så att vi får vänta till

längre fram i vår för att då förhoppningsvis få besked om vad det här egentligen betyder.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1991/92:342 om försäljning av opastöriserad mjölk

Anf. 137 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Ingbritt Irhammar har frågat mig vilka insatser regeringen avser göra för att möjliggöra en fortsatt småskalig försäljning av opastöriserad mjölk.

Regeringen kommer inom kort att tillsätta en utredning med uppgift att göra en förutsättningslös översyn av de livsmedelshygieniska bestämmelser som kan ha betydelse för den småskaliga livsmedelsproduktionen och teknikutvecklingen på området. Det är viktigt för såväl producenter som konsumenter att denna produktion underlättas där det är möjligt, samtidigt som kraven på livsmedelshygien måste tillgodoses. Utredningen kommer med utgångspunkt i småskalig förädling och försäljning att bl.a. behandla frågan om pastörisering av mjölk. Det vore olämpligt av mig att föregripa utredningens arbete.

I sin fråga nämner Ingbritt Irhammar en ansökan som inkommit till regeringen från Inga och Sven R Pettersson. De ansöker där om dispens från förbudet mot att sälja opastöriserad mjölk till butiker och att sälja mjölken vidare till allmänheten från dessa butiker samt hemställer att regeringen förordnar att de förundersökningar och lagföringar som pågår rörande försäljning av mjölken som kattmat läggs ned. Ärendet bereds inom regeringskansliet och kommer att avgöras så snart som möjligt.

Jag vill också erinra om att livsmedelsverket har fått ett uppdrag av regeringen att redovisa förutsättningarna för småskalig produktion inom ramen för livsmedelslagstiftningen samt hur ändringar i lagstiftningen och tillämpningen påverkar dessa förutsättningar. Redovisningen skall göras i verkets anslagsframställning åren 1992–1994.

Anf. 138 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag vill först tacka för svaret. Jag tycker att det är bra att utredningen nu kommer till stånd, och jag tycker att det är viktigt att då se över de livsmedelshygieniska kraven i framtiden.

Det har ju varit en mycket intensiv debatt, åtminstone hos oss nere i Skåne, som gällt kattmjölk eller ej, alltså pastöriserad eller opastöriserad mjölk. Det finns fördelar och nackdelar.

Fördelar, som vi väl känner till och som det länge kämpades för, med pastöriserad mjölk är att man får bort tuberkulosbakterierna, och även att konsumenterna vet att den mjölk de köper är fri från bl.a. salmonella. Det är oerhört viktigt för dem. Självfallet är det också viktigt för producenterna att folk vågar fortsätta att köpa deras produkter.

Samtidigt vet vi att det är oerhört många som dricker opastöriserad mjölk. Fram till nyligen fanns det över 20 000 mjölkbesättningar i vårt land. Det är

någon som äger varje besättning, vanligtvis en familj, och många dricker den här mjölken och har gjort så dag ut och dag in i åratal. De kan naturligtvis inte förstå varför det skulle behöva vara skadligt för andra.

Vi tillåter folk att köpa cigarretter, som vi vet är skadliga. Vi tillåter att cigarretter säljs, låt vara att de då skall vara försedda med en varningstext. Folk kan röka dem år ut och år in, och vi vet att det är oerhört många som får lungcancer och andra sjukdomar av det.

Folk får t.o.m. köpa sprit, låt vara att det måste ske på spritbolag, och de får lov att dricka den, så länge de inte stör andra.

Men folk får alltså inte köpa den här mjölken. Jo, det har gått så länge den har kallats kattmat. Det är väl för att vi vet att det finns människor som köper även annan djurmat och äter; de säger att det är billigare. Det har vi inte heller förbjudit dem.

Jag har en liten fråga: Känner jordbruksministern till någon som blivit sjuk av den s.k. kattmjölken under senare år? Och ytterligare en: Jordbruksministern sade att det skulle komma ett avgörande i det här ärendet från regeringskansliet så snart som möjligt. Är det fråga om dagar eller veckor?

Anf. 139 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Först och främst är frågan aktuell i regeringskansliet och på departementet. Det är fråga om dagar eller en vecka, tror jag, innan det blir ett avgörande.

Enligt den beställning av utredning som kom från jordbruksutskottet, aktualiserad av en motion i ärendet, finns det en målkonflikt mellan å ena sidan småskalig produktion, förädling, försäljning, och å andra sidan de livsmedelshygieniska kraven. Den målkonflikten skall utredas och beaktas i den utredning som nu kommer att tillsättas.

Det har skett förändringar i tekniken som har gjort det lättare t.ex. att uppfylla hygieniska krav. Jag tänker på enkla saker som disksystem, slutna anläggningar och kylsystem, som inte fanns tidigare. Den typen av teknikförändringar kan möjligen ha gjort att en del bestämmelser har blivit föråldrade. Att utreda det är en av de uppgifter som regeringen avser att ge den utredning som tillsätts.

Anf. 140 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att det rör sig om dagar, kanske någon vecka, innan det blir ett avgörande i det ärende som jag speciellt har tagit upp.

Jag vill också slå fast att om några bestämmelser skulle förenklas och om det skulle gälla eventuella tillstånd är det viktigt att det verkligen rör sig om småskalig produktion. Folk vill ändå veta varifrån varorna kommer.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1991/92:348 om lantbrukarna och etanolprogrammet

Anf. 141 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Ivar Virgin har frågat mig följande: Om jordbrukspolitiken ändras, kommer då lantbrukarna som deltar i kontraktsteckningen för etanolproduktion att få samma villkor, exempelvis om ett arealbidrag införs, som övriga spannmålsodlare?

Jag ser positivt på de planer som finns att starta etanolproduktion i landet och på det arbete som för närvarande pågår inom lantbrukarnas föreningsrörelse med att bedöma framtidsutsikterna för detta projekt.

Regeringen har visat sin avsikt att gynna miljövänlig biobränsleproduktion och -användning, bl.a. genom att slopa skatten på etanol. Vidare kan bidrag ges för etanolframställning inom ramen för omställningsprogrammet för jordbruket. Det har således öppnats nya möjligheter för marknadens aktörer att starta etanolproduktion i landet.

När det gäller livsmedelspolitikens framtida utformning är det så att regeringen under den gångna hösten har tillsatt den s.k. omställningskommissionen, som har till uppgift att förbereda en avstämning av det livsmedelspolitiska beslutet år 1990 med hänsyn till den jordbrukspolitik som kommer att föras inom EG. Utgångspunkten för kommissionens arbete är att omställningen av jordbruket skall ske på ett sådant sätt att Sverige vid inträdet i EG har en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring och livsmedelsindustri. Kommissionen skall vidare behandla stödet till jordbruket i norra Sverige samt pröva frågan om arealersättning som en metod att bevara öppna landskap. Det är ännu osäkert vad som slutligen kommer att bli resultatet av reformförslagen i fråga om EG:s jordbrukspolitik. Omställningskommissionen kommer att följa utvecklingen samt löpande redovisa sina slutsatser i fråga om behovet av förändringar.

Jag vill därför svara Ivar Virgin på frågan om det framtida stödet till den åkerareal som kontrakteras för etanolproduktion att denna mark kommer att betraktas som all annan omställd mark och således omfattas av samma regler.

Vad avser omställningen av åkermarken i ett EG-perspektiv vill jag ge samma besked som jag gjort tidigare, nämligen att det är min bestämda uppfattning att omställd areal vid ett EG-inträde, såvida den inte är skogsplanterad, skall behandlas som all annan stödberättigad mark.

Anf. 142 IVAR VIRGIN (m):

Fru talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret.

Etanolfabriken i Lidköping fungerade mycket bra under försöksperioden för ett par år sedan. Man vann stora erfarenheter på teknik- och processområdet. Fabriken stängdes när de ekonomiska förutsättningarna för fortsatt drift saknades. Fram till nu har den tekniska utvecklingen gått vidare. Det är nu intressant, inte minst inför ett EG-medlemskap, att gå vidare. En återstart är därför planerad. Men den förutsätter att försöksanläggningen tillförs de omställningsersättningar som lantbrukarna är berättigade till. I gengäld åtar sig Agroenergi Utveckling AB, som står för försöksanläggningen, att

förbruka en viss mängd spannmål. För svenskt jordbruk kan en utveckling på teknik- och processområdet ge fördelar på EG-marknaden. Det kan utveckla vår kompetens på det här området på ett sådant sätt att vi är starka vid ett EG-inträde.

För att lantbrukarna skall känna en rimlig trygghet inför den här satsningen är det viktigt att förutsättningarna är så klara som möjligt. Det är då viktigt att – jag förstår att jordbruksministern har den inriktningen – i förhandlingarna med EG mycket hårt driva uppfattningen att denna areal efter omställningsperioden är åkermark och således bör få ta del av de arealbidrag som EG eventuellt kommer att införa. Det här är ekonomiskt sett en utomordentligt betydelsefull fråga för lantbrukarna.

Om den jordbrukskommission som nyligen har tillsatts kommer fram till anpassningsåtgärder inför en EG-anslutning som ändrar förutsättningarna i vår omställning, tar jag för givet att den areal som används till etanol och fodertillverkning kommer att få en rättvis behandling – om man gör förändringar i vårt omställningssystem och betraktar denna mark på samma sätt som annan mark.

Anf. 143 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Jag förstår att i grundfrågan råder det stor enighet mellan Ivar Virgin och mig. Frågan gäller således hur man i ett längre perspektiv, i EG-sammanhang, kan behandla den här arealen. Som jag antydde i svaret gäller det omställningsareal i allmänhet och den areal som ställs om för att producera råvaror till etanolproduktion i synnerhet.

I de upprepade kontakter som vi hittills – innan de formella förhandlingarna med EG har börjat – har haft med EG i Bryssel, har det framkommit att det inte finns något som tyder på annat än att den här arealen blir stödberättigad även inom EG. Oavsett vilken typ av areal man tittar på i de program som finns eller planeras inom EG:s jordbrukspolitik, utgår ett stöd både för den areal som odlas och den areal som används för särskilda program. Det finns därför ingen rimlig anledning att anta att den svenska omställningsarealen skulle behandlas på ett annat sätt. Det kommer att vara ett bestämt krav från den svenska regeringen att den skall hanteras precis på samma sätt som all annan areal och all annan stödberättigad mark.

Anf. 144 IVAR VIRGIN (m):

Fru talman! Jag tycker att det var ett bra svar. Mitt förslag till jordbruksministern är att man vid de fortsatta kontakterna med EG-kommissionen även skall ta upp det här specifika problemet. Det är trots allt fråga om en mark som har en något annan användning än den vi normalt laborerar med. Jag är övertygad om att jordbruksministern kommer att få ett positivt svar. Men jag tror att frågan kan vara värd att väckas så tidigt som möjligt.

Anf. 145 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Vid besök på kommissionen i Bryssel har jag erfarit att man där ser med viss uppskattning på den svenska jordbrukspolitiken och den svenska omställningen. Man är också intresserad av att omställningen följs och att vi går vidare i vår strävan att producera även annat än livsmedel

på åkerarealen. Denna positiva grundsyn understöder naturligtvis den bedömning som jag gjorde tidigare. Jag skall gärna följa Ivar Virgins råd att ta upp den areal som speciellt används för etanolproduktion i kommande resonemang.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1991/92:300 om vägunderhållet

Anf. 146 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Georg Andersson har frågat mig om regeringen, utöver de medel till drift och underhåll av statliga vägar som föreslås i budgetpropositionen, planerar några andra åtgärder för att nu öka insatserna för vägunderhåll.

I sin fråga konstaterar Georg Andersson att vägverket inte får kompensation för inflationen sedan hänsyn tagits till att reparationer av Södertäljebron skall belasta detta anslag.

Regeringen är medveten om att behovet av åtgärder på vägnätet är mycket stort. Det gäller såväl nyinvesteringar som underhållsåtgärder. Samtidigt gäller att det statsfinansiella läget är ansträngt. Det är dock regeringens avsikt att ytterligare medel skall tillföras trafikens infrastruktur. Genom utförsäljningen av statligt ägda företag kommer medel att frigöras för finansiering av nödvändiga åtgärder inom infrastrukturområdet.

Vad beträffar medel till drift och underhåll av statliga vägar, föreslås i budgetpropositionen en anslagsökning med nära 4 %. Dessutom lämnas förslag om att besparingar på investeringsprojekt som finansieras med medel från anslagen till investeringar i trafikens infrastruktur skall få utnyttjas för underhållsåtgärder.

Anf. 147 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag tycker inte att det är något riktigt bra svar, men det var i och för sig inte helt oväntat.

Min fråga ställdes mot bakgrund av att jag ansåg att departementet, regeringskansliet, har medverkat till att sprida en vilseledande information. I en broschyr, Nyheter från departementen, sades i samband med att budgetpropositionen presenterades att: "Vägunderhållet, som varit eftersatt de senaste åren, förbättras nu. Anslaget till drift och underhåll höjs." Detta gav intryck av att man nu såg ett trendbrott och att vi skulle börja ta igen det eftersatta vägunderhållet.

När man då ser i budgetpropositionen finner man att detta alls icke är fallet. Det är faktiskt inte fråga om 4 % i real anslagsökning sedan man tar hänsyn till att reparationen av Södertäljebron skall belasta detta anslag. Olyckshändelsen med Södertäljebron skall nu klaras av med 185 milj.kr., som det heter i propositionen. Efter det att reparationen har täckts återstår bara, om jag har räknat rätt, en ökning på ca 0,6 %, och så optimistisk tror jag inte ens regeringen är beträffande inflationen. Alltså täcker inte förslaget i budgetpropositionen inflationen.

Vi har därför från socialdemokraternas sida föreslagit att ytterligare 1 200 milj.kr. skall avsättas för att börja återställa det eftersatta vägunderhållet. När då statsrådet säger att man skall använda investeringspengar för att klara vägunderhållet, blir jag mycket betänksam. Jag menar att det förslaget bör avvisas. Det finns så väldigt många investeringsobjekt att vi inte kan börja tumma på de infrastrukturanslag som riksdagen har beviljat för eftersatt underhåll.

Anf. 148 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det finns naturligtvis anledning att försöka reda ut dessa saker. En effekt av den nu rådande konjunkturnedgången, som är ett resultat dels av en internationell konjunkturnedgång, dels är hemmalagad av den tidigare regeringen, är att anbudspriserna nu faller kraftigt. Det kan sägas vara en positiv effekt utifrån detta perspektiv. Detta gäller också vägverkets drifts- och underhållsarbeten som till mycket stor del utförs av privata entreprenörer.

Innebörden av detta är att vägverkets kostnad för samma utförda arbete sjunker. Georg Andersson är nu motståndare till att dessa pengar skulle kunna användas till det eftersatta underhållet. Vi tycker att detta är en alldeles utmärkt möjlighet att öka volymen på underhållsåtgärder genom att utnyttja den nuvarande konkjunkturnedgångens lägre entreprenadprisindex till ökat underhållsarbete.

Vi skriver i propositionen att en allmän strävan skall vara att de här projekten skall kunna genomföras till en kostnad som i enskilda fall kan ligga 20 % och ända ner till 30 % under vad som är kalkylerat. Faktum är att de anbud som vägverket i dag får in på olika objekt ligger i den storleksordningen. De är så mycket lägre än de kalkyler som tillkom på den tid när Georg Andersson var kommunikationsminister. Vi anser att dessa pengar utgör en ökad del.

Fru talman! Jag kan inte inse att detta skulle vara att ta pengar från investeringsanslag. Vi säger nämligen samtidigt att vi är beredda att sälja ut statliga företag, att rensa i statens balansräkning och använda de pengarna till att bygga vägar, järnvägar och annan infrastruktur. Detta är en politik som vi tror kommer att leda till att Sverige får både en bättre underhållsstandard och fler vägar och järnvägar.

Anf. 149 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Mats Odell måste förstå att det här resonemanget smärtar mig litet grand. Jag kämpade under ett par års tid med att få fram infrastrukturmedel för att kunna genomföra en rad projekt på vägar och järnvägar runt om i landet. Efter mycken möda, många debatter och mycket krigande fick vi ett riksdagsbeslut som sade att minst 20 miljarder i fast penningvärde skall avsättas för sådana investeringsändamål under de närmaste åren. Nu börjar regeringen att tumma på det här anslaget dels genom att inte räkna upp det i fast penningvärde, dels genom att använda en del av det till underhåll, det årliga underhållet. Man äter alltså upp investeringspengarna på det sättet genom att använda det till drift och konsumtion. Det kan inte

vara en vettig väg att gå, nu när vi äntligen har fått resurser för att börja bygga det här landet.

Anf. 150 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag är ledsen om jag smärtar min gode vän Georg här, men faktum är att Georg Andersson kämpade tappert under ett par års tid för att få fram pengar. Det var bra. Det var synd att han inte nådde ända fram när det gäller exempelvis de 5 miljarder som skulle komma från televerket genom att inte vara med och betala notan. Den andra ändan av det projektet var nämligen att televerket självt skulle få lägga fast en kostnadsanpassad taxestruktur. Sedan ville Georg Andersson inte vara med och betala notan. Men det är en annan sak.

Vad vi nu gör är att vi tar fram ytterligare ett stort antal miljarder, jag kan inte säga hur många, som vi vill lägga till detta anslag som tidigare har hetat K1. Detta är verkligheten. På så sätt får vi både ökade investeringsanslag och på kort sikt pengar över, som kan användas till att öka underhållsanslagen när vi nu går in i högkonjunkturen.

Anf. 151 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Detta kan ju vidgas långt till teleinvesteringsanslag och försäljning av företag och till frågan om televerkets taxehöjningar. Jag är beredd att återkomma till detta i andra debatter.

Nu handlar det om att departementet, regeringskansliet, gick ut med en information om att drifts- och underhållsanslagen ökar i motsats till vad som var fallet tidigare. I praktiken är det inte så. Det var detta jag ville få belyst i den här diskussionen. I den politiska debatten kan vi alla tjäna på att vi håller oss till fakta i den information vi lämnar. Vi bör inte skapa föreställningar om att det sker saker och ting som sedan inte sker. Jag har talat med vägdirektörer runt om i landet, och de är ganska bekymrade över att de inte får de pengar de hade räknat med för att kunna börja ta i fatt litet av det eftersatta vägunderhållet. Detta har vi tyvärr brottats med under en tid.

Anf. 152 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! När vi lade fram budgetpropositionen var vi medvetna om att den i visst avseende skulle utgöra en besvikelse. Vår infrastrukturpolitik skall helt enkelt inte gå helt och hållet över statsbudgeten. Vi vill ta fram nya pengar genom att sälja ut statliga företag och annat. Under tiden har vi varit innovativa, och vi vill utnyttja lågkonjunkturens lägre entreprenadprisindex till att satsa och göra investeringar som Georg Andersson har varit med och beslutat om, och ändå få pengar över.

Låt oss, Georg Andersson, träffas vid utgången av det budgetår som börjar den 1 juli i år och se hur mycket underhåll som ändå har gjorts på våra vägar! Det tror jag är vad vi skall se fram emot. Jag vågar nästan lova Georg Andersson att vi vid den tidpunkten kommer att ha genomfört underhåll som motsvarar mer än de 4 % som vi aviserade i budgetpropositionen.

Anf. 153 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag är naturligtvis glad och tacksam om underhållsinsatserna kan ökas, men jag tycker inte det känns bra om det skall ske med hjälp av

investeringsmedel. Att sälja fasta egendomar för att konsumera det man har tjänat genom att använda det till drift och underhåll av grusvägar och nedslitna asfaltsvägar kan inte vara en vettig förmögenhetsförvaltning. Jag vill därför att kommunikationsministern och hela regeringen besinnar sig. Så får man inte hantera våra gemensamma egendomar.

Anf. 154 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag reagerar kraftfullt mot den beskrivning av politiken som Georg Andersson ger. Vi säljer inte ut några tillgångar för att använda det vi får in för konsumtion, utan vi skall använda medlen till investeringar. Det är fullt klart. Det vi gör är att vi är beredda att utnyttja de förbilliganden som kan komma med anledning av lågkonjunkturen och den mellanskillnad som då uppstår för ett förbättrat underhåll av det vägnät och det järnvägsnät som i dag är eftersatt.

Anf. 155 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Men det är ju de pengar som är avsatta för investeringar som Mats Odell till dels vill förvandla till konsumtion, dvs. drift och underhåll. Det är ju ostridigt så. Det som Mats Odell säger här nu är också vad som står i budgetpropositionen. Detta är en olämplig metod, som jag menar bör avvisas. Vi skall inte använda inkomster från försäljning av fast egendom till drift och underhåll.

Anf. 156 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Vi skiljer oss i vår bedömning av detta. Det skulle naturligtvis vara mycket frestande för mig att gå igenom finansieringen av de underhållsåtgärder som Georg Andersson tidigare genomförde. Georg Andersson fastslog i ett beslut att vägverket under 1989 skulle få använda 300 milj.kr. av nästa års anslag. Under 1990 och 1991 knaprade man på en tidigareläggning av beläggningsarbeten för 400 milj.kr. Att låna av framtiden, Georg Andersson, är inte heller någon ideallösning. Vi befinner oss emellertid i ett kärvt statsfinansiellt läge. Jag tror att det om ett år, när vi tittar på vad vi har lyckats genomföra, är lättare att få perspektiv på vad den här politiken innebär.

Anf. 157 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få återkomma då.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1991/92:303 om järnvägslinjen Boden–Haparanda

Anf. 158 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Åke Selberg har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder så att vissa investeringar på järnvägslinjen mellan Boden och Haparanda kan komma till stånd.

Banan mellan Boden och Haparanda är i dag klassificerad som länsjärn-

väg, vilket innebär att det är regionen som beslutar om prioritering av medel till upprustning av banan.

Avgörande för huruvida banan skall upprustas eller inte, alldeles oavsett vem som bekostar en sådan upprustning, bör enligt min mening vara banans långsiktiga framtida utvecklingsmöjligheter. I dagsläget finns det inget som tyder på att omfattningen av godstrafik på banan kommer att öka inom den närmaste framtiden.

Frågan om att överföra Haparandabanan till stomnätet har diskuterats, och banverket har till uppgift att löpande se över och lämna förslag till eventuella förändringar av den rådande indelningen av bannätet. Haparandabanan är, tillsammans med ett par andra länsjärnvägar, speciell så till vida att den löper mot nationsgräns. Om banverket föreslår att Haparandabanan skall föras över till stomnätet, är jag naturligtvis beredd att pröva ett sådant förslag i positiv anda.

Anf. 159 ÅKE SELBERG (s):

Fru talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret, även om jag inte tycker att det är tillfredsställande.

Min fråga har föranletts av de mycket stora och snabba förändringarna i Sovjet och på Nordkalotten, där en ökad öst–väst-handel kan förväntas, främst i Ryssland och de tätbefolkade regionerna på Kolahalvön. Det finns i dag ett stort intresse i t.ex. Murmansk- och Belomorskregionerna av att öka handelsutbytet med de skandinaviska länderna.

Vi vet också att en del järnvägsförbindelser i det här området förbättras för att kunna utnyttjas i större utsträckning. Problemet med att skapa järnvägsförbindelser direkt med Haparanda är dels banans beskaffenhet, dels de olika bredderna på järnvägen, dvs. att den är smalare på den svenska sidan än på den finländska. Det har också tidigare varit många problem med det här. I dag måste man omlasta vagnarna, och om det skall bli möjligt att fortsätta med transporterna här måste vagnarna också kunna omaxlas i Haparanda. Det var en del av frågan som jag inte tyckte att jag fick svar på.

Anf. 160 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det här är en region som är hårt drabbad av konjunkturnedgången, strukturrationaliseringar och annat, och regeringen är oerhört intresserad av att på alla tänkbara och rimliga sätt bidra till att hela Sverige skall kunna leva. Då är det mycket viktigt att infrastrukturen är bra och konkurrenskraftig. Problemet när det gäller just Haparandabanan är den minskande trafiken. Jag bad departementet att ta fram underlag, och det visade sig att det 1988 passerade 10 699 vagnar på 219 000 ton. Antalet vagnar minskade år 1989 till 9 699, år 1990 till 8 513 och år 1991 till 7 517, då man var nere på 172 000 ton. Det är den dagsaktuella utvecklingen.

Som Åke Selberg säger, är utvecklingen i Östeuropa mycket lovande på många sätt. När det sker en trafikutveckling som är positiv, när det uppstår ett tryck på den här banan, är jag beredd att vidta alla relevanta åtgärder för att man skall kunna möta den utvecklingen och se till att infrastrukturen står i samklang med behoven. Problemet i dag är hur man skall få en ökad trafik på banan, inte att öka de administrativa insatserna. Man kan lägga in banan

i stomnätet, men det bidrar inte på ett särskilt positivt sätt till den näringspolitiska utvecklingen i Haparandaområdet. Vi måste vara mera kreativa än så, Åke Selberg. Vi får tillsammans, med alla goda krafter, jobba för att stärka den här regionens näringspolitiska växtkraft, bl.a. genom en framsynt politik på det ekonomiska området, och när det blir ett tryck på banan trafikmässigt skall vi ta itu med det också.

Anf. 161 ÅKE SELBERG (s):

Fru talman! För att få ett ökat tonnage på banan måste man vidta vissa åtgärder. Vad som nu har hänt är att vagnarna måste axlas om. Det här har man klarat vid gränsen mellan Polen och Ryssland, och därför är det viktigt att vi också klarar det i Haparanda. Om vi inte gör det kommer tonnaget knappast att öka. Det vore därför framsynt att vidta dessa åtgärder när det gäller bangården i Haparanda. Enligt de beräkningar som också SJ har gjort tyder vissa prognoser på att volymen kan öka fram till år 2000 om de åtgärder som vi har pekat på skulle vidtas.

Anf. 162 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ja, Åke Selberg, jag är beredd att vidta åtgärder som kan bidra till att infrastrukturen blir attraktiv för ökad godstrafik till bl.a. Murmanskområdet. Men jag tror faktiskt att helt andra åtgärder också måste till. Det kan vara en nödvändig åtgärd när trafiken ökar, men det är långt ifrån en tillräcklig åtgärd för att man skall få till stånd den utvecklingen, som vi alla vill ha.

Vi skall inom regeringen på olika sätt lägga fram förslag som skall stödja den regionen. Jag är själv inriktad på att komma upp till det distriktet – det har jag lovat vid en uppvaktning – för att studera den här saken på plats. Jag har en positiv inställning till att i det området vidta åtgärder som är relevanta för att trafikutvecklingen skall kunna bli den som vi alla hoppas på.

Anf. 163 ÅKE SELBERG (s):

Fru talman! Både pressen och de personer som uppvaktade kommunikationsministern var ganska förhoppningsfulla efter uppvaktningen. Jag hoppas verkligen att det också skall bli resultat av den.

Jag har suttit och lyssnat på ett par frågedebatter där man har diskuterat kostnaderna för vägunderhållet, osv. Jag förstår problemen med det. Men här har man en möjlighet att få den tunga trafiken från vägarna, åtminstone delvis.

Om man kan öka trafiken på Haparandabanan får man också en ökad trafik på stambanan, och det skulle också vara en klar fördel.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på frågorna 1991/92:344 och 350 om den planerade järnvägstunneln genom Hallandsåsen m.m.

Anf. 164 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Maud Ekendahl har frågat mig om den planerade tunneln genom Hallandsåsen kan flyttas från Förslöv till Margaretetorpstrakten.

Vidare har Ingvar Eriksson frågat mig hur jag avser medverka till att miljökonsekvenserna blir allsidigt belysta vid utbyggnaden av västkustbanan.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Banverket har utarbetat olika förslag till sträckningar av järnvägen genom Ängelholm, och dessa förslag är för närvarande ute på remiss. Ett antal olika förslag har presenterats, och syftet med det remissförfarande som banverket nu genomför är att för- och nackdelar i de olika alternativen skall belysas av remissinstanserna. Något beslut om en slutlig sträckning genom Ängelholm har ännu inte fattats.

Det nu planerade läget för tunneln genom Hallandsåsen är inte på något sätt avgörande för vilken lösning som slutligen väljs på sträckan genom Ängelholm.

Banverket upprättar alltid miljökonsekvensbeskrivningar vid nybyggnationer men även vid väsentliga ombyggnader av befintlig järnväg. Dessa beskrivningar ser jag som en naturlig del av banverkets utredningsarbete. Då det gäller sträckningen genom Ängelholm har översiktliga miljökonsekvensbeskrivningar upprättats för de alternativa sträckningar som nu är ute på remiss. När banverket med utgångspunkt i remissvaren har reducerat antalet tänkbara sträckningar kommer mer kompletta miljökonsekvensbeskrivningar att upprättas för de kvarvarande alternativen. Genom dessa miljökonsekvensbeskrivningar och genom det nu pågående remissförfarandet kommer enligt min mening miljökonsekvenserna att bli allsidigt belysta.

Anf. 165 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret på min fråga.

Anledningen till min fråga till kommunikationsministern är att banverkets utredningsförslag om dubbelspårets sträckning genom Ängelholms kommun för närvarande är ett mycket stort allmänt diskussionsämne, bland politiker, inom naturvårdsverket, och inte minst faktiskt bland allmänheten.

Allmänheten har engagerat sig mycket hårt i den här frågan. Man har bildat en opolitisk förening vid namn Västkustbanans framtid. Man har överlämnat en namninsamling med ca 4 000 underskrifter till kommunledningen i Ängelholm till förmån för järnvägssträckningen längs E 6 och en placering av tunneln i Margaretetorpstrakten.

Banverket säger att tunneln skall placeras i Förslöv, och man är inte beredd att ändra på detta. Jag hör nu att kommunikationsminister Mats Odell uttalar att något beslut om en slutlig sträckning genom Ängelholm ännu inte har fattats. Jag är väl medveten om att man inte har gjort det.

Vidare anser kommunikationsministern att det planerade läget för tunneln genom Hallandsåsen inte på något sätt är avgörande för vilken lösning som väljs för sträckan genom Ängelholm. Jag vill därför ställa en följdfråga.

Kan man tolka svaret som att kommunikationsministern har bestämt sig för att tunneln skall ligga på det ställe som man nu har planerat?

Anf. 166 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret.

Jag ställde frågan eftersom debatten om västkustbanans upprustning och sträckning genom Hallandsåsen och Ängelholm har kommit in i ett intensivskede. De många förslagen på sträckning genom Ängelholms kommun medför alla betydande konsekvenser för miljön, närboende och människor verksamma i de berörda områdena. Det är därför intresset för frågan är så stort och debatten har blivit så intensiv.

Statsrådet ser det som en naturlig del av banverkets utredningsarbete att upprätta miljökonsekvensbeskrivningar vid järnvägsbyggen och framhåller i det här fallet att översiktliga sådana redan har utförts. Efter den remissomgång som nu pågår kring de framlagda alternativen, menar tydligen statsrådet att mera konkreta miljökonsekvensbeskrivningar skall göras över de alternativ som då kvarstår. Det är självfallet tillfredsställande och nödvändigt. Jag anser ändock att stora brister råder i grundplaneringen för ett så omfattande projekt som detta.

Banverket har vid planeringen arbetat lokalt bit för bit och kommun för kommun utan den, som jag anser, nödvändiga kopplingen och samordningen mellan kommuner och regioner. Exempelvis tycks det som om planeringen nära nog slutförts norr om och genom Hallandsåsen innan man över huvud taget har tagit sig an problemen söder om åsen och genom Ängelholm. Detta är inte bra och har nu lett till en svårhanterlig situation för politiker och allmänhet i området. Tiden är nu mycket knapp, och den mycket komplicerade debatten har blivit irriterad och svårhanterlig för alla.

Varför har det blivit så här? Vad är statsrådet beredd att göra för att komma till rätta med problemen, ovissheten och den oro som så många i dag känner? Vad finns det för möjligheter att genomföra förändringar i sträckningen och även när det gäller miljöhanteringen i den här frågan?

Anf. 167 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag vill säga rent allmänt att den planerade sträckningen genom Hallandsåsen av banverket har bedömts vara den optimala sträckningen. En mycket viktig faktor som påverkar tunnelns läge är Båstads möjligheter att i framtiden ha en station längs västkustbanan. På den här aktuella sträckningen är det möjligt, men med en mera östlig dragning skulle Båstad inte få någon station längs västkustbanan. Det här är en viktig trafikpolitisk fråga i sammanhanget som man inte kan bortse från.

Jag har följt debatten via tidningsklipp och har sett att det finns ett mycket starkt folkligt engagemang. Det är på ett sätt mycket bra att så är fallet. Det är viktigt att vi som politiker kommer med tydliga signaler. Den här frågan befinner sig emellertid för närvarande på ett beredningsstadium. Av konstitutionella skäl är jag förhindrad att ingripa i den här typen av förvaltningsärenden.

Jag vill gärna säga att det har förvånat mig som kommunikationsminister att det i ett antal ärenden ligger till på det här sättet. I själva verket ligger

regeringens möjligheter att påverka, litet hårdraget, när det lett fram till expropriationsärenden. Jag menar att det är en mycket tveksam hantering att det skall vara så. Jag håller med frågeställarna om att man på något sätt borde se över regeringens möjligheter att påverka. Vi kan för närvarande konstatera hur det är.

Banverkets förslag till dragning genom Ängelholms kommun har remitterats, och Ängelholms kommun har anhållit om förlängd remisstid till utgången av mars månad detta år. Dessutom har kommunen begärt ett mer detaljerat underlag avseende vissa av dessa alternativ. Det kommer remissinstanserna att få före februari månads utgång.

Anf. 168 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Man har från banverket uppfattat att det klart har sagts att tunneln skall ligga vid Förslöv. Samma uppfattning har kommunledningen och vår landshövding Anita Bråkenhielm, som vi var på besök hos.

Det vore bra om man kunde få ett besked om det fanns en möjlighet att flytta tunneln till Margeretetorpstrakten, eftersom sträckningen då skulle bli helt annorlunda. Vad man eftersträvar med ett nytt dubbelspår är att få en så rak bana som möjligt.

Jag vet att kommunikationsministern inte kan svara på detta, men ändå låter det som om Förslöv skulle vara det alternativ som kommer att gälla. Men detta är ett gammalt problem, och det finns problem med halka över åsen vintertid. Man har kanske därför trott, att där järnvägen i dag drar fram är bästa läget. Vi kan inte göra något och få en annan sträckning om vi inte kan få besked om man kan ändra tunnelns förläggning

Anf. 169 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag finner att statsrådet delar de synpunkter jag framförde när det gäller planeringen och beredningen av detta ärende, och kanske motsvarande ärenden på andra håll. De visar sig ofta bli mycket komplicerade. Det finns brister, och jag finner det också tillfredsställande att kommunikationsministern är beredd att se över sättet att hantera så här allvarliga och svåra frågor. Men det som de facto är viktigt är det som jag också framhöll, nämligen samordningen mellan kommunerna.

Här säger kommunikationsministern att tunneln hamnar där den nu uppenbarligen tycks hamna, och att det beror på Båstads kommun. Där har man tydligtvis gjort upp med Båstads kommun, och även när det gäller området norr därom, innan man över huvud taget var på det klara med hur man tänkte sig den vidare framfarten söder om åsen. Det är det som är kärnan i det hela och som har skapat den näst intill omöjliga situation som politiker och allmänhet i Ängelholm befinner sig i.

Det viktiga är nu att få fram alternativa förslag för att sedan penetrera dem noggrannare.

Anf. 170 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Vi bör uppmärksamma det som nu ändå gäller, nämligen att banverket tar fram ett antal olika förslag till sträckningar som sedan går ut på remiss för att man skall få denna folkliga förankring och en debatt om

sträckningen och dessa viktiga frågor. Vi kan också konstatera att den lagstiftning som gäller för planärenden är oerhört kraftfull. Den ger staten oerhört starka instrument för att främja optimala järnvägsdragningar.

Jag påpekade i den förra delen av svaret att man kanske bör se över rutinerna eller principerna för i vilka lägen regeringen skall göra en bedömning osv. Dessa ärenden kommer i dag till regeringen i ett mycket sent skede.

Fru talman! Jag vill slutligen säga att det planerade läget genom Hallandsåsen inte är avgörande för vilken lösning som skall väljas på sträckan genom Ängelholm. Det tror jag är det viktigaste besked som jag kan ge till de två frågeställarna i dag.

Anf. 171 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Det är många som anser att det är mycket viktigt var tunneln placeras. Jag vill ställa en sista fråga till kommunikationsministern. Gör det någon nytta om kommunledningen kommer på besök hos kommunikationsministern i Stockholm, eller skulle man kunna tänka sig att kommunikationsministern kunde komma ner på ett besök till vår kommun för att diskutera den här problematiken?

Anf. 172 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Kommunikationsministern säger att regeringen kommer in i ett sent skede. Jag förstår att det är så, men det är inte tillfredsställande. Kommunikationsministern säger också att det är viktigt med folklig förankring. Vi har erfarit att detta är mycket viktigt, eftersom situationen är mycket svårhanterlig i dag.

Kommunikationsministern säger också att tunnelgenomgången inte är avgörande för hur det skall gå sedan. Då kan ju frågan jag ställde, som jag inte fick svar på, tas upp igen, nämligen om det är möjligt att komma med något annat förslag än just något av dem som banverket har lagt. Det finns nämligen vissa sådana tankegångar som har kommit in i bilden, eftersom de andra har verkat svåra att genomföra av olika skäl.

Anf. 173 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! I det här läget kan jag bara lova en sak, och det är att jag inom de ramar som konstitutionen ger mig skall titta på detta ärende och väga in alla relevanta synpunkter som kommer från remissinstanser vid den tidpunkt när det blir ett ärende på mitt bord. Jag kommer alltså att göra det.

När det gäller möjligheten att komma med andra förslag får de i så fall riktas till banverket. Det är alltså inte en fråga för regeringen. Jag tror att det vore oerhört värdefullt om man kunde hitta något av de nu aktuella förslagen och samla opinionen omkring det. Det vore det bästa sättet att snabbt få i gång dessa arbeten och se till att den här järnvägen kommer till stånd så fort som möjligt.

Anf. 174 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag finner att det finns möjligheter här, om man i det här arbetet i remissomgången kan komma fram till någonting som kan ena. Det är inte för sent att vinna förståelse för detta.

Sedan vill jag till sist bara säga att det inte är frågan om att ifrågasätta den satsning som regeringen nu gör på de framtida järnvägsnätet. Vi delar uppfattningen att den är nödvändig när man tänker framåt. Det är frågan om att försöka få till stånd en sträckning och ett arbete inför denna sträckning som gör att människor kan få förtroende för det. Detta saknas i dag. Jag tror att det är bra att kommunikationsministern vet hur förhållandena nu är i Ängelholms kommun.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1991/92:334 om effektiviteten i vårt bistånd till Baltikum

Anf. 175 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Lars Sundin har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att öka effektiviteten i vårt katastrofbistånd till Baltikum.

Till en början vill jag lämna en kort redogörelse för leveransläget beträffande den svenska hjälpen till de tre baltiska staterna. Däremot avser jag inte gå in på bakgrunden till biståndet utan vill här hänvisa till min redogörelse i riksdagen den 23 januari i år.

Den sammanlagda hjälpinsatsen till Baltikum uppgår till 60 milj.kr. varav 54 milj.kr. belastat det s.k. katastrofanslaget och 6 milj.kr. det bilaterala anslaget för insatser i Central- och Östeuropa. Av detta belopp har Estland kommit i åtnjutande av 30 milj.kr., Lettland av 15 milj.kr. och Litauen av 15 milj.kr. fördelat på varor enligt följande:

Litauen: Inköp av mediciner för 8 milj.kr. bereds för närvarande av SIDA tillsammans med en konsult. Specifikation för inköp av kraftfoder för 7 milj.kr. har överlämnats till jordbruksministeriet för accept.

Lettland: Vete för 5 milj.kr. har levererats med båt i två omgångar den 23 och 24 januari i år. Kraftfoder för 9 milj.kr. har upphandlats och skeppas med början nästa vecka. Specifikationer för inköp av sjukvårdsmateriel till ett belopp av 1 milj.kr. har för ett par dagar sedan av hälsoministeriet i Riga överlämnats till SIDA för inköp.

Estland: Korn för 5 milj.kr., eller 8 000 ton, har börjat skeppas i omgångar med start den 27 januari i år. Ett belopp på 5 milj.kr. för inköp av petroleumprodukter har satts in på Estlands Riksbanks konto i svensk bank, och enligt uppgift från vår ambassad i Tallinn har inköp påbörjats. SIDA har för 6 milj.kr. beställt mediciner och medicinsk utrustning på basis av de specifikationer som hälsoministeriet i Tallinn överlämnat. På estnisk begäran, som inkom till SIDA den 28 januari, kommer 4 milj.kr. att finansiera utrustning för produktion av enklare läkemedel. Därutöver har av de 10 milj.kr. som utfästs för att underlätta bränsleimporten till Estland 4 milj.kr. utbetalats till SUKAB. I söndags anlände till Tallinn 3 840 ton olja. Lossningen avslutades under måndagens förmiddag. Jag vill påpeka att den del av biståndsinsatsen, som gäller olja, är liten jämfört med övriga insatser. Trots detta är det den insatsen som fått all medial uppmärksamhet.

Så till Lars Sundins fråga om effektiviteten i vårt katastrofbistånd till Baltikum.

Under slutet av förra året uppstod en helt ny och mycket svår ekonomisk situation som kan liknas vid en katastrof i f.d. Sovjetunionen och i Baltikum. Varje katastrof är att se som en unik händelse, som kräver sin särskilda uppmärksamhet. Således är de principer som vägleder vårt handlande i katastrofsituationer i allmänhet relevanta även för situationer i Central- och Östeuropa. Det första steget måste i allt seriöst katastrofarbete vara att identifiera behoven. Först därefter är det möjligt att bedöma vilka åtgärder som måste sättas in för att tillgodose dessa behov dels på kort sikt, dels på medellång sikt, så att nya katastrofer kan undvikas i framtiden.

Med andra ord – effektivt hjälparbete måste vara behovsstyrt. Villigheten att hjälpa kan vara stor, som i fråga om hjälpen till Baltikum, men om de varor som skickas inte kan användas är det inte mycket bevänt med hjälpen. Jag vill således påstå att det närmast är att se som ett axiom att allt hjälparbete börjar med att se till behoven, och inte tvärtom. Detta arbete kan ta olika lång tid beroende på omständigheterna. Hjälparbetet i Baltikum har således krävt ett flertal kontakter med myndigheterna på plats, vilket gjort att leveranserna fördröjts mer än vad vi räknat med. Det är inte bara vi i Sverige som fått erfara hur hjälparbetet fördröjts. Vi delar denna erfarenhet med många andra länder. Trots dessa initiala svårigheter har Sverige varit först med sina hjälpinsatser i Baltikum.

Samtidigt vill jag nämna att erfarenheterna från den senaste tidens arbete är sådana att vi funnit behov av att förstärka vår organisation och beredskap för handläggningen av katastrofärenden avseende Central- och Östeuropa. En särskild arbetsgrupp har således på min inrådan tillsatts för koordinering och planering av de insatser som behövs för att tillmötesgå de akuta behoven. Dessutom kommer gruppen att bättre kunna tillgodose behovet av information om krisförhållandena i vårt närområde.

Anf. 176 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Jag ställde frågan på grund av att statsrådet den 10 december i ett frågesvar till mig sade, att regeringen avsåg att redan före årsskiftet ge snabb och effektiv katastrofhjälp till de baltiska staterna – till Estland, Lettland och Litauen. Men ingen hjälp kom till de baltiska staterna före årsskiftet. Av den redovisning som statsrådet nu gav framgår att hjälp bereds, att hjälp har levererats eller är på väg. Men alla de data som nämndes i svaret är från slutet av januari, dvs. en månad efter den 10 december, då Alf Svensson gav mig besked här i kammaren. Vad var det som "hängde upp sig", så att katastrofbiståndet inte kom iväg före årsskiftet, som det var tänkt?

Anf. 177 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Vi hade, som man säger, en mission – dvs. en delegation – i Estland och Lettland i mitten av december. Den 20 december – jag hoppas att jag kommer ihåg rätt datum – kunde delegationen leverera sina intryck och vad man kommit fram till under överläggningar med regeringarna och representanter för regeringarna i Estland och Lettland. Under alla omstän-

digheter fattades det den 22 december ett beslut om att detta nu snabbt skulle kunna ske.

Det låter som om jag vill vältra över något slags skuld på Estland och Lettland – de länder som först var aktuella – när jag säger att det tog väldigt lång tid för oss att få besked om vad man i dessa länder verkligen ville ha. Jag förstår opinionen, eftersom man kan tycka att det väl bara är att åka dit med en tankbåt med dieselolja eller tjockolja. Men detta är inte fallet. Om vi säger att det är fråga om en energileverans motsvarande ett värde av 4 milj.kr., måste vi låta Estland bestämma exakt vilken typ av olja man vill ha – och detta varierade faktiskt från vecka till vecka. Jag kan bara som exempel nämna att det den 13 januari skulle vara dieselolja, och den 18 januari skulle det vara tjockolja. Den 21 januari var jag nästan desperat på grund av alla tidningsskriverier, så det var då vi satsade 5 milj.kr. direkt i en bank, så att mottagarna själva kunde köpa oljan. Den 22 januari skrevs avtalet.

Jag beklagar detta, men min ärliga vilja och tron att detta skulle ske snabbt fanns där. Det viktiga för mig var ändå att man inte skulle komma och säga att det inte fanns något beslut, att det inte fanns någon vilja från vår sida – den viljan fanns före julhelgen. Hade det gått så snabbt som det skulle ha kunnat gå, hade det, Lars Sundin, funnits olja hos mottagarländerna före den 1 januari 1992.

Anf. 178 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Jag är alldeles övertygad om att det är som statsrådet säger. Men jag frågade den 10 december om regeringen hade överlagt med representanter för balterna om vilken hjälp som behövdes, i vilken form den skulle ges och hur stor den behövde vara för att bli effektiv, och då svarade statsrådet obetingat ja på frågan om sådana överläggningar hade ägt rum. Han svarade att regeringen hade överlagt med balterna och att man hade fått besked om vad dessa önskade sig mest av allt, vilka varor det gällde och vilka grupper som behövde hjälp. Trots det var det något som hängde upp sig.

Det är ju alldeles klart, som statsrådet säger, att erfarenheterna är sådana att man nu skall undersöka hur man skall förstärka organisationen. Detta framgår av svaret.

Anf. 179 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag tror i och för sig inte att enbart en förstärkning av vår organisation kommer att innebära att snabbheten blir påtaglig.

Låt mig berätta att i början av december – jag kan inte säga exakt vilket datum – före det att den nämnda delegationen kom hem och före det att den hade gett sig i väg, hade jag bett att ambassadörerna för Estland, Lettland och Litauen skulle besöka mig, och det gjorde de. Jag sade: Tala nu om vad ni vill ha, så skall ni få det! Jag skall i varje fall se till att det fattas beslut. Då nämndes mediciner, kraftfoder och också olja, men behovet var då inte så akut som sedan blev fallet. Jag sade till dem att om de ville ha medicin måste de också tala om vilka mediciner de ville ha, ge mig specifikationer. Jag förstår det dilemma de då råkade in i, eftersom de behövde allt. En debatt uppstår då naturligtvis mellan de olika facken inom medicinen, och alla säger vad just de behöver. Innan man kommer fram till beslut har det, skulle man

kunna säga, runnit åtskillig olja genom ledningarna. Men jag vill betona att vi var först där av alla hjälpande länder.

Anf. 180 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! På vilket sätt skall den förstärkta organisationen kunna se till att det nu blir en snabbare handläggning av katastrofärendena i denna del av världen, Alf Svensson?

Anf. 181 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag tycker inte att vår handläggning av detta ärende har varit senfärdig. Jag vet att vi kommer till korta, och jag vet att jag gör fel, men jag vill faktiskt när det gäller de här frågorna säga att vi var snabba. Personalen på U-avdelningen var i tjänst jul och nyår och försökte mjölka fram besked – jag måste få påstå det. Vi kunde inte göra mer än vad vi gjorde. Jag kunde inte ha folk sysselsatta mer än vad som var fallet.

Vad vi nu upplever är att vi dagligdags fullständigt översköljs av idéer om vad vi skall göra för Baltikum. Jag kan försäkra Lars Sundin om att det fullständigt vimlar av idéer. För att detta skall kunna struktureras – en del av idéerna är nog goda, men dock icke alla – måste vi ha en förstärkt organisation. Jag hoppas naturligtvis också att det skall innebära att arbetet på den andra sidan skall kunna snabbas på.

Anf. 182 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret, och jag hoppas att jag slipper återkomma med ytterligare en fråga om varför den akuta hjälpen har dröjt. Nu är hjälpen tydligen på väg, och en del har redan levererats till Estland, Lettland och Litauen.

Anf. 183 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag tackar Lars Sundin för att han har ställt frågan så att jag har fått anledning att än en gång svara. Jag hoppas lika mycket som någon annan, möjligtvis mer, att detta skall snabbas på. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1991/92:338 om statsbidrag till gymnasieskolans årskurs tre

Anf. 184 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Catarina Rönnung har frågat mig om kommuner som redan under budgetåret 1992/93 startar treåriga yrkesförberedande program inom gymnasieskolan kommer att få statsbidrag för det tredje året eller om budgetpropositionen skall tolkas så, att kommunen ensam blir betalningsskyldig.

I det nuvarande samhällsekonomiska läget är det av utomordentlig betydelse att visa återhållsamhet med de offentliga utgifterna. Det rådande ekonomiska läget har gjort att en del av de medel som var avsedda att finansiera

reformen inte kommer att kunna utbetalas under budgetåret 1992/93. Den teknik regeringen funnit vara mest lämplig för att delfinansiera reformen är att i första hand ta i anspråk det utrymme som kravet på rationalisering har givit. Rationaliseringskravet för budgetåret 1992/93 är en halv procent, vilket motsvarar 154 milj.kr. Som jag också redovisat i årets budgetproposition, kommer den återstående finansieringen av reformen att kunna påbörjas budgetåret 1993/94.

Självfallet får genomförandet av gymnasiereformen anpassas till den takt som den statliga och kommunala ekonomin tillåter. Jag vill emellertid försäkra Catarina Rönnung om att en reformerad gymnasieskola har hög prioritet på regeringens dagordning.

Talmannen konstaterade att frågeställaren inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

30 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1991/92:So18 till socialutskottet
1991/92:K13 till konstitutionsutskottet

31 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Proposition
1991/92:89 Uppsägning av internationella arbetsorganisationens (ILOs) konvention (nr 96) angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer

Skrivelse
1991/92:15 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Förslag
1991/92:16 Riksdagens revisorers förslag angående konsumentprisindex

Motionerna
med anledning av prop. 1991/92:78 Koncessionsavgift på televisionens område m.m.
1991/92:K14 av Johan Lönnroth m.fl. (v)
1991/92:K15 av Ian Wachtmeister och Harriet Colliander (nyd)

med anledning av prop. 1991/92:83 Ny konsumentkreditlag
1991/92:L12 av Margit Gennser och Stig Rindborg (m)
1991/92:L13 av Birthe Sörestedt och Bengt Silfverstrand (s)
1991/92:L14 av Elisabeth Persson och John Andersson (v)

med anledning av skr. 1991/92:80 Invandrar- och flyktingpolitiken
1991/92:Sf17 av Berith Eriksson (v)

med anledning av förs. 1991/92:14 Riksdagens revisorers förslag angående militära och civila helikoptrar för sjuktransporter
1991/92:Fö3 av Ulrica Messing och Åke Selberg (s)

32 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 24 januari

1991/92:90 av *Georg Andersson* (s) till kommunikationsministern om avreglering av flygmarknaden:

Den socialdemokratiska regeringen föreslog i fjol att ett första steg mot avreglering och konkurrens inom inrikesflyget skulle tas den 1 januari 1992 genom att Linjeflyg och SAS skulle kunna få parallella koncessioner. En reell konkurrens mellan dessa två flygbolag hade möjliggjorts genom att SAS dessförinnan sålt sina aktier i Linjeflyg.

Regeringens förslag, som godkändes av riksdagens majoritet, mötte dock stark kritik från moderata samlingspartiet och folkpartiet. Dessa två partier som nu ingår i regeringen ansåg då att en mera långtgående avreglering och konkurrens borde komma till stånd.

Den nuvarande borgerliga regeringen har i budgetpropositionen anmält att en avreglerad luftfartsmarknad med konkurrens kommer att påskyndas. En ytterligare avreglering bör kunna ske under år 1992, säger regeringen.

Nu har det emellertid blivit känt att ett samgående mellan SAS och Linjeflyg planeras. I nyhetsförmedlingen har framgått att detta sker med regeringens goda minne. Flygmarknaden kommer med detta arrangemang att till ca 95 % domineras av ett enda företag. Därmed bortfaller i realiteten möjligheter till en fri konkurrens.

Mot denna bakgrund vill jag till kommunikationsminister Mats Odell ställa följande frågor:

1. Kommer regeringen att fullfölja de intentioner som uttrycks i budgetpropositionen om avreglering av flygmarknaden?
2. Om så är fallet – på vad sätt skall en reell konkurrens kunna etableras när ett företag kommer att vara helt dominerande på marknaden?

1991/92:91 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till finansministern om åtgärder mot narkotikasmuggling:

Tullmyndigheterna i Skåne är övertygade om att stora mängder knark smugglas till Sverige från/via Polen. Tullen upplever att man har ytterst begränsade möjligheter att göra de kontroller och insatser som behövs för att hindra och försvåra smugglingen. Givetvis känner knarksmugglarna till den

skånska tullens situation och agerar därefter. Skåne har blivit en inkörsport för narkotikasmugglare.

Förvisso är det positivt att regeringen satsar på utökade resurser för polisen bl.a. i syfte att bekämpa knarkmissbruket och dess mycket negativa konsekvenser för Sverige. Men denna välbehövliga satsning kan till delar användas i annat viktigt brottsbekämpande sammanhang om tullen redan vid Sveriges gränser ges möjlighet att effektivt bekämpa knarksmugglingen.

"Det är bättre att stämma i bäcken än i ån."

Knarksmugglare ligger oftast steget före tullen men en väl fungerande tullorganisation innebär ett försvårande av möjligheterna till smuggling.

Med anledning av det anförda vill jag fråga:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd vidta med anledning av uppgifterna om en omfattande knarksmuggling från/via Polen till Sverige?

den 28 januari

1991/92:92 av *Lars Björkman* (m) till statsrådet Bo Lundgren om avdrag för underhållskostnader för jordbruksbostäder:

Den svenska landsbygden står inför en strukturförändring som kraftigt kommer att förändra landskapsbilden. Den försämrade lönsamhet som drabbat jordbruket innebär att nedläggning och driftsförändringar kommer att vara vanliga.

I dag aktiva lämnar näringen helt eller delvis och söker sig till nya verksamheter. Inledningsvis kommer flertalet att bo kvar på sina jordbruksfastigheter, men efter hand ökar risken att allt fler upplever glesbygdsboendet som betungande och söker sig till tätorter.

Orsakerna kan vara flera men ett påtagligt skäl är att underhållet av de ofta stora och gamla mangårdsbyggnaderna blir mycket kostsamt. Att renovera och underhålla dessa är med nuvarande skatteregler betungande och kan jämfört med motsvarande satsning i tätort vara mindre värdebeständig.

Resultatet av denna utveckling är att landsbygdsboendet ytterligare tunnas ut och regeringsdeklarationens motto att "Hela Sverige skall leva!" förvandlas till ett tomt slagord.

För att motverka denna negativa utveckling måste boendet i glesbygd och på jordbruksfastighet underlättas.

Ett steg i denna riktning är att återinföra avdragsrätt för underhåll av jordbrukets bostäder. Med en sådan förändring kommer intresset att bevara landsbygdens bostadsbestånd att öka. Detta medför att fler åretruntboende håller liv i glesbygden, samtidigt som intresset för att hålla landskapet öppet stimuleras.

Med anledning av det anförda vill jag fråga:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att föreslå för att underlätta för ägare till jordbruksfastigheter att underhålla sina bostäder?

1991/92:93 av *Lennart Fridén* (m) till justitieministern om anonymitetsskyddet för uppgiftslämnare till polis och domstolar:

Det är oerhört viktigt att polis och domstolar i sitt arbete kan få det underlag som ger den största säkerheten i handläggningen. För detta är man ofta direkt beroende av information från allmänheten, t.ex. i brottmål. I andra sammanhang, t.ex. vid tillämpning av FB 11:16 när det gäller inhämtande av yttrande i samband med tillsättande av god man enligt FB 11:4, kan det vara uppgifter från socialtjänstemän baserade på känsliga informationer från närstående som är avgörande. I många av dessa fall är det väsentligt att uppgiftslämnaren kan garanteras att hans/hennes namn inte avslöjas.

Den 16 januari kunde i pressen läsas att en uppgiftslämnare i ett mordfall fått sitt namn avslöjat för missgärningsmännen och nu fruktar för sitt eget och familjens liv på grund av hämndrisk. Han hade lovats anonymitet, men det löftet bröts i rätten.

I ett antal fall där sekretess lovats uppgiftslämnare i samband med tillsättande av god man, t.ex. för att skydda psykiskt svaga individer mot att bli utnyttjade av närstående, har just dessa fått den skrivelse som skulle förhindra dem från sådant fortsatt ohederligt agerande på remiss. Varvid såväl uppgiftslämnares som handläggares namn framkommit och lett till hot och trakasserier.

I känsliga ärenden som de ovan relaterade måste sekretessen kunna garanteras. De lagvårdande organen riskerar annars att ingen till slut vågar ställa upp med tips och information.

Med anledning av det nu framförda önskar jag till statsrådet och chefen för justitiedepartementet framföra följande fråga:

Vilka åtgärder kan vi förvänta oss att justitieministern kommer att vidta för att åtgärda problemen med bristande sekretesskydd för uppgiftslämnare till polis och domstolar?

1991/92:94 av *Georg Andersson* (s) till statsrådet Bo Könberg om folkhälsoinstitutets lokalisering:

I regeringens proposition 1991/92:25 föreslogs att riksdagen skulle godkänna att tidpunkten för inrättande av folkhälsoinstitutet skulle senareläggas till den 1 juli 1992. I samband därmed berördes också lokaliseringsfrågan.

Socialutskottet tog ställning till regeringens förslag den 3 december 1991. Det godkände senareläggningen för att ge organisationskommittén tid för dess arbete. Beträffande lokaliseringsfrågan upprepade utskottet tidigare ställningstagande av såväl social- som arbetsmarknadsutskotten. Det innebär att vid inrättande av nya myndigheter skall man överväga möjligheten att välja annan lokalisering än Stockholmsregionen.

Utskottets betänkande behandlades av kammaren den 17 december. Men redan dagen före passade organisationskommittén på att besluta rekommendera regeringen att institutet skall lokaliseras just till Stockholmsregionen.

Redan detta finner jag synnerligen anmärkningsvärt. Än mer förvånande är det att kommittén samma dag skriver till dem som inbjudit för att presentera andra alternativ följande:

"Många som har föreslagit andra orter har haft vänligheten att inbjuda kommittén att besöka orten, eller erbjudit sig att på annat sätt vid sammanträffande ge oss ytterligare information utöver översänt skriftligt material. Tyvärr har tidsschemat för vårt uppdrag inte gjort det möjligt för oss att ta fasta på dessa erbjudanden. Jag hoppas att ni har förståelse för detta."

Trots den förlängda planeringstiden och trots de upprepade uttalandena från riksdagen om lokalisering utanför Stockholmsregionen avfärdar kommittén inbjudningar från andra orter med hälsningen – vi har inte tid. Detta är upprörande.

Mot denna bakgrund vill jag till statsrådet Bo Könberg ställa följande fråga:

Är regeringen beredd att respektera riksdagens uttalande om lokalisering av nya myndigheter utanför Stockholmsregionen?

den 31 januari

1991/92:95 av *Margareta Viklund* (kds) till justitieministern om rasistiska organisationer:

År 1965 antog FN en konvention om förbud mot alla former av rasdiskriminering. Sverige var ett av alla de länder som ställde sig bakom den konventionen (2106 (XX)).

I konventionen sägs bl.a. att "envar konventionsstat skall förbjuda och med alla lämpliga medel, däribland den lagstiftning som omständigheterna påkallar, göra slut på rasdiskriminering från personers, gruppers eller organisationers sida."

I anslutning till svensk ratifikation av konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering utvidgades år 1970 tillämpningsområdet av lagstiftningen om hets mot folkgrupp. För straffbarhet räcker att ett uttalande är nedsättande för t.ex. en viss folkgrupp.

I FN-sammanhang och andra sammanhang har Sverige uttalat sitt fördömande och fordrat att rasdiskriminering, t.ex. apartheid i Sydafrika, skall upphöra.

I regeringsdeklarationen anges bl.a. att "Sverige skall vara ett öppet land präglat av tolerans och öppenhet. Människor från skilda kulturer och med skilda livsåskådningar skall här kunna leva sida vid sida i god samverkan. Hemspråksundervisningen skall värnas.

Vi känner tacksamhet för de insatser som gjorts av människor från andra länder för uppbyggnaden och utvecklingen av vårt gemensamma Sverige.

Invandrar- och flyktingpolitiken skall föras i en anda av internationalism och humanitet. Främlingsfientlighet och tendenser till rasism skall bekämpas. Ytterligare åtgärder mot diskriminering av invandrare vidtas."

Den senaste tidens rasistiska tendenser och handlingar med ibland döden som följd är skrämmande och hitintills relativt främmande företeelser i vårt land. Nazistiska och andra invandrarfientliga organisationer uppträder nu på

den svenska arenan som om det vore en självklarhet. Korsbränning har förekommit liksom också mordbränder och hotbrev till invandrare och de som står på deras sida.

Trots lagstiftningen om hets mot folkgrupp och Sveriges underskrift av FN:s konvention om förbud mot alla former av rasdiskriminering, är det fortfarande möjligt för rasistiska organisationer att verka i vårt land genom att sprida rasistisk propaganda och att också förfölja människor och grupper.

Det kan stundtals tyckas vara en oskyldig verksamhet som nazistiska och andra organisationer med rashygien på sitt program bedriver i vårt land. Men när de utgör fara för människors liv och existens är det hög tid att förbjuda dem. Inga aktiviteter som har rashygieniska ideologier som grund eller inspirationskälla kan vara oskyldiga organisationer.

I argumenten för att inte förbjuda rasistiska organisationer i vårt land brukar man lyfta fram rätten till yttrandefrihet, som finns inskriven i vår grundlag. I den lagen garanteras yttrandefrihet, informationsfrihet, mötesfrihet, demonstrationsfrihet, föreningsfrihet och religionsfrihet. I tryckfrihetsförordningen finns särskilda bestämmelser om tryckfriheten.

Det har också framförts i debatten att ett förbud mot rasistiska organisationer skulle innebära att dessa organisationer går under jorden. Ett sådant argument kan inte vara skäl till att inte förbjuda de organisationerna och deras verksamhet.

Rasism är ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Varje rörelse och verksamhet som utgår från rashygieniska ideologier är ett hot mot demokrati och etiska grundvärderingar.

Jag vill med hänvisning till ovanstående fråga justitieministern:

När det nu visat sig att de lagar som Sverige har för att förebygga och möta rasism inte räcker, är då justitieministern beredd att ta konsekvenserna av Sveriges beslut att ställa sig bakom FN-konventionen mot rasism, dvs. i lag förbjuda rasistiska organisationer i vårt land?

1991/92:96 av *Thage G Peterson* (s) till statsministern om en aktiv kamp mot rasismen och invandrarfientligheten:

Rasismen och invandrarfientligheten har brett ut sig i Europa. Högerextrema och nynazistiska partier har vunnit stora framgångar i flera länder. I spåren av detta har trakasserier, våld och misshandel mot invandrare ökat dramatiskt.

Också i Sverige upplever vi nu en våg av ökad invandrarfientlighet. Fientligheten mot invandrare och flyktingar har blivit tydligare och brutalare. Flyktinganläggningar har bränts ner. Fler än tio personer med utländskt ursprung har skjutits ner på öppen gata eller på sina arbetsplatser; en av dem har fått sätta livet till och sju ligger nu skottskadade på sjukhus. Det har i vissa kretsar blivit legitimt att sprida lögner och halvsanningar och tala illa om flyktingar och invandrare.

Trots att vi i Sverige kan berömma oss om att ha en duglig polis har ingen av de allvarligaste våldshandlingarna klarats upp. Den s.k. lasermannen och/eller revolvermannen går fortfarande fri.

En miljon av Sveriges befolkning har invandrarbakgrund. De har kommit

hit av många anledningar, men de har utvecklat vårt samhälle och berikat vår kultur. De har betytt och de betyder oerhört mycket för Sverige. Flertalet är nu svenska medborgare, men de är ändå invandrare till vårt land. Många av dessa svenskar liksom dagens invandrare och flyktingar känner sig i dag oskyddade och rädda i sitt eget land. Många grips av oro för vad vilda hjärnor kan ta sig till. Många ungdomar känner sig rädda och värnlösa och är rädda att vara ute på offentliga platser. Det är ovärdigt vår demokrati att vårt rättssamhälle inte kan skydda alla sina medborgare. Alla människor som bor i Sverige skall självklart kunna leva i trygghet; de skall självklart kunna gå ut också på kvällstid, utan att behöva känna skräck och fruktan.

Våldet mot invandrare är en skamfläck på Sverige. De som begår brott mot flyktingar och invandrare begår kriminella handlingar och måste naturligtvis straffas för sina illdåd. Polisen måste därför sätta in alla krafter för att visa svenska folket att man kan klara upp brotten och gripa de personer som begått dem. Om man inte gör det kan rasisterna ta detta till intäkt för att det är fritt fram att angripa ännu mer och skjuta mot ännu fler. Våld föder våld! Rädslan kan dessutom få människor att "ta saken i egna händer".

Majoriteten av det svenska folket tar säkerligen klar ställning mot rasism och invandrarfientlighet och fördömer alla brottshandlingar mot människor med annan hudfärg än den vita. Alla människor har lika värde och alla människor, varifrån de än kommer, har rätt att behandlas som människor. Från detta får vi inte vika! Detta är av grundläggande betydelse.

Många tycker att statsministern och andra framträdande företrädare för den nuvarande regeringen är för passiva och undfallande, när det gäller invandrarhatet och den senaste tidens hemska våld mot invandrarna. De uttalanden som har gjorts är alltför svaga. Undantaget är folkpartiledaren Bengt Westerberg.

Det räcker inte med att hänvisa till okunskap och historielöshet och att regeringen därför anslår pengar till information. Det räcker inte att säga att vi alla har ett ansvar. Det krävs ett kraftfullt fördömande av och ingripande nu mot alla tendenser till förtal, terror, våld och mobbning. Sådant hör inte hemma i vårt demokratiska samhälle, oavsett bakomliggande orsaker.

Det borde vara en viktig uppgift för landets statsminister att kraftfullt leda kampen mot rasism och invandrarfientlighet. Med ett eget personligt engagemang i dessa frågor skulle statsministern kunna medverka till att vinna fler människor för aktiva insatser mot dessa avarter i det svenska samhället. Rasism och invandrarfientlighet är ett smygande gift som vi tillsammans måste hålla efter och försöka ta död på. Carl Bildt har som statsminister extra stora förpliktelser att göra särskilt stora insatser på detta viktiga område både nationellt och internationellt.

Om inte ledande personer för det officiella Sverige gör klara och entydiga deklarationer mot främlingshatet kan det gro i det tysta och rasister får det lättare att bedriva sin hets, sin propaganda och sitt våld mot flyktingar och invandrare. Det är viktigt att statsministern genom klara uttalanden undanröjer varje tvivel om vad han själv, regeringen och Sverige står för i frågor om rasism och främlingshat. Det är viktigt att vi öppet tar invandrarnas parti. Det är också viktigt att vi visar alla våra invandrare medmänsklighet och ge-

nerositet. Men det är också viktigt för oss själva – en förutsättning för att vi skall kunna bibehålla vår värdighet som människor och vår självrespekt.

Jag vill fråga statsministern om han är beredd att ta ledningen för en aktiv kamp mot rasismen och invandrarfientligheten i Sverige.

1991/92:97 av *Hans Göran Franck* (s) till kulturministern om åtgärder mot rasism och främlingsfientlighet:

Den 11 juni 1990 förordnades JK Hans Stark att vara särskild utredare med uppdrag att bedöma vilka alternativ som finns för att genom lagstiftning på lämpligaste sätt utöka skyddet mot organisationer som i sin verksamhet främjar och uppmanar till diskriminering, överväga möjligheter till lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet samt se över lagen mot etnisk diskriminering.

Utredningen (EDU) har i september 1991 framlagt ett delbetänkande om organiserad rasism. Det föreslås bl.a. att en brottsbalksbestämmelse om organiserad rasism och stöd åt organiserad rasism införs, att 1952 års tvångsmedelslag görs tillämplig på organiserad rasism och stöd åt organiserad rasism samt att rasistiska inslag i brott införs som särskild straffskärpningsgrund.

Remisstiden har utsträckts mycket långt eller till den 1 juni 1992, dvs. nio månader. EDU beräknar att återstående del av utredningen rörande lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet kan vara slutförd i juni 1992.

Dessa lagstiftningsfrågor har varit aktuella sedan lång tid. Kritik har vid upprepade tillfällen riktats mot Sverige för att inte följa FN-konventionen för avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Konventionen ratificerades av Sverige 1971.

Brottslighet med rasistisk och invandrarfientlig bakgrund har ännu inte varit föremål för några särskilda regeringsförslag. Det finns starkt behov av att ge bekämpandet av denna brottslighet högsta prioritet. Det behövs intensifierad spaning efter personer som bedriver brottslighet, som riktar sig mot asylsökande, invandrare och andra med utländsk bakgrund. Det fordras nya polis- och åklagarresurser för denna brottsbekämpning. Tidigare genomförda utredningar visar också att deras kompetens på här berörda områden behöver förstärkas.

På grund av det anförda får jag ställa följande frågor till kulturministern:

1. Hur bedömer kulturministern den kritik som riktats mot Sverige för att inte följa FN-konventionen för avskaffande av alla former av rasdiskriminering?
2. När beräknar regeringen att förslag mot organiserad rasistisk brottslighet kan föreläggas riksdagen, och varför har remisstiden utsträckts till den 1 juni 1992?
3. När kan lagförslag om diskriminering i arbetslivet föreläggas riksdagen?
4. Anser regeringen att bekämpning av brott med rasistiska inslag, hets mot folkgrupp och olaga diskriminering skall ges högsta prioritet?
5. Vilka åtgärder är erforderliga inom polis- och åklagarväsendena för att göra nämnda brottsbekämpning mer effektiv?

6. Anser regeringen att det behövs en särskild straffskärpningsgrund för brott med rasistiska inslag?
7. Vilka andra åtgärder planerar regeringen för att stärka skyddet av asylsökande, flyktingar och invandrare?

33 § Kammaren åtskildes kl. 19.57.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.40 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 4 februari

1 § Ny riksdagsledamot m.m. ... 1
2 § Justering av protokoll ... 1
Meddelande om debatt om principerna för regeringens privatiseringspolitik m.m. ... 1
Förste vice talmannen
3 § Meddelande om svar på interpellation 1991/92:80 ... 2
4 § Meddelande om svar på interpellation 1991/92:83 ... 2
5 § Information från regeringen om åtgärder mot våld och främlingsfientlighet ... 2
Förste vice talmannen (om debattreglerna)
Justitieminister Gun Hellsvik (m)
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)
Margareta Winberg (s)
Maud Björnemalm (s)
Håkan Holmberg (fp)
Berith Eriksson (v)
Ingbritt Irhammar (c)
Ian Wachtmeister (nyd)
6 § Anmälan om frågor
1991/92:339 av Hans Göran Franck (s) om svensk praxis för diplomatiskt erkännande av länder ... 13
1991/92:340 av Georg Andersson (s) om folkhögskolornas roll i samhället ... 14
1991/92:341 av Kenneth Attefors (nyd) om sammanslagning av Linjeflyg och SAS ... 14
1991/92:342 av Ingbritt Irhammar (c) om försäljning av opastöriserad mjölk ... 14
1991/92:343 av Margareta Winberg (s) om Tjernobylolyckan. 15
1991/92:344 av Maud Ekendahl (m) om den planerade järnvägstunneln genom Hallandsåsen ... 15
1991/92:345 av Sture Ericson (s) om instruktionerna för ubåtsjakt ... 15
1991/92:346 av Lennart Fridén (m) om beräkning av pensionärers vårdavgifter ... 16
1991/92:347 av Eva Johansson (s) om ungdomsorganisationernas lokalförsörjning ... 16
1991/92:348 av Ivar Virgin (m) om lantbrukarna och etanolprogrammet ... 16
1991/92:349 av Sten Östlund (s) om det kontanta arbetsmarknadsstödet ... 17
1991/92:350 av Ingvar Eriksson (m) om miljökonsekvenserna vid västkustbanans upprustning ... 17

1991/92:351 av Monica Öhman (s) om AMS ekonomiska resurser för att aktivera arbetslösa ... 17
1991/92:352 av Barbro Westerholm (fp) om modersmjölksersättningar ... 17
1991/92:353 av Barbro Westerholm (fp) om kostnader för blodtransfusion i hemmet ... 18
1991/92:354 av Lena Hjelm-Wallén (s) om kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknads- och komvuxutbildningen ... 18
1991/92:355 av Karl-Erik Svartberg (s) om enad kamp mot främlingsfientlighet och rasism ... 18
1991/92:356 av Mona Sahlin (s) om sysselsättningspolitiken ... 19
1991/92:357 av Annika Åhnberg (v) om åtgärder mot nu pågående våldsvåg ... 19
1991/92:358 av Maud Björnemalm (s) om åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism ... 19
1991/92:359 av Lars Andersson (nyd) om information till brottsoffer om gärningsmans pågående frivård ... 20
1991/92:360 av Jan Bergqvist (s) om tillstånd för banker att förvärva organisationsaktier i försäkringsbolag ... 20
7 § Svar på frågorna 1991/92:355 och 357 om enad kamp mot främlingsfientlighet och rasism ... 20
Statsminister Carl Bildt (m)
Karl-Erik Svartberg (s)
Annika Åhnberg (v)
8 § Svar på fråga 1991/92:359 om information till brottsoffer om gärningsmans pågående frivård ... 27
Justitieminister Gun Hellsvik (m)
Lars Andersson (nyd)
9 § Svar på fråga 1991/92:301 om dataregistersäkerheten ... 28
Finansminister Anne Wibble (fp)
Harald Bergström (kds)
10 § Svar på fråga 1991/92:335 om finansplanens skrivningar om skattesänkningar ... 31
Finansminister Anne Wibble (fp)
Jan Bergqvist (s)
Förste vice talmannen (om debattreglerna)
11 § Svar på fråga 1991/92:345 om instruktionerna för ubåtsjakt ... 39
Försvarsminister Anders Björck (m)
12 § Svar på fråga 1991/92:346 om beräkning av pensionärers vårdavgifter ... 40
Statsrådet Bo Könberg (fp)
Lennart Fridén (m)
13 § Svar på fråga 1991/92:352 om modersmjölksersättningar ... 42
Statsrådet Bo Könberg (fp)
Barbro Westerholm (fp)
14 § Svar på fråga 1991/92:353 om kostnader för blodtransfusion i hemmet ... 44
Statsrådet Bo Könberg (fp)

Barbro Westerholm (fp)
15 § Svar på fråga 1991/92:347 om ungdomsorganisationernas lokalförsörjning 45
Civilminister Inger Davidson (kds)
Eva Johansson (s)
16 § Svar på fråga 1991/92:332 om villkoren för de turkbulgarer som återvänt till Bulgarien 47
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)
Odd Engström (s)
17 § Svar på fråga 1991/92:358 om åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism 49
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)
Maud Björnemalm (s)
Ajournering 51
Återupptagna förhandlingar 51
18 § Svar på fråga 1991/92:349 om det kontanta arbetsmarknadsstödet 51
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Sten Östlund (s)
19 § Svar på fråga 1991/92:351 om AMS ekonomiska resurser för att aktivera arbetslösa 54
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Monica Öhman (s)
20 § Svar på fråga 1991/92:354 om kostnadsjämförelse mellan arbetsmarknads- och komvuxutbildningarna 56
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Lena Hjelm-Wallén (s)
21 § Svar på fråga 1991/92:356 om sysselsättningspolitiken 58
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Mona Sahlin (s)
22 § Svar på fråga 1991/92:336 om jordbrukspolitiken 60
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)
Annika Åhnberg (v)
23 § Svar på fråga 1991/92:342 om försäljning av opastöriserad mjölk 65
Jordbruksminister Karl Erik Olsson
Ingbritt Irhammar (c)
24 § Svar på fråga 1991/92:348 om lantbrukarna och etanolprogrammet 67
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)
Ivar Virgin (m)
25 § Svar på fråga 1991/92:300 om vägunderhållet 69
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Georg Andersson (s)
26 § Svar på fråga 1991/92:303 om järnvägslinjen Boden–Haparanda 72
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Åke Selberg (s)

27 § Svar på frågorna 1991/92:344 och 350 om den planerade järnvägstunneln genom Hallandsåsen m.m. 75
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Maud Ekendahl (m)
Ingvar Eriksson (m)
28 § Svar på fråga 1991/92:334 om effektiviteten i vårt bistånd till Baltikum 79
Statsrådet Alf Svensson (kds)
Lars Sundin (fp)
29 § Svar på fråga 1991/92:338 om statsbidrag till gymnasieskolans årskurs tre 82
Statsrådet Beatrice Ask
30 § Hänvisning av ärenden till utskott 83
31 § Bordläggning 83
32 § Anmälan om interpellationer
1991/92:90 av Georg Andersson (s) om avreglering av flygmarknaden 84
1991/92:91 av Sten Andersson i Malmö (m) om åtgärder mot narkotikasmuggling 84
1991/92:92 av Lars Björkman (m) om avdrag för underhållskostnader för jordbruksbostäder 85
1991/92:93 av Lennart Fridén (m) om anonymitetsskyddet för uppgiftslämnare till polis och domstolar 86
1991/92:94 av Georg Andersson (s) om folkhälsoinstitutets lokalisering 86
1991/92:95 av Margareta Viklund (kds) om rasistiska organisationer 87
1991/92:96 av Thage G Peterson (s) om en aktiv kamp mot rasismen och invandrarfientligheten 88
1991/92:97 av Hans Göran Franck (s) om åtgärder mot rasism och främlingsfientlighet 89

gotab 40902, Stockholm 1992